ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

វិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ

National Institute of Education

គណិតវិទ្យា

Pierre de Fermat (1601-1665)

តក្កវិទ្យា

p	q	$\bar{p}$	$\bar{q}$	$\bar{p} \vee \bar{q}$
1	1	0	0	0
1	0	0	1	1
0	1	1	0	1
0	0	1	1	1

សំណុំ

40
30
10
70
50
80
20

$$1^{1993} + 2^{1993} + 3^{1993} + \ldots + 1000^{1993}$$

$$9 \times 99 \times 999 \times \ldots \times 999\ldots9$$

ចំនួន

ចំនួនពិត
- ចំនួនអសនិទាន ៖ $\sqrt{3}, -\sqrt{2}, \ldots.$
- ចំនួនសនិទាន ៖ $\frac{1}{7}, -\frac{3}{8}, 3\frac{1}{4}, 1, 0, -1, \ldots\ldots\ldots.$

ក្នុងសៀវភៅនេះរួមមាន ៖

- មេរៀនសង្ខេប
- លំហាត់និងចម្លើយតាមមេរៀន
- ការអនុវត្តភាពចែកដាច់

រៀបរៀងដោយ : គរុនិស្សិតជំនាន់ទី ២១

ឆ្នាំសិក្សា ២០១៥ - ២០១៦

គណិតវិទ្យា តក្ក សំណុំ និងចំនួន ឆ្នាំ ២០១៦

វិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ
National Institute of Education

មុខវិជ្ជាឯកទេស ៖ គណិតវិទ្យា

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ ៖ ឡឹយ សុគា

ប្រធានបទ៖ តក្កវិទ្យា សំណុំ និងចំនួន

សិក្សាស្រាវជ្រាវដោយគរុនិស្សិតគណិតវិទ្យា ៖

លោក ខុន ខេត្ត	កញ្ញា ហ៊ុន រីណា
លោក ឆាន ឆាយ	លោក ស្រី សំណាង
លោក គីម ដា	លោក ម៉ូញ ណុយ

ឆ្នាំសិក្សា ២០១៥-២០១៦

រៀបរៀងដោយ

លោក ខុន ខេត្ត	កញ្ញា ហ៊ុន រីណា
លោក ឆាន ឆាយ	លោក ស្រី សំណាង
លោក គីម ដា	លោក ម៉ូញ ណុយ

បច្ចេកទេសកុំព្យូទ័រ

លោក ខុន ខេត្ត

គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យ និង ឯកភាព

សាស្ត្រាចារ្យ៖ ឡឹយ សុគា

អារម្ភកថា

យើងខ្ញុំបានគិតខិតខំរៀបរៀងសៀវភៅរបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវក្រោមប្រធានបទ **តក្ក សំណុំ និងចំនួន** នេះឡើងដោយយោងលើមូលហេតុនៃការបំពេញលក្ខខណ្ឌដើម្បីត្រៀមបញ្ចប់ការសិក្សា នៅ **វិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ**។ ជាមួយគ្នានេះផងដែរ យើងខ្ញុំបានខិតខំយកអស់កម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្តបង្កើតជារបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវនេះដើម្បីចូលរួម បកស្រាយបំភ្លឺ ឲ្យងាយយល់ ឆាប់ចេះ ស៊ីជម្រៅ បានរហ័សបន្ទាប់ពីបានអាន និងពិចារណាឲ្យបានទូលំទូលាយចំពោះរូបមន្ត និងវិធីសាស្ត្រក្នុងប្រធានបទនេះ។

របាយការណ៍ថ្មីនេះ ត្រូវបានយើងខ្ញុំខិតខំសម្រិតសម្រាំង ស្របតាមការណែនាំរបស់អ្នកគ្រូ **ឡឹយ សុគា** សាស្ត្រាចារ្យនៃ **វិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ** ។ ក្នុងការស្រាវជ្រាវចងក្រងរបាយការណ៍នេះ យើងខ្ញុំបានជួបការលំបាកជាច្រើន ដោយខ្វះខាតបទពិសោធន៍ និងពេលវេលា ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏យើងខ្ញុំមិនរាថយក្នុងការស្រាវជ្រាវនេះឡើយ យើងខ្ញុំបានខិតខំ ធ្វើឲ្យស្នាដៃនៃវិទ្យាសាស្ត្រពិតមួយនេះបានសម្រេចជោគជ័យ និងលេចជារូបរាងឡើង។ យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថា វានឹងមានតម្លៃសម្រាប់មិត្តអ្នកអាន អ្នកសិក្សា ទាំងអស់ដែលត្រូវការវា។

យើងខ្ញុំសូម ខន្តីអភ័យទោសទុកជាមុន ចំពោះកំហុសឆ្គងទាំងប៉ុន្មានដែលកើតមានឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយអចេតនា ព្រោះចំណេះដឹង និងបទពិសោធន៍របស់យើងខ្ញុំនៅមានកម្រិតនៅឡើយ។

ជាចុងក្រោយនេះ ក្នុងនាមយើងខ្ញុំជាគរុនិស្សិតនៃវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅដល់មិត្តអ្នកអាន អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវទាំងអស់ ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃក្នុងការអានរបាយការណ៍នេះតាំងពីដើមរហូតដល់ចប់ និងសូមគោរពជូនពរមិត្តអ្នកអាន អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវទាំងអស់ឲ្យជួបតែសេចក្តីសុខគ្រប់ពេលវេលា។

ភ្នំពេញ , ថ្ងៃទី ១៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ២០១៦

គរុនិស្សិតគណិតក្រុម៥ជំនាន់ទី២១

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

(Acknowledgment)

យើងខ្ញុំទាំងអស់គ្នាជាបុគ្គលិក ជានិស្សិតមកពីខេត្តព្រៃវែង ស្វាយរៀង និង តាកែវ សព្វថ្ងៃជាគរុនិស្សិតបរិញ្ញា+១ ជំនាន់ទី២១ ឯកទេសគណិតវិទ្យានៃវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ ឆ្នាំសិក្សា២០១៥-២០១៦។

សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ

១.អ្នកមានគុណ និងក្រុមគ្រួសារទាំងអស់គ្នាដែលមានទីលំនៅខេត្តព្រៃវែង ស្វាយរៀង និង តាកែវ ។ កូនមិនដែលបំភ្លេច គុណណូបការៈគុណដែលលោកបានផ្តល់កំណើតព្រមទាំង ចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា តាំងពីតូចដល់ធំ ទំនុកបម្រុងសព្វបែបយ៉ាងរហូតទទួលបានចំណេះដឹងដូចសព្វថ្ងៃ ។ កូនចងចាំជានិច្ចនូវគុណដ៏សែនធ្ងន់មិនអាចកាត់ថ្លៃបានរបស់លោកទាំងពីរ ។

២.ឯកឧត្តមបណ្ឌិត **សៀង សុវណ្ណា** នាយកវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំដែលបានផ្តល់ឱកាសឲ្យយើងខ្ញុំទាំងអស់គ្នា ប្រឡង និងបានបន្តការសិក្សារហូតដល់ចប់ប្រកបដោយជោគជ័យ ។

៣.លោក-លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យ ទាំងអស់ដែលបានបង្ហាត់បង្រៀនយើងខ្ញុំ នាពេលកន្លងមក សូមលោកជួប តែសំណាងល្អ និងសុខភាពល្អជានិច្ច ។

៤.អ្នកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ **ឡឹយ សុគា** ដែលបានបង្ហាត់បង្រៀន និងដឹកនាំធ្វើរបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវលើមុខវិជ្ជាគណិតវិទ្យាផ្នែក **តក្ក សំណុំ និងចំនួន** ដែលបានផ្តល់នូវចំណេះដឹង និងវិធីសាស្ត្រល្អៗ ដល់រូបយើងខ្ញុំ ។

ជាទីបញ្ចប់យើងខ្ញុំសូមប្រសិទ្ធិពរជ័យជូនដល់អ្នកមានគុណ ឯកឧត្តម បណ្ឌិត ថ្នាក់ដឹកនាំរាជរដ្ឋាភិបាលព្រមទាំងសាស្ត្រាចារ្យទាំងអស់ឲ្យជួបប្រទះតែពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការគឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ កុំឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ។

សូមអរគុណ !

ការឧទ្ទិសស្នាដៃ

(Dedication)

ក្នុងនាមជាអ្នកបន្តវេនពីរៀមច្បង និងដោយទទួលបាននូវការបណ្តុះបណ្តាលនូវទ្រឹស្តីនានាពីវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ នូវចំណេះដឹងជំនាញគណិតវិទ្យាកម្រិតបរិញ្ញា+១ ខ្ញុំបាទសូមឧទ្ទិសស្នាដៃនេះ ថ្វាយ ប្រគេន ជូន ដល់ព្រះវិញ្ញាណក្ខ័ន្ធនៃអតីតព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ អតីតព្រះវិញ្ញាណក្ខ័ន្ធនៃព្រះសង្ឃខ្មែរ វិញ្ញាណក្ខ័ន្ធនៃវីរៈបុរសខ្មែរ បុព្វបុរសខ្មែរគ្រប់ជំនាន់ ដែលមានឧត្តមគតិស្រឡាញ់យុត្តិធម៌ ស្នេហាជាតិ សាសនា ដ៏ពិតៗ និងដល់ជីដូនជីតា សាច់ញ្ញាតិ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ អ្នកមានគុណទាំងឡាយ ដែលបានចែកឋានទៅកាន់បរិលោកហើយ សូមឱ្យលោកទទួលបាននូវសេចក្តីសុខ រួចចាកទុក្ខពីក្តីលំបាកទាំងឡាយ សមតាមអ្វីដែលលោកបានប្តូរផ្តាច់មិនខ្លាចនឿយហត់ក្នុងការបង្ហាត់បង្ហាញដល់យើងខ្ញុំរហូតទទួលបាននូវផ្លែផ្កាគួរជាទីមោទនៈនៅពេលនេះ ។

ខ្ញុំសូមឧទ្ទិសស្នាដៃនេះ ឲ្យក្លាយជាឧបករណ៍បម្រើឲ្យសេចក្តីត្រូវការនៃវិសាលភាពពុទ្ធិគ្រប់ពេលវេលា ព្រមទាំងយុវ័យមួយចំនួនធំដែលសេចក្តីអស់សង្ឃឹមបានដុតបំផ្លាញគោលបំណងនៃការរៀនសូត្រ ពោលគឺពួកគេត្រូវបង្ខំចិត្តលាសាលារៀន លាវិទ្យាល័យ លាមហាវិទ្យាល័យ ទាំងទឹកភ្នែករហាមទាំងក្តីសោកស្តាយហួសថ្លែងសំដែងចេញពោលគឺ ប្រកបដោយភាពឈឺចុកចាប់ យ៉ាងអស្ចារ្យ សឹងថារកវាចាមកថ្លែងរៀបរាប់ឲ្យចំទៅនឹងទំហំនៃការឈឺចាប់ក្នុងជម្រៅចិត្តមិនបាន ដោយសារតែសេចក្តីក្រីក្រ ។ សេចក្តីតោកយ៉ាកបែបនេះ ក្លាយទៅជាអនុស្សាវរីយ៍ដ៏គ្រោតគ្រាតពេញមួយជីវិត ដែលគប្បីយុវជន យុវតីខ្មែរ ស្វ័យសិក្សាស្វែងរកពុទ្ធិទាំងឡាយមកដាក់ក្នុងខួរក្បាលនៅពេលណាដែលខ្លួនអាច។

នៅចុងបញ្ចប់នៃពាក្យឧទ្ទិសនេះ ខ្ញុំបាទសូមឧទ្ទិសពាក្យមួយឃ្លាដែលខ្ញុំចូលចិត្តជាងគេក្នុងពេលដែលខ្ញុំបាទកំពុងសិក្សាក្នុងមុខវិជ្ជា គណិតវិទ្យា នេះទុកជាការពិចារណាបន្តទៀតនៃ អ្នកសិក្សាជំនាន់ក្រោយៗគឺ បញ្ហា និងការចេះឈឺចាប់ អាចជម្រុញឲ្យយើងបំភ្លេចខ្លួនឯងនៅពេលខ្លះ ហើយតស៊ូក្រាញនៀលសិក្សាបានទៅមុខទៀត ដែលវាទាំងពីរខាងដើមនេះបើកភ្នែកមនុស្សឆ្លាតភាគខ្លះឲ្យមើលឃើញពីដំណោះស្រាយទ្រឹស្តីបទនៃជីវិត បន្ទាប់ពីគេមានភ័ព្វសំណាងបានយល់អំពីអ្វីដែលធ្វើឲ្យគេចេះតស៊ូក្នុងជីវិត។

អំណះអំណាង

យើងខ្ញុំជាគរុនិស្សិតនៃវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ ឯកទេសគណិតវិទ្យាហើយជាអ្នកសរសេររបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទ **តក្ក សំណុំ និងចំនួន** ដើម្បីបញ្ចប់ការសិក្សា ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ+១ ដែលបានសិក្សាអស់រយៈពេល ១ ឆ្នាំសិក្សាកន្លងមកនេះ។

យើងខ្ញុំសូមធ្វើការអះអាងថា ការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំមានភាពពិតទាំងស្រុងទាំងព័ត៌មានដែលប្រមូលបានមក និងសរសេរអត្ថបទ ហើយរបាយការណ៍នេះយើងខ្ញុំបានយកជូនលោកគ្រូណែនាំត្រួតពិនិត្យ គាត់ក៏បានអនុញ្ញាតឲ្យយើងខ្ញុំ សរសេរប្រធានបទ នេះឡើងមក។ យើងខ្ញុំសូមទទួលខុសត្រូវចំពោះការក្លែងបន្លំ ការលួចចម្លងពីអ្នកដទៃ។ ប្រសិនបើវិទ្យាស្ថានពិនិត្យ ឃើញមានករណីណាមួយកើតឡើងខុសពីខ្លឹមសារនៃការអះអាងខាងលើចំពោះរបាយការណ៍ របស់យើងខ្ញុំ នោះយើងខ្ញុំពុំមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីទទួលសញ្ញាបត្រឡើយ ។

មាតិកា

ចំណងជើង ទំព័រ

ជំពូក៣ ចំនួន

ជំពូក៤ ការអនុវត្ត

សន្និដ្ឋាន និង អនុសាស្រ្ត

សេចក្តីផ្តើម

១. លំនាំបញ្ហា

ឆ្លងតាមការសិក្សាលើមុខវិជ្ជាគណិតវិទ្យា នៅវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ ពិសេសមុខវិជ្ជា **តក្ក សំណុំ និងចំនួន** ដែលបានបង្ហាញនូវទ្រឹស្តីមួយចំនួន និងដោយឃើញពីសារៈសំខាន់ របស់វាទើបយើងខ្ញុំសម្រេចជ្រើសរើសប្រធានបទ **តក្ក សំណុំ និងចំនួន** មកធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ។

២. គោលបំណង និង សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ គឺក្នុងគោលបំណង ផ្តល់នូវឯកសារជាជំនួយក្នុងការសិក្សាលើ **តក្ក សំណុំ និងចំនួន** ដល់សិស្ស និស្សិត ។

៣. វត្ថុបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ

ដោយមើលឃើញពីសារៈសំខាន់ និងកង្វះខាតឯកសារជាខេមរៈភាសាទើបខ្ញុំបាទសម្រេចជ្រើសរើសប្រធានបទ **តក្ក សំណុំ និងចំនួន** មកធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវដោយបង្ហាញនូវចំនុចសំខាន់៤គឺ៖

- ទី១: ស្គាល់ពីតក្កវិទ្យា
- ទី២: ស្គាល់ពីសំណុំ
- ទី៣: ស្គាលពីចំនួន
- ទី៤: ការអនុវត្តភាពចែកដាច់

ម្យ៉ាងទៀតនៅចុងជំពូក ១ ២ ៣ យើងមានលំហាត់ និងចម្លើយបន្ថែមផងដែរ ។

៤. វិធីសាស្ត្រនៃការស្រាវជ្រាវ

ក្នុងការរៀបចំចងក្រងឯកសារនេះឡើងដំបូងយើងខ្ញុំបានស្វះស្វែងប្រមែប្រមូលរកនូវឯកសារនានា ដែលទាក់ទងទៅនឹងប្រធានបទរួមមាន សៀវភៅពីជគណិតទូទៅ របស់សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ ឯកសារមួយចំនួនពីបណ្ណាល័យ វិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ និងតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ។

បន្ទាប់ពីបានឯកសារហើយ យើងខ្ញុំបានវិភាគផ្ទៀងផ្ទាត់ដើម្បីសម្រេចយកខ្លឹមសារដែលច្បាស់លាស់ធ្វើជារបាយការណ៍ ។

ចុងក្រោយទើបយើងខ្ញុំសម្រេចសរសេរខ្លឹមសារទាំងនោះធ្វើជារបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវទៅតាមប្លង់នៃរបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវរបស់វិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ ។

ជំពូក១ តក្កវិទ្យា

១.១. សំណើ

សំណើគឺជាប្រយោគឬអំណះអំណាងទាំងឡាយណាដែលគេអាចសម្រេចថាពិតឬក៏មិនពិត។

ឧទាហរណ៍៖

ក. “7 ជាចំនួនបឋម” អំណះអំណាងនេះជាសំណើពិតពីព្រោះគេអាចសម្រេចបានថាពិត។

ខ. “ $x=1$ ជាឫសរបស់សមីការ $x^2+1=0$”

អំណះ អំណាងនេះជាសំណើមិនពិត ពីព្រោះគេអាចសម្រេចបានថាមិនពិត។

គ. “ 999999 ជាចំនួនដែលធំជាងគេ” អំណះអំណាងនេះមិនមែនជាសំណើទេពីព្រោះគេមិនអាចសម្រេចបានថាតើវាពិត ឬមិនពិត។

សម្គាល់៖ គេតាងឈ្មោះនៃសំណើដោយអក្សរ $p,q,r,s,\ldots$

១.២. តម្លៃភាពពិត

- បើ p ជាសំណើពិត នោះតម្លៃភាពពិតនៃសំណើ p គឺស្មើនឹង1គេកំណត់សរសេរ ត.$(p)=1$

- បើ p ជាសំណើមិនពិត នោះតម្លៃភាពពិតនៃសំណើ p គឺស្មើនឹង 0 ។

គេកំណត់សរសេរ ត. $(p)=0$ ។

១.៣. ឈ្នាប់តក្កវិទ្យា

ក. ឈ្នាប់និង ($\wedge$)

សំណើ $p\wedge q$ ពិតតែក្នុងករណីដែល សំណើ p និង q ពិតទាំងពីរ។

ចំណាំ៖ $p\wedge q$ អានថា p និង q

តារាងភាពពិតនៃសំណើ p និង q ដែលភ្ជាប់គ្នាដោយឈ្នាប់ និង $(\wedge)$

p	q	$p\wedge q$
1	1	1
1	0	0
0	1	0
0	0	0

ឧទាហរណ៍៖ គេមានសំណើពីរ t:24 ជាពហុគុណនៃ 6 និង u:24 ជាចំនួនគត់គូ ។

កំណត់សំណើ $t\wedge u$ និង ត. $(t\wedge u)$។

ចម្លើយ:

$t\wedge u$ “24 ជាពហុគុណនៃ 6 និង ជាចំនួនគត់គូ” ដោយ ត.$(p)=1$ ហើយ ត.$(q)=1$

នោះ ត.$(p\wedge q)=1$ ។

ខ.ឈ្នាប់ឬ ($\vee$)

សំណើ $p \vee q$ ជាសំណើមិនពិតតែក្នុងករណីដែល សំណើទាំងពីរមិនពិតដូចគ្នា ។

ចំណាំ៖ $p \vee q$ អានថា p ឬ q

តារាងភាពពិតនៃសំណើ p និង q ដែលភ្ជាប់គ្នា ដោយឈ្នាប់ ឬ($\vee$)

p	q	$p \vee q$
1	1	1
1	0	1
0	1	1
0	0	0

ឧទាហរណ៍៖ គេមានសំណើពីរ ៖

p :37 ជាចំនួនបឋម

q :37 ចែកដាច់នឹង 5

ចូរកំណត់សំណើ $p \vee q$ និង ត.($p \vee q$)

ចម្លើយ:

$p \vee q$: "37 ជាចំនួនបឋម ឬ ចែកដាច់នឹង 5"

ដោយ ត.$(p) = 1$ ហើយ ត.$(q) = 0$

នោះ ត.$(p \vee q) = 1$

គ.ឈ្នាប់មិន ($\bar{\ }$) **ឬ**($\neg$)

សំណើ p និងសំណើ $\overline{p}$ មានតម្លៃភាពពិតខុសគ្នា។

តារាងភាពពិត

p	$\overline{p}$
1	0
0	1

ចំណាំ៖ $\overline{\overline{p}} = p$

ឧទាហរណ៍៖គេមានសំណើ q: កុំព្យូទ័រនេះមានអានុភាព ខ្លាំង។ កំណាត់សំណើ $\overline{q}$ ។

ចម្លើយ:

គេបានសំណើ

$\overline{q}$: កុំព្យូទ័រនេះមិនមានគុណភាពល្អ

លក្ខណះ: ដឺម័រហ្គេន (De Morgan)

គេមានសំណើពីរ p និង q នោះគេបាន

$i.\ \overline{p \wedge q} = \overline{p} \vee \overline{q}$

$ii.\ \overline{p \vee q} = \overline{p} \wedge \overline{q}$

សម្រាយបញ្ជាក់:

$i.\ \overline{p \wedge q} = \overline{p} \vee \overline{q}$

តារាងភាពពិត

p	q	$p \wedge q$	$\overline{p \wedge q}$	$\overline{p}$	$\overline{q}$	$\overline{p} \vee \overline{q}$
1	1	1	0	0	0	0
1	0	0	1	0	1	1
0	1	0	1	1	0	1
0	0	0	1	1	1	1

$ii.\ \overline{p \vee q} = \overline{p} \wedge \overline{q}$

តារាងភាពពិត

p	q	$p \vee q$	$\overline{p \vee q}$	$\overline{p}$	$\overline{q}$	$\overline{p} \wedge \overline{q}$
1	1	1	0	0	0	0
1	0	1	0	0	1	0
0	1	1	0	1	0	0
0	0	0	1	1	1	1

ឃ.ឈ្នាប់នាំឲ្យ ($\Rightarrow$)

គេសរសេរ $p \Rightarrow q$ អានថា p នាំឲ្យ q ដែល p ជាបុព្វសំណើ q ជាវិបាក

សំណើ $p \Rightarrow q$ មិនពិតតែក្នុងករណីដែលសំណើ p ពិត ហើយសំណើ q មិនពិត ក្រៅពីនេះវាជាសំណើពិត។

តារាងភាពពិត

p	q	$p \Rightarrow q$
1	1	1
1	0	0
0	1	1
0	0	1

សម្គាល់៖

សំណើ $q \Rightarrow p$ ហៅថាសំណើច្រាសនៃសំណើ $p \Rightarrow q$

សំណើ $\overline{q} \Rightarrow \overline{p}$ ហៅថាសំណើផ្ទុយពីសម្មតិកម្មនៃសំណើ $p \Rightarrow q$ ។

ង.ឈ្នាប់សមមូល ($\Leftrightarrow$)

សំណើឈ្នាប់សមមូលពិតតែក្នុងករណីដែលដែលសំណើទាំងពីរមានតម្លៃភាពពិតដូចគ្នា។

ជាទូទៅ $p \Leftrightarrow q = (p \Rightarrow q) \wedge (q \Rightarrow p)$

តារាងភាពពិត

p	q	$p \Leftrightarrow q$
1	1	1
1	0	0
0	1	0
0	0	1

ទ្រឹស្តីបទ:

$(i).\ (p \vee p) \equiv p$ $(ii).(p \wedge p) \equiv p$

$(iii).\ \neg(\neg p) \equiv p$ $(iv).(p \Rightarrow q) \equiv (\neg q \Rightarrow \neg p)$

$(v).\ (p \Leftrightarrow q) \equiv (\neg p \Leftrightarrow \neg q)$ $(vi).(p \vee q) \equiv (q \vee p)$

$(vii).\ (p \wedge q) \equiv (q \wedge p)$ $(viii).\ p \vee (q \vee r) \equiv (p \vee q) \vee r$

$(ix).\ p \wedge (q \wedge r) \equiv (p \wedge q) \wedge r$ $(x).\ p \vee (q \wedge r) \equiv (p \vee q) \wedge (p \vee r)$

$(xi).\ p \wedge (q \vee r) \equiv (p \wedge q) \vee (p \wedge r)$

សម្រាយបញ្ជាក់:

$(i).\ (p \vee p) \equiv p$

តារាងភាពពិត

p	$p \vee p$
1	1
0	0

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $(p \vee p) \equiv p$ ។

$(ii).(p \wedge p) \equiv p$

តារាងភាពពិត

p	$p \wedge p$
1	1
0	0

តាមតារាងតម្លៃភាពពិត គេបាន $(p \wedge p) \equiv p$ ។

$(iii).\ \neg(\neg p) \equiv p$

តារាងតម្លៃភាព

p	$\neg p$	$\neg(\neg p)$
1	0	1
0	1	0

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $(p \wedge p) \equiv p$ ។

$(iv).(p \Rightarrow q) \equiv (\neg q \Rightarrow \neg p)$

តារាងភាពពិត

p	q	$\neg p$	$\neg q$	$p \Rightarrow q$	$(\neg q \Rightarrow \neg p)$
1	0	0	1	0	0
0	1	1	0	1	1
1	1	0	0	1	1
0	0	1	1	1	1

តាមតារាងភាពពិត គេបាន$(p \Rightarrow q) \equiv (\neg q \Rightarrow \neg p)$ ។

$(v).\ (p \Leftrightarrow q) \equiv (\neg p \Leftrightarrow \neg q)$

តារាងភាពពិត

p	q	$\neg p$	$\neg q$	$p \Leftrightarrow q$	$(\neg p \Leftrightarrow \neg q)$
1	0	0	1	0	0
0	1	1	0	0	0
1	1	0	0	1	1
0	0	1	1	1	1

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $(p \Rightarrow q) \equiv (\neg q \Rightarrow \neg p)$ ។

$(vi).(p \vee q) \equiv (q \vee p)$

តារាងភាពពិត

p	q	$(p \vee q)$	$(q \vee p)$
1	0	1	1
0	1	1	1
1	1	1	1
0	0	0	0

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $(p \vee q) \equiv (q \vee p)$ ។

$(vii).\ (p \wedge q) \equiv (q \wedge p)$

តារាងភាពពិត

p	q	$(p \wedge q)$	$(q \wedge p)$
1	0	0	0
0	1	0	0
1	1	1	1
0	0	0	0

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $(p \wedge q) \equiv (q \wedge p)$ ។

$(viii).\ p \vee (q \vee r) \equiv (p \vee q) \vee r$

តារាងភាពពិត

p	q	r	$(q \vee r)$	$(p \vee q)$	$p \vee (q \vee r)$	$(p \vee q) \vee r$
1	0	0	0	1	1	1
0	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1
0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	1	1	1	1
0	1	0	1	1	1	1
1	1	0	1	1	1	1
0	0	1	1	0	1	1

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $p \vee (q \vee r) \equiv (p \vee q) \vee r$ ។

$(ix).\ p\wedge(q\wedge r)\equiv(p\wedge q)\wedge r$

តារាងភាពពិត

p	q	r	$(q\wedge r)$	$(p\wedge q)$	$p\wedge(q\wedge r)$	$(p\wedge q)\wedge r$
1	0	0	0	0	0	0
0	1	1	1	0	0	0
1	1	1	1	1	1	1
0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	0	0	0	0
0	1	0	0	0	0	0
1	1	0	0	1	0	0
0	0	1	0	0	0	0

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $p\wedge(q\wedge r)\equiv(p\wedge q)\wedge r$ ។

$(x).\ p\vee(q\wedge r)\equiv(p\vee q)\wedge(p\vee r)$

តារាងភាពពិត

p	q	r	$(q\wedge r)$	$(p\vee q)$	$(p\vee r)$	$p\vee(q\wedge r)$	$(p\vee q)\wedge(p\vee r)$
1	0	0	0	1	1	1	1
0	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1
0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	0	1	1	1	1
0	1	0	0	1	0	0	0
1	1	0	0	1	1	1	1
0	0	1	0	0	1	0	0

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $p\vee(q\wedge r)\equiv(p\vee q)\wedge(p\vee r)$ ។

$(xi).\ p\wedge(q\vee r)\equiv(p\wedge q)\vee(p\wedge r)$

តារាងភាពពិត

p	q	r	$(q\vee r)$	$(p\wedge q)$	$(p\wedge r)$	$p\wedge(q\vee r)$	$(p\wedge q)\vee(p\wedge r)$
1	0	0	0	0	0	0	0
0	1	1	1	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1	1	1
0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	1	0	1	1	1
0	1	0	1	0	0	0	0
1	1	0	1	1	0	1	1
0	0	1	1	0	0	0	0

តាមតារាងភាពពិត គេបាន $p\wedge(q\vee r)\equiv(p\wedge q)\vee(p\wedge r)$ ។

១.៤. ប្រភេទនៃសម្រាយបញ្ជាក់

ក. សម្រាយបញ្ជាក់ដោយផ្ទាល់

សម្រាយបញ្ជាក់ដោយផ្ទាល់គឺជាការស្រាយបញ្ជាក់ត្រង់ៗទៅតាមអ្វីដែលគេចង់បាន។

ឧទាហរណ៍: ស្រាយថាបើ x, y ជាចំនួនគត់សេស នោះ $x+y$ ជាចំនួនគត់គូ។

សម្រាយបញ្ជាក់

ដោយ x, y ជាចំនួនគត់សេស យើងតាង $x=2k+1$, $y=2k'+1$; $k,k'\in\mathbb{Z}$

គេបាន

$$\begin{aligned} x+y &= (2k+1)+(2k'+1) \\ &= 2k+2k'+2 \\ &= 2\left(k+k'+1\right) \\ &= 2m \quad ; \quad m=k+k'+1 \end{aligned}$$

$x+y=2m$ ជាចំនួនគត់គូ ។

ខ.សម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយច្រាស

របៀបដោះស្រាយ៖

ឧបមាថា គេចង់បង្ហាញថា សំណើ $p\Rightarrow q$ ពិត

+<u>ជំហានទី១៖</u> ត្រូវកំណត់សំណើ p,q អោយបានត្រឹមត្រូវ

+<u>ជំហានទី២៖</u> ត្រូវកំណត់សំណើ $\overline{p},\overline{q}$

+<u>ជំហានទី៣៖</u> គេផ្តើមពី $\overline{q}$ បញ្ជាក់រហូត គេបានសំណើ $\overline{p}$ ដែលជាសំណើផ្ទុយច្រាសគឺមានន័យថាគេបានបង្ហាញ $\overline{q}\Rightarrow\overline{p}$ ពិត។

ដូចនេះ គេបាន $p\Rightarrow q$ ជាសំណើពិត។

គ.សម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីការពិត

របៀបដោះស្រាយ៖

+<u>ជំហានទី១៖</u> ត្រូវកំណត់សំណើ p ជាសំណើដែលត្រូវបង្ហាញ

+<u>ជំហានទី២៖</u> ត្រូវកំណត់សំណើ $\overline{p}$

+<u>ជំហានទី៣៖</u> ឧបមាថាសំណើ $\overline{p}$ ពិត។ រួចស្រាយបន្តបន្ទាប់រហូតដល់បានលទ្ធផលផ្ទុយពីទ្រឹស្តីគណិតវិទ្យា។ គេបានសំណើ $\overline{p}$ មិនពិត។

ដូចនេះ សំណើ p ពិត ។

ឃ.សម្រាយបញ្ជាក់តាមទ្វេលក្ខខណ្ឌ

របៀបដោះស្រាយ៖

ជំហានដែលសម្រាយបញ្ជាក់ $p\Leftrightarrow q$

+<u>ជំហានទី១៖</u> បង្ហាញលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ $p\Rightarrow q$

+<u>ជំហានទី២៖</u> បង្ហាញលក្ខខណ្ឌគ្រប់គ្រាន់ $q\Rightarrow p$ ។

ខ. សម្រាយបញ្ជាក់តាមឧទាហរណ៍ផ្ទុយ

វិធីនេះតម្រូវឲ្យរកឧទាហរណ៍មួយមកបញ្ជាក់ថា សំណើដែលត្រូវបង្ហាញ ជាសំណើមិនពិត។

ឧទាហរណ៍: តើពិតដែរឬទេ ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់វិជ្ជមាន x គេបានចំនួនគត់វិជ្ជមាន y ដែល $y^2 = x$

យក $x = 7$ គេបាន $y^2 = 7$

គេមិនអាចរកចំនួនគត់វិជ្ជមាន y ដែល $y^2 = 7$ បានទេ

ដូចនេះសំណើខាងលើមិនពិត។

លំហាត់

១. គេមានសំណើបី:

p: សិស្សានុសិស្សដោះស្រាយលំហាត់ដោយលំបាក

q: សិស្សានុសិស្សគិតថាការបង្រៀនរបស់គ្រូមានលក្ខណៈល្អ

r: សិស្សានុសិស្សសប្បាយចិត្តក្នុងការរៀនគណិតវិទ្យា

ចូរសរសេរសំណើផ្សំខាងក្រោមដោយប្រើនិមិត្តសញ្ញាគណិតវិទ្យា

ក. សិស្សានុសិស្សដោះស្រាយលំហាត់ដោយលំបាក និងគិតថាការបង្រៀនរបស់គ្រូមានលក្ខណៈមិនល្អ ។

ខ. សិស្សានុសិស្សសប្បាយចិត្តក្នុងការរៀនគណិតវិទ្យា និងគិតថាការបង្រៀនរបស់គ្រូមានលក្ខណៈល្អ ។

គ. សិស្សានុសិស្សដោះស្រាយលំហាត់ដោយលំបាក ឬគិតថាការបង្រៀនរបស់គ្រូមានលក្ខណៈមិនល្អ ។

ឃ. សិស្សានុសិស្សដោះស្រាយលំហាត់ដោយលំបាក ឬគិតថាការបង្រៀនរបស់គ្រូមានលក្ខណៈល្អ ។

២. កំណត់តម្លៃភាពពិតនៃសំណើខាងក្រោម:

ក. ផែនដីមានទំហំមិនធំជាងព្រះច័ន្ទទេ ។

ខ. $3+4=7$ និងខែមករាមានចំនួន 32 ថ្ងៃ ។

គ. $3+4=7$ ឬខែមករាមានចំនួន 32 ថ្ងៃ ។

ឃ. និស្សិតមហាវិទ្យាល័យខ្លះផឹកកាហ្វេ និងនិស្សិតមហាវិទ្យាល័យទាំងអស់មានទូរស័ព្ទដៃ។

៣. សង់តារាងភាពពិតនៃសំណើនីមួយៗខាងក្រោម:

ក $\overline{p} \vee \overline{q}$. ខ. $\overline{\overline{p} \vee q}$ គ. $p \vee \left(q \wedge \overline{p}\right)$

៤. ដោយប្រើតារាងភាពពិត ចូរបញ្ជាក់គូសំណើដែលសមមូលគ្នា:

ក $p \vee \overline{q}$.និង $\overline{p} \wedge q$ ខ. $\overline{p} \wedge q$ និង $\overline{p \vee \overline{q}}$ គ. $q \wedge \left(\overline{p} \vee q\right)$ និង $\overline{\overline{p} \vee q}$

៥. ចូរស្រាយបញ្ជាក់សំណើខាងក្រោមដោយប្រើសំណើផ្ទុយច្រាស

"ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់វិជ្ជមាន n បើ n^2 ជាចំនួនគត់គូនោះ n ក៏ជាចំនួនគត់គូដែរ" ។

៦. ចូរស្រាយបញ្ជាក់ថាចំពោះចំនួនគត់ m និង n បើផលគុណ mn ជាចំនួនគត់គូនោះយ៉ាងហោចណាស់ ក៏មួយក្នុងចំណោម m និង n ជាចំនួនគូដែរ។

៧. គេមានចំនួនគត់វិជ្ជមាន a, b, c។ បង្ហាញថាបើ a, b, c ជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ហើយផ្ទៀងផ្ទាត់សមភាព $a^2+b^2=c^2$។ ស្រាយបញ្ជាក់ថា មួយក្នុងចំណោម a, b ជាចំនួនគូ ហើយមួយ ក្នុងចំណោម a, b ជាចំនួនសេស។

៨. ចូរស្រាយបញ្ជាក់ថាចំពោះចំនួនគត់វិជ្ជមាន a, b, c បើ $a^2+b^2=c^2$ នោះ

ក. យ៉ាងហោចណាស់មានមួយក្នុងចំនោម a,b គឺជាចំនួនគូ ។

ខ. យ៉ាងហោចណាស់មានមួយក្នុងចំនោម a,b និង c គឺជាពហុគុណនៃ 3 ។

៩. ស្រាយបញ្ជាក់ថា $\sqrt{2}$ ជាចំនួនអសនិទាន។

១០. ក. ចូរស្រាយបញ្ជាក់ថា $\sqrt{6}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

ខ. ចូរស្រាយបញ្ជាក់ថា $1+\sqrt{2}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

គ. ចូរស្រាយបញ្ជាក់ថា $\sqrt{2}+\sqrt{3}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

១១. ដោយប្រើសម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីសម្មតិកម្ម ចូរបង្ហាញថាបើ $x^2-1<0$ នោះ $-1<x<1$ ។

១២. ដោយប្រើសម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីការពិត:

ក. បង្ហាញថា $\sqrt{5}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

ខ. បង្ហាញថា $\sqrt{p}$ ជាចំនួនអសនិទាន ចំពោះគ្រប់ចំនួនបឋម p ។

១៣. ប្រើសម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីសម្មតិកម្ម ដើម្បីបង្ហាញករណីខាងក្រោម:

ក. គេមាន $x\,;\,y$ ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបវិជ្ជមាន និង xy ជាចំនួនគត់សេស នោះ x និង y ក៏ជាចំនួនគត់សេសដែរ។

ខ. គេមាន $x(x-2)<0$ នោះ $0<x<2$ ។

១៤. សរសេរសំណើផ្ទុយពីសម្មតិកម្មនៃសំណើខាងក្រោម:

ក. បើខ្ញុំសិក្សាគណិតវិទ្យានោះខ្ញុំនឹងប្រឡងជាប់អាហារូបករណ៍ ។

ខ. បើ x ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបវិជ្ជមាន នោះ x^2 ជាចំនួនមិនអវិជ្ជមាន ។

គ. បើផែនដីវិលជុំវិញព្រះអាទិត្យ នោះព្រះច័ន្ទនឹងវិលជុំវិញផែនដី ។

១៥. ដោយប្រើសម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីសម្មតិកម្ម ។ ចូរបង្ហាញថាចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់ធម្មជាតិ n បើ $n^2>25$ នោះ $n>5$ ។

១៦. ដោយប្រើសម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីការពិត ចូរបង្ហាញថា:

ក. $x+\dfrac{1}{x}>2$ ចំពោះគ្រប់ $x>1$ ។

ខ. គ្មានចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប p និង q ដែល $\dfrac{p^2}{q^2}=2$ ។

១៧. រកឧទាហរណ៍ផ្ទុយនៃអំណះអំណាងខាងក្រោម:

ក. ផលគុណនៃចំនួនអសនិទានពីរខុសគ្នា ជាចំនួនអសនិទាន ។

ខ. បើ $x \geq \sqrt{7}$ នោះ $x \geq 3$ ។

គ. $f(n)=n^2+n+1$ គឺជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបផង និងជាពហុគុណនៃ 3 ផង ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបអវិជ្ជមាន n ។

១៨. រកឧទាហរណ៍ផ្ទុយនៃអំណះអំណាងខាងក្រោម:

ក. $f(x)=x^2-27x+k, k\in\mathbb{Z}, f(x)=0$ មានឫសបីចំពោះគ្រប់តម្លៃ k ។

ខ. $f(n)=(n+1)(n+2)(n+3)$ ចែកដាច់នឹង 12 ចំពោះគ្រប់តម្លៃ n ។

ចម្លើយ

១. សរសេរសំណើដោយប្រើឈ្នាប់គណិតវិទ្យា

ក. $p \wedge \bar{q}$ ខ. $r \wedge q$ គ. $p \vee \bar{q}$

២. កំណត់តម្លៃភាពពិតនៃសំណើ

ក. មិនពិត ខ. មិនពិត គ. ពិត ឃ. មិនពិត

៣. សង់តារាងភាពពិតនៃសំណើ

ក. $\bar{p} \vee \bar{q}$ ខ. $\overline{\bar{p} \vee q}$ គ. $p \vee (q \wedge \bar{p})$

p	q	$\bar{p}$	$\bar{q}$	$\bar{p} \vee \bar{q}$
1	0	0	1	1
0	1	1	0	1
1	1	0	0	0
0	0	1	1	1

p	q	$\bar{p}$	$\bar{p} \vee q$	$\overline{\bar{p} \vee q}$
1	0	0	0	1
0	1	1	1	0
1	1	0	1	0
0	0	1	1	0

p	q	$\bar{p}$	$q \wedge \bar{p}$	$p \vee (q \wedge \bar{p})$
1	0	0	0	1
0	1	1	1	1
1	1	0	0	1
0	0	1	0	0

៤. ដោយប្រើតារាងភាពពិត បញ្ជាក់គូសំណើដែលសមមូលគ្នា:

ក $p \vee \bar{q}$.និង $\bar{p} \wedge q$

p	q	$\bar{p}$	$\bar{q}$	$p \vee \bar{q}$	$\bar{p} \wedge q$
1	0	0	1	1	0
0	1	1	0	0	1
1	1	0	0	1	0
0	0	1	1	1	0

តាមតារាងភាពពិត $p \vee \bar{q}$ មិនសមមូលនឹង $\bar{p} \wedge q$ ទេ ។

ខ. $\bar{p} \wedge q$ និង $\overline{p \vee \bar{q}}$

p	q	$\bar{p}$	$\bar{q}$	$p \vee \bar{q}$	$\bar{p} \wedge q$	$\overline{p \vee \bar{q}}$
1	0	0	1	1	0	0
0	1	1	0	0	1	1
1	1	0	0	1	0	0
0	0	1	1	1	0	0

តាមតារាងភាពពិត $\bar{p} \wedge q$ សមមូលនឹង $\overline{p \vee \bar{q}}$ ។

គ. $q\wedge(\overline{p}\vee q)$ និង $\overline{\overline{p}\vee q}$

p	q	$\overline{p}$	$\overline{q}$	$\overline{p}\vee q$	$\overline{\overline{p}\vee q}$	$q\wedge(\overline{p}\vee q)$
1	0	0	1	0	1	0
0	1	1	0	1	0	1
1	1	0	0	1	0	1
0	0	1	1	1	0	0

តាមតារាងភាពពិត $q\wedge(\overline{p}\vee q)$ មិនសមមូលនឹង $\overline{\overline{p}\vee q}$ ទេ ។

៥ . តាងសំណើ: $p{:}n^2$ ជាចំនួនគូ

q $:n$ ជាចំនួនគូ

$\overline{p}{:}n^2$ ជាចំនួនសេស

$\overline{q}{:}n$ ជាចំនួនសេស

ដើម្បីបង្ហាញថា $p\Rightarrow q$ ពិត គេត្រូវបង្ហាញថា $\overline{q}\Rightarrow\overline{p}$ ពិត

បើ n ជាចំនួនសេសគេតាង $n=2k+1\quad,\ k\in\mathbb{Z}$

គេបាន

$$\begin{aligned}n^2&=(2k+1)^2\\&=4k^2+4k+1\\&=2(2k^2+2k)+1\qquad;\qquad k'=2k^2+2k\\&=2k'+1\end{aligned}$$

$n^2=2k'+1$ ជាចំនួនគត់សេស

នោះ $\overline{q}\Rightarrow\overline{p}$ ពិត

ដូចនេះ សំណើ n ចំពោះចំនួនគត់វិជ្ជមាន»បើ n^2 ជាចំនួនគូ នោះ n ជាចំនួនគូ។«

៦ . ស្រាយបញ្ជាក់ថាចំពោះចំនួនគត់ m និង n បើ mn ជាចំនួនគូ នោះយ៉ាងហោចណាស់ក៏មួយក្នុង m និង n ជាចំនួនគូដែរ

បើសិនជាពីរចំនួនគត់ m និង n ជាចំនួនសេស នោះយើងបាន

$m=2s+1\ ,\ n=2t+1\qquad;\quad(s,t\in\mathbb{Z})$

គេបានផលគុណ mn គឺ

$$\begin{aligned}mn&=(2s+1)(2t+1)\\&=4st+2s+2t+1\\&=2(2st+s+t)+1\\&=2x+1\qquad;\ x=2st+s+t\end{aligned}$$

$mn=2x+1$ ជាចំនួនសេស

តាមសម្រាយបញ្ជាក់នេះសំណើខាងលើជាសំណើពិត។

៧. បង្ហាញថាបើ a,b និង c ជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ហើយផ្ទៀងផ្ទាត់សមភាព $a^2+b^2=c^2$

ឧបមាថា ចំនួនទាំងពីរ a , b ជាចំនួនសេស ឬ ចំនួនទាំងពីរ a , b ជាចំនួនគូ

i) ចំនួនទាំងពីរ a , b ជាចំនួនសេស គេបាន

តាង $a=2m-1$, $b=2n-1$; $m,n\in\mathbb{Z}^+$ នោះគេបាន

$$
\begin{aligned}
c^2 &= a^2+b^2 \\
&= (2m-1)^2+(2n-1)^2 \\
&= 4m^2-4m+1+4n^2-4n+1 \\
&= 4m^2+4n^2-4m-4n+2 \\
&= 2\left(2m^2-2n^2-2m-2n+1\right)
\end{aligned}
$$

$c^2=2\left[2\left(m^2+n^2-m-n\right)+1\right]$ ជាចំនួនគូ នោះ c ក៏ជាចំនួនគូដែរ

បើ c ជាចំនួនគូយើងតាង $c=2k$, $k\in\mathbb{Z}$ គេបាន

$$(2k)^2=2\left[2\left(m^2+n^2-m-n)+1\right)\right]$$

$$2k^2=2\left(m^2+n^2-m-n\right)+1 \qquad (A)$$

អង្គខាងឆ្វេងនៃ (A) ជាចំនួនគូ ប៉ុន្តែអង្គខាងស្តាំជាចំនួនសេស នោះមានន័យថា មិនមាន ចំនួនគត់វិជ្ជមានដែលបំពេញលក្ខខណ្ឌ $a^2+b^2=c^2$ ។

ii) ចំនួនទាំងពីរ a , b ជាចំនួនគូ យើងអាចយក $a=2m$, $b=2n$; $m,n\in\mathbb{Z}^+$

គេបាន

$$
\begin{aligned}
c^2 &= a^2+b^2 \\
&= (2m)^2+(2n)^2 \\
&= 4m^2+4n^2 \\
c^2 &= 2\times 2\left(m^2+n^2\right)
\end{aligned}
$$

ហេតុនេះ c^2 ជាចំនួនគត់គូ នោះ c ជាក៏ជាចំនួនគត់គូដែរ ចំនួនទាំងអស់ a,b,c ជាចំនួន គត់គូមានន័យថា a,b,c មិនមែនជាចំនួនបឋមរវាងគ្នានោះទេ។

ដូច្នេះ តាមសម្រាយបញ្ជាក់ដោយប្រើសំណើផ្ទុយច្រាស នោះសំណើដើមពិត។

៨. ចូរស្រាយបញ្ជាក់ថា

ក. យ៉ាងហោចណាស់មានមួយក្នុងចំណោម a ,b គឺជាចំនួនគូ

ឧបមាថា ពីរចំនួន a ,b ជាចំនួនសេស

យើងតាង $a=2m-1$, $b=2n-1$; $m,n\in\mathbb{Z}^+$ នោះគេបាន

$$
\begin{aligned}
c^2 &= a^2+b^2 \\
&= (2m-1)^2+(2n-1)^2 \\
&= 4m^2-4m+1+4n^2-4n+1 \\
&= 4m^2+4n^2-4m-4n+2
\end{aligned}
$$

$= 2\left(2m^2 - 2n^2 - 2m - 2n + 1\right)$

$c^2 = 2\left[2\left(m^2 + n^2 - m - n\right) + 1\right]$ ជាចំនួនគូ នោះ c ក៏ជាចំនួនគូដែរ

បើ c ជាចំនួនគូយើងតាង $c = 2k$, $k \in \mathbb{Z}$ គេបាន

$(2k)^2 = 2\left[2\left(m^2 + n^2 - m - n\right) + 1\right)]$

$2k^2 = 2\left(m^2 + n^2 - m - n\right) + 1 \qquad (A)$

អង្គខាងឆ្វេងនៃ (A) ជាចំនួនគូ ប៉ុន្តែអង្គខាងស្តាំជាចំនួនសេស នោះមានន័យថា មិនមានចំនួនគត់វិជ្ជមានដែលបំពេញលក្ខខណ្ឌ $a^2 + b^2 = c^2$ ។ តាមសម្រាយបញ្ជាក់ដោយលើកឧទាហរណ៍ផ្ទុយ នោះសំណើដើមពិត។

ខ. យ៉ាងហោចណាស់មួយក្នុងចំណោម a ,b និង c គឺជាពហុគុណនៃ 3

ឧបមាថា a ,b និង c មិនមែនជាពហុគុណនៃ 3

យើងយក $a = 3k \pm 1$, $b = 3m \pm 1$, $c = 3n \pm 1$ $\left(k, m, n \in \mathbb{Z}^+\right)$

គេបាន

$a^2 + b^2 = c^2$

$(3k \pm 1)^2 + (3m \pm 1)^2 = (3n \pm 1)^2$

$9k^2 \pm 6k + 1 + 9m^2 \pm 6m + 1 = 9n^2 \pm 6n + 1$

$3\left(3k^2 \pm 2k + 3m^2 \pm 2m\right) + 2 = 3\left(3n^2 \pm 2n\right) + 1$

យើងឃើញថាអង្គខាងឆ្វេងនៃ (A) ជាពហុគុណនៃ $(3) + 2$ ហើយអង្គខាងស្តាំជាពហុគុណនៃ $(3) + 1$ នោះមានន័យថាមិនមានចំនួនគត់ណាមួយ ដែលបំពេញលក្ខខណ្ឌ $a^2 + b^2 = c^2$ ដូចនេះតាមសម្រាយបញ្ជាក់ដោយសំណើផ្ទុយប្រាស នោះសំណើដើមជាសំណើពិត។

៩ . ស្រាយបញ្ជាក់ថា $\sqrt{2}$ ជាចំនួនអសនិទាន

តាង p ជាចំនួនអសនិទាន

$\overline{p}$ ជាចំនួនសនិទាន

ឧបមាថា $\sqrt{2}$ ជាចំនួនសនិទាន គេបាន $\sqrt{2} = \frac{a}{b}$ ដែល $PGCD(a, b) = 1$

គេបាន

$\sqrt{2} = \frac{a}{b}$

$2 = \frac{a^2}{b^2}$

$a^2 = 2b^2$

នោះ a^2 ជាចំនួនគូ នាំឲ្យ a ជាចំនួនគូដែរ តាង $a = 2k$; $k \in \mathbb{Z}^+$

គេបាន

$2b^2 = a^2$

$2b^2 = (2k)^2$

$b^2 = 2k^2$

នោះ b^2 ជាចំនួនគូ នាំឲ្យ b ក៏ជាចំនួនគូដែរ

ដោយ a និង b ជាចំនួនគូ នោះ a និង b មានតួចែករួមដែលផ្ទុយពីលក្ខខណ្ឌ ពីព្រោះ a និង b ជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា នោះគេបាន $\sqrt{2}$ មិនមែនជាចំនួនសនិទាន

ដូចនេះ $\sqrt{2}$ ជាចំនួនអសនិទាន។

១០. ក. បង្ហាញថា $\sqrt{6}$ ជាចំនួនអសនិទាន

ឧបមាថា $\sqrt{6}$ ជាចំនួនសនិទាន ។ តាង $\sqrt{6} = \frac{a}{b}$ ដែល a,b ជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា យើងបាន

$6 = \frac{a^2}{b^2} \Leftrightarrow a^2 = 6b^2 = 2\times 3b^2$ នោះ a ជាចំនួនគូ

តាង $a = 2k$ គេបាន $(2k)^2 = 2\times 3b^2 \Rightarrow b^2 = \frac{2k^2}{3}$ ដោយ $b\in\mathbb{N}$ នោះ k ជាពហុគុណនៃ 3

តាង $k = 3p \Rightarrow b^2 = \frac{2(3p)^2}{3} = 2\times 3p^2$ នោះ b ជាចំនួនគូ

ដោយ a និង b ជាចំនួនគូ នោះ a,b មិនមែនជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ដែលផ្ទុយនឹងលក្ខខណ្ឌ ។

ដូចនេះ $\sqrt{6}$ មិនមែនជាចំនួនសនិទាន ដែលមានន័យថា $\sqrt{6}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

ខ. បង្ហាញថា $1+\sqrt{2}$ ជាចំនួនអសនិទាន

ឧបមាថា $1+\sqrt{2}$ ជាចំនួនសនិទាន ។យើងបាន

$$1+\sqrt{2} = \frac{a}{b} \Leftrightarrow b+\sqrt{2}b = a$$
$$\Rightarrow a-b = \sqrt{2}b$$
$$\Rightarrow (a-b)^2 = 2b^2$$

នោះ $a-b$ ជាចំនួនគូ ។តាង $a-b = 2k$ គេបាន

$(2k)^2 = 2b^2 \Rightarrow b^2 = 2k^2$ នោះ b ជាចំនួនគូ

តាង $b = 2p$ នាំឲ្យ $a-2p = 2k \Rightarrow a = 2(k+p)$ នោះ a ជាចំនួនគូ ។

ដោយ a និង b ជាចំនួនគូ នោះ a,b មិនមែនជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ដែលផ្ទុយនឹងលក្ខខណ្ឌ ។

ដូចនេះ $1+\sqrt{2}$ មិនមែនជាចំនួនសនិទាន ដែលមានន័យថា $1+\sqrt{2}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

គ. $\sqrt{2}+\sqrt{3}$ បង្ហាញថា ជាចំនួនអសនិទាន

ឧបមាថា $\sqrt{2}+\sqrt{3}$ ជាចំនួនសនិទាន ។យើងបាន

$$\sqrt{2}+\sqrt{3} = \frac{a}{b} \Rightarrow (\sqrt{2}+\sqrt{3})^2 = \frac{a^2}{b^2}$$
$$\Leftrightarrow 5+2\sqrt{6} = \frac{a^2}{b^2}$$
$$\Leftrightarrow a^2-5b^2 = 2\sqrt{6}b^2$$
$$\Rightarrow (a^2-5b^2)^2 = 24b^2 = 2\times 12b^2 = 3\times 8b^2$$

នោះ a^2-5b^2 ជាពហុគុណនៃ 2 និង 3 ដែលមានន័យថា a^2-5b^2 ជាពហុគុណនៃ 6 ។

តាង $a^2-5b^2=6k$ គេបាន

$$\begin{aligned}(6k)^2=24b^2 &\Leftrightarrow 36k^2=24b^2\\ &\Leftrightarrow 3k^2=2b^2\end{aligned}$$ នោះ b ជាពហុគុណនៃ 3 ។

តាង $b=3p$ យើងទាញបាន

$a^2-5(3p)^2=6k \Rightarrow a^2=6k+45p^2=3(2k+15p^2)$ នោះ a ជាពហុគុណនៃ 3 ដែរ ។

ដោយ a និង b ជាពហុគុណនៃ 3 នោះ a,b មិនមែនជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ដែលផ្ទុយនឹងលក្ខខណ្ឌ ។

ដូចនេះ $\sqrt{2}+\sqrt{3}$ មិនមែនជាចំនួនសនិទាន ដែលមានន័យថា $\sqrt{2}+\sqrt{3}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

១១. បង្ហាញថាបើ $x^2-1<0$ នោះ $-1<x<1$

តាង $p: x^2-1<0 \Rightarrow \overline{p}: x^2-1\geq 0$ និង $q: -1<x<1 \Rightarrow \overline{q}: x\leq -1$ ឬ $x\geq 1$

ស្រាយថា $p\Rightarrow q$ ពិត $\Leftrightarrow \overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត

ផ្ដើមពី $\overline{q}: x\leq -1$ ឬ $x\geq 1$

របៀបទី១:

- បើ $x\leq -1$ នោះ $\begin{cases}x+1\leq 0\\ x-1\leq -2\end{cases}$ គុណអង្គនឹងអង្គ គេបាន $(x+1)(x-1)\geq 0 \Leftrightarrow x^2-1\geq 0$ ពិត

ករណី $x\leq -1$ យើងបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត (1)

- បើ $x\geq 1$ នោះ $\begin{cases}x-1\geq 0\\ x+1\geq 2\end{cases}$ គុណអង្គនឹងអង្គ គេបាន $(x+1)(x-1)\geq 0 \Leftrightarrow x^2-1\geq 0$ ពិត

ករណី $x\geq 1$ យើងបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត (2)

តាម (1) និង (2) គេបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត ។

វិបាក: $p\Rightarrow q$ ពិត ។

ដូចនេះបើ $x^2-1<0$ នោះ $-1<x<1$ ។

របៀបទី២:

- បើ $x\leq -1$ នោះ $x^2\geq 1 \Rightarrow x^2-1\geq 0$ ពិត

ករណី $x\leq -1$ យើងបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត (1)

- បើ $x\geq 1$ នោះ $x^2\geq 1 \Rightarrow x^2-1\geq 0$ ពិត

ករណី $x\geq 1$ យើងបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត (2)

តាម (1) និង (2) គេបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត ។

វិបាក: $p\Rightarrow q$ ពិត ។

ដូចនេះបើ $x^2-1<0$ នោះ $-1<x<1$ ។

១២. សម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីការពិត:

ក. បង្ហាញថា $\sqrt{5}$ ជាចំនួនអសនិទាន

ឧបមាថា $\sqrt{5}$ ជាចំនួនសនិទាន ។តាង $\sqrt{5}=\frac{a}{b}$ ដែល a,b ជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា យើងបាន

$5=\frac{a^2}{b^2}\Leftrightarrow a^2=5b^2$ នោះ a ជាពហុគុណនៃ 5

តាង $a=5k$ គេបាន $(5k)^2=5b^2\Rightarrow b^2=5k^2$ នោះ b ជាពហុគុណនៃ 5

ដោយ a និង b ជាពហុគុណនៃ 5 នោះ a,b មិនមែនជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ដែលផ្ទុយនឹងលក្ខខណ្ឌ ។

ដូចនេះ $\sqrt{5}$ មិនមែនជាចំនួនសនិទាន ដែលមានន័យថា $\sqrt{5}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

ខ. បង្ហាញថា $\sqrt{p}$ ជាចំនួនអសនិទាន ចំពោះគ្រប់ចំនួនបឋម p

ឧបមាថា $\sqrt{p}$ ជាចំនួនសនិទាន ។តាង $\sqrt{p}=\frac{a}{b}$ ដែល a,b ជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ។

គេបាន

$p=\frac{a^2}{b^2}\Rightarrow a^2=pb^2$ នោះ a ជាពហុគុណនៃ p

តាង $a=pk$ គេបាន $(pk)^2=pb^2\Rightarrow b^2=pk^2$ នោះ b ជាពហុគុណនៃ p

ដោយ a និង b ជាពហុគុណនៃ p នោះ a,b មិនមែនជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា ដែលផ្ទុយនឹងលក្ខខណ្ឌ ។

ដូចនេះ $\sqrt{p}$ មិនមែនជាចំនួនសនិទាន ដែលមានន័យថា $\sqrt{p}$ ជាចំនួនអសនិទាន ។

១៣. សម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីសម្មតិកម្ម

ក. បង្ហាញថា គេមាន $x\,;\,y$ ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបវិជ្ជមាន និង xy ជាចំនួនគត់សេស នោះ x និង y ក៏ជាចំនួនគត់សេសដែរ

តាង $p:xy$ ជាចំនួនគត់សេស $\Rightarrow \overline{p}:xy$ ជាចំនួនគូ

$q:x$ និង y ជាចំនួនគត់សេស $\overline{q}:x$ និង y យ៉ាងហោចណាស់មាន 1 គូ

ស្រាយថា $p\Rightarrow q$ ពិត $\Leftrightarrow \overline{q}\Rightarrow\overline{p}$ ពិត

ផ្តើមពី $\overline{q}:x$ និង y យ៉ាងហោចណាស់មាន 1 គូ

- បើ x ជាចំនួនគូ តាង $x=2k,k\in\mathbb{N}$ និង $\forall y\in\mathbb{N}$ គេបាន

  $xy=2ky=2(ky)$ ជាចំនួនគូ ពិត (1)
- បើ y ជាចំនួនគូ តាង $y=2k,k\in\mathbb{N}$ និង $\forall x\in\mathbb{N}$ គេបាន

  $xy=2kx=2(kx)$ ជាចំនួនគូ ពិត (2)

តាម (1) និង (2) គេបាន $\overline{q}\Rightarrow\overline{p}$ ពិត ។ វិបាក: $p\Rightarrow q$ ពិត ។

ដូចនេះ xy ជាចំនួនគត់សេស នោះ x និង y ក៏ជាចំនួនគត់សេសដែរ គ្រប់ x និង y ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបវិជ្ជមាន ។

ខ. គេមាន $x(x-2)<0$ នោះ $0<x<2$

តាង $p: x(x-2)<0 \Rightarrow \overline{p}: x(x-2)\geq 0$ និង $q: 0<x<2 \Rightarrow \overline{q}: x\leq 0$ ឬ $x\geq 2$

ស្រាយថា $p\Rightarrow q$ ពិត $\Leftrightarrow \overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត

ផ្តើមពី $\overline{q}: x\leq 0$ ឬ $x\geq 2$

- បើ $x\leq 0$ នោះ $\begin{cases} x\leq 0 \\ x-2\leq -2 \end{cases}$ គុណអង្គនឹងអង្គ គេបាន $x(x-2)\geq 0$ ពិត

ករណី $x\leq 0$ យើងបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត (1)

- បើ $x\geq 2$ នោះ $\begin{cases} x-2\geq 0 \\ x\geq 0 \end{cases}$ គុណអង្គនឹងអង្គ គេបាន $x(x-2)\geq 0$ ពិត

ករណី $x\geq 2$ យើងបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត (2)

តាម (1) និង (2) គេបាន $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត ។

វិបាក: $p\Rightarrow q$ ពិត ។

ដូចនេះ បើ $x(x-2)<0$ នោះ $0<x<2$ ។

១៤. សំណើរផ្ទុយពីសម្មតិកម្ម:

ក. បើខ្ញុំប្រឡងធ្លាក់អាហារូបករណ៍នោះខ្ញុំមិនសិក្សាគណិតវិទ្យា ។

ខ. បើ x^2 ជាចំនួនអវិជ្ជមាននោះ x មិនមែនជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបវិជ្ជមាន ។

គ. បើព្រះច័ន្ទមិនវិលជុំវិញផែនដី នោះផែនដីមិនវិលជុំវិញព្រះអាទិត្យ ។

១៥. បង្ហាញថា ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់ធម្មជាតិ n បើ $n^2>25$ នោះ $n>5$

តាង $p: n^2>25 \Rightarrow \overline{p}: n^2\leq 25$ និង $q: n>5 \Rightarrow \overline{q}: n\leq 5$

ស្រាយថា $p\Rightarrow q$ ពិត $\Leftrightarrow \overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត

មាន $\overline{q}: n\leq 5 \Rightarrow n^2\leq 25$ ដោយ $n\in\mathbb{N}$ ។គេបាន

- បើ $n=1\Rightarrow n^2=1<25$ ពិត
- បើ $n=2\Rightarrow n^2=4<25$ ពិត
- បើ $n=3\Rightarrow n^2=9<25$ ពិត
- បើ $n=4\Rightarrow n^2=16<25$ ពិត
- បើ $n=5\Rightarrow n^2=25$ ពិត

បានន័យថា $\overline{q}\Rightarrow \overline{p}$ ពិត យើងទាញបាន $p\Rightarrow q$ ពិត ។

ដូចនេះ ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់ធម្មជាតិ n បើ $n^2>25$ នោះ $n>5$ ។

១៦. ដោយប្រើសម្រាយបញ្ជាក់តាមសំណើផ្ទុយពីការពិត បង្ហាញថា:

ក. $x+\dfrac{1}{x}>2$ ចំពោះគ្រប់ $x>1$

តាង $p: x+\dfrac{1}{x}>2\ ,\forall x>1 \Rightarrow \overline{p}: x+\dfrac{1}{x}\le 2\ ,\forall x>1$

យើងនឹងបង្ហាញថា $\overline{p}$ មិនពិត នោះ p ពិត

មាន $\overline{p}: x+\dfrac{1}{x}\le 2\ ,\forall x>1 \Rightarrow \dfrac{x^2+1}{x}\le\dfrac{2x}{x}$

$\Leftrightarrow x^2+1\le 2x$

$\Leftrightarrow x^2-2x+1\le 0$

$\Leftrightarrow (x-1)^2\le 0$ មិនពិតព្រោះ $(x-1)^2\ge 0\ ,\forall x>1$

ដោយ $\overline{p}$ មិនពិត នោះ p ពិត ។

ដូចនេះ $x+\dfrac{1}{x}>2$ ចំពោះគ្រប់ $x>1$ ។

ខ. គ្មានចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប p និង q ដែល $\dfrac{p^2}{q^2}=2$

តាង s : គ្មាន $p,q\in\mathbb{Z}$ ដែល $\dfrac{p^2}{q^2}=2$

ឧបមាថា $\overline{s}$: មាន $p,q\in\mathbb{Z}$ ដែល $\dfrac{p^2}{q^2}=2$ ។ គេបាន

$p^2=2q^2 \quad (1)$

តាង $p=a_1\times a_2\times a_3\times\cdots\times a_n$

$q=b_1\times b_2\times b_3\times\cdots\times b_m$

ដែល $a_1,a_2,a_3,\cdots,a_n,b_1,b_2,b_3,\cdots,b_m$ ជាចំនួនបឋម ។

តាម (1) យើងបាន

$$p^2=2q^2$$

$$(a_1\times a_2\times a_3\times\cdots\times a_n)^2=2(b_1\times b_2\times b_3\times\cdots\times b_m)^2$$

$$(\underbrace{a_1\times a_2\times a_3\times\cdots\times a_n}_{n})(\underbrace{a_1\times a_2\times a_3\times\cdots\times a_n}_{n})=2(\underbrace{b_1\times b_2\times b_3\times\cdots\times b_m}_{m})(\underbrace{b_1\times b_2\times b_3\times\cdots\times b_m}_{m})$$

$$(\underbrace{a_1\times a_2\times a_3\times\cdots\times a_n\times a_1\times a_2\times a_3\times\cdots\times a_n}_{2n})=(\underbrace{2\times b_1\times b_2\times b_3\times\cdots\times b_m\times b_1\times b_2\times b_3\times\cdots\times b_m}_{2m+1})$$

មិនពិត ព្រោះអង្គទី 1 មានកត្តាបឋម $2n$ ជាចនួនគត់គូ និងអង្គទី 2 មានកត្តាបឋម $2m+1$ ជាចំនួនគត់សេស នាំឲ្យ p ពិត ។

ដូចនេះ គ្មានចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប p និង q ដែល $\dfrac{p^2}{q^2}=2$ ។

១៧. រកឧទាហរណ៍ផ្ទុយនៃអំណះអំណាងខាងក្រោម:

ក. ផលគុណនៃចំនួនអសនិទានពីរខុសគ្នា ជាចំនួនអសនិទាន

ឧទាហរណ៍:យកចំនួនទី១: $\sqrt{2}$ និងចំនួនទី២: $\sqrt{8}$ គេបាន $\sqrt{2}\times\sqrt{8}=\sqrt{16}=4$ ជាចំនួនសនិទាន ។

ខ. បើ $x\ge\sqrt{7}$ នោះ $x\ge 3$

ឧទាហរណ៍: បើ $x=\sqrt{8}$ នោះ $x=2\sqrt{2}$ ដោយ $2\sqrt{2}<3\Rightarrow x<3$ ។

គ. $f(n)=n^2+n+1$ គឺជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបផង និងជាពហុគុណនៃ 3 ផង ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបអវិជ្ជមាន n

ឧទាហរណ៍: បើ $n=-1$ នោះ $f(-1)=(-1)^2+(-1)+1=1$ ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបតែមិនមែនជាពហុគុណនៃ 3 ។

១៨. រកឧទាហរណ៍ផ្ទុយនៃអំណះអំណាងខាងក្រោម:

ក. $f(x)=x^2-27x+k, k\in\mathbb{Z}, f(x)=0$ មានឫសបីចំពោះគ្រប់តម្លៃ k

ឧទាហរណ៍: បើ $k=1$ នោះ $f(x)=0\Leftrightarrow x^2-27x+1=0$

មាន $\Delta=(-27)^2-4(1)=725>0$ សមីការមានឫសពីរគឺ $x_1=\dfrac{27-\sqrt{725}}{2},\ x_2=\dfrac{27+\sqrt{725}}{2}$ ។

ខ. $f(n)=(n+1)(n+2)(n+3)$ ចែកដាច់នឹង 12 ចំពោះគ្រប់តម្លៃ n

ឧទាហរណ៍:បើ $n=0$ នោះ $f(0)=(0+1)(0+2)(0+3)=6$ ចែកមិនដាច់នឹង 12 ទេ ។

ជំពូក២ សំណុំ

១. សំណុំ

១.១. សញ្ញាណនៃសំណុំ

រាល់អង្គធាតុ ឬ វត្ថុអ្វីក៏ដោយតែងតែផ្សំពីសមាសធាតុផ្សេងៗគ្នា ទើបអាចបង្កើតបានជាអង្គធាតុ ឬ វត្ថុនោះ ឬគេអាចនិយាយថាវត្ថុទាំងអស់ផ្សំពីធាតុមួយ ហើយធាតុមួយតែងតែមាននៅក្នុងវត្ថុនោះ និយាយឲ្យខ្លីគឺមានច្រើនក្នុងមួយ ហើយមានមួយក្នុងច្រើន ។

ឧទាហរណ៍:

១សប្តាហ៍= ៧ថ្ងៃ= { អាទិត្យ, ចន្ទ, អង្គារ, ពុធ, ព្រហស្បតិ៍, សុក្រ, សៅរ៍ }

សិស្សមួយថ្នាក់= 45 នាក់={ សុខ, តារា, ... }

សៀវភៅមួយក្បាល= 500 ទំព័រ $=\{1, 2, 3, ..., 500\}$ ទាំងអស់នេះជាសំណុំ ។

និយមន័យ: សំណុំគឺជាបណ្តុំនៃវត្ថុ (មនុស្ស, សត្វ, រុក្ខជាតិ, ...) ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយលក្ខខណ្ឌជាក់លាក់មួយ ។ គេតាងសំណុំដោយអក្សរធំដូចជា $A, B, C, ...$ ហើយវត្ថុនីមួយនៅក្នុងសំណុំហៅថាធាតុ (Elements or member)។ ហើយធាតុនីមួយនៃសំណុំតាងដោយអក្សរតូចដូចជា $a, b, c, ...$។ ចំនួនធាតុនៃសណុំតាងដោយ $n(A)$ ឬ $\#A$ ឬ $|A|$ ឬ $Card(A)$ ។

ឧទាហរណ៍: $A=\{1, 2, 3, 4\}$ អានថា សំណុំ A មានធាតុ 1, 2, 3, 4

សម្គាល់: 1 ជាធាតុរបស់ A គេសរសេរ $1\in A$ ($\in$របស់)

5 មិនមែនជាធាតុរបស់ A គេសរសេរ $5\notin A$ ($\notin$ មិនមែនជារបស់)

១.២. ប្រភេទនៃសំណុំ

គេបែកចែកសំណុំជាពីរប្រភេទគឺ

ក) សំណុំរាប់អស់ ឬ សំណុំកំណត់: មានធាតុជាចំនួនកំណត់ (រាប់អស់) ។

ឧទាហរណ៍: $A=\{1, 2, x, y\}$

$B=\{x/|x|<2\}$

$C=\{1, 2, 3, ... ,100\}$

$D=\{(2n+1)/n\in\mathbb{N}\wedge n\le 10\}$

$E=\{(x, y)/x, y\in\mathbb{Z}\wedge x^2+y^2=25\}$

$F=\{\ \}$

$G=\{n/n\in\mathbb{N}\wedge n^2+5=0\}$

$H=\{x/x\in\mathbb{C}, x^2+1=0\}$ ។

ខ) សំណុំរាប់មិនអស់ ឬ សំណុំអនន្ត: មានធាតុជាចំនួនរាប់មិនអស់ ឬ អនន្តធាតុ ។

ឧទាហរណ៍: $X=\{2x+3y=5/(x, y)\in\mathbb{R}\}$

$Z=\{n^2/n\in\mathbb{N}\wedge n\ge 10\}$

$W=\{u_n=3n^2-1/n\in\mathbb{N}\}$

$T=\{(x, y)/x^2+y^2\ge 9\}$

១.៣. របៀបកំណត់សំណុំ

គេកំណត់សំណុំតាមពីររបៀប:

ក) ការកំណត់សំណុំតាមការរៀបរាប់ឈ្មោះធាតុ

ឧទាហរណ៍: $A=\{1,\,2,\,3,\,......\,,\,27\}$

$B=\{\varnothing,\,\{1\},\,\{\{1\}\},\,\{1,\,2\},\,1,\,2\}$

$C=\{\ \}$

ខ) កំណត់សំណុំតាមលក្ខណៈរួមនៃធាតុ

$S=\{x\,/\,P(x)\}$ ដែល $P(x)$ បំពេញលក្ខខណ្ឌ

ឧទាហរណ៍: $A=\{n\,/n\in\mathbb{N}\wedge n\le 27\}$

$B=\{A\,/\,A=P(c),\,c=2n,\,0\le n\le 3\}$

$C=\{(x,\,y,\,z)\,/\,x^2+y^2+z^2=9\}$

$D=\{x\,/\,(x^2-3)(x+5)=0\wedge x\in\mathbb{R}\}$

១.៤. សំណុំសំខាន់ៗ

$\mathrm{B}=Boolean\ Value=\{true\ ,\ fales\}$

$\mathbb{N}=\{1,\,2,\,3,\,.......\,\}=$ Natural Numbers

$\mathbb{Z}=$ Integers $=\{\ .....\,-3,-2,-1,\,0,\,1,\,2,\,3,\,.....\ \}$

$\mathbb{Q}=\left\{\dfrac{a}{b}\,/\,a,\,b\in\mathbb{Z},\,b\ne 0\right\}$ សំណុំចំនួនសនិទាន (Rational numbers)

$\mathbb{Q}^c=\{x\,/\,x\notin\mathbb{Q}\wedge\,x\in\mathbb{R}\}$ សំណុំចំនួនអសនិទាន (Irrational numbers)

$\mathbb{R}=(-\infty,+\infty)$ សំណុំចំនួនពិត (Real numbers)

$\mathbb{C}=\{a+ib\,/\,a,\,b\in\mathbb{R},\,i=\sqrt{-1}\}$ សំណុំចំនួនកុំផ្លិច (Complex numbers)

សម្គាល់:

$\mathbb{N}^*=\mathbb{N}-\{0\}$

$\mathbb{Z}^+=\mathbb{Z}_{\ge 1}=\mathbb{N}^*=\{1,\,2,\,3,\,......\ \}$

$\mathbb{R}^+=\mathbb{R}_{>0}=(0,\,+\infty)$

$\mathbb{Q}^+=\left\{x\,/\,x\in\mathbb{R},\,\exists p,\,q\in\mathbb{Z}^+,\,x=\dfrac{p}{q}\right\}$ ។

១.៥. ទំនាក់ទំនងរវាងសំណុំ

$\mathbb{N}\subset\mathbb{Z}\subset\mathbb{Q}\subset\mathbb{R}\subset\mathbb{C}$

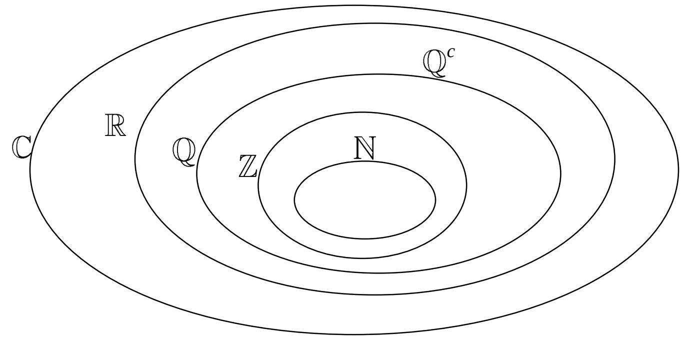

១.៥.១.សំណុំដែលមានធាតុមិនមែនជាចំនួន

សំណុំដែលមានធាតុមិនមែនជាចំនួនវាមានធាតុចំណុច ។

ឧទាហរណ៍: សមីការបន្ទាត់ $Ax+By=C$ គឺជាសំណុំចំណុច $P=\{(x,\ y)/Ax+By=C\}$

សមីការរង្វង់ $x^2+y^2=3$

សមីការប្លង់ (P): $x+y+z=0$

១.៥.២.សំណុំនៃធាតុនៅក្នុងចន្លោះ

- $[a,\ b]=\{x/\ a\le x\le b\}$ ហៅថាចន្លោះបិទត្រង់ a និង b
- $[a,\ b)=\{x/\ a\le x<b\}$ ហៅថាចន្លោះបិទត្រង់ a និង បើកត្រង់ b
- $(a,\ b]=\{x/\ a<x\le b\}$ ហៅថាចន្លោះបើកត្រង់ a និង បិទត្រង់ b
- $(a,\ b)=\{x/\ a<x<b\}$ ហៅថាចន្លោះបើកត្រង់ a និង b

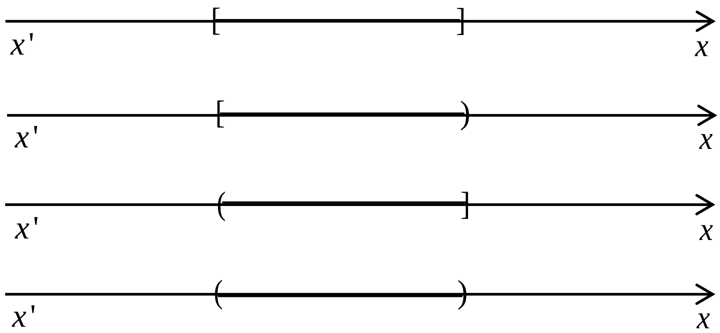

សម្គាល់: តាមឯកសារខ្លះគេសរសេរ $x\in(a,\ b)$ ជា $x\in]a,\ b[$ ជំនួសឲ្យចន្លោះបើក ។

២. សំណុំសកល សំណុំទទេ (Universal set , Empty set)

២.១.សំណុំសកលគឺជាសំណុំដែលមានគ្រប់ធាតុ ដែលគេលើកយកមកសិក្សាទៅតាមប្រធានបទនីមួយៗ ។ សំណុំសកលអាចមានធាតុច្រើន ឬ តិច ទៅតាមកម្មវត្ថុនៃការលើកឡើង ។ គេតាងសំណុំសកលដោយ U បានមកពីពាក្យ *Universal Set* ។

ឧទាហរណ៍: ក្នុងប្លង់ធរណីមាត្រសកល U ជាសំណុំនៃគ្រប់ចំណុចទាំងអស់នៃប្លង់ ។

គេឲ្យសកល U មួយ និង លក្ខណៈ P មួយ ។ វាអាចនឹងគ្មានធាតុណាមួយនៃ U ដែលបំពេញលក្ខណៈ P ។

ឧទាហរណ៍: $S=\{x/x$ ជាចំនួនគត់វិជ្ជមាន , $x^2=3\}$

ក្នុងករណីនេះ គ្មានចំនួនគត់ណាដែលផ្ទៀងផ្ទាត់លក្ខណៈខាងលើទេបានន័យថា S ជាសំណុំទទេ ។

២.២. សំណុំទទេ: គឺជាសំណុំដែលគ្មានធាតុ តាងដោយ $\varnothing$ ឬ $\{\ \}$ ។ ហើយចំនួនធាតុនៃសំណុំស្មើនឹង 0 ។ គេបាន $n(\varnothing)=0$ ឬ $n(\{\ \})=0$ ។

ឧទាហរណ៍: ចូរកំណត់សំណុំសកលចំពោះសំណុំខាងក្រោម:

$A=\{x/x\in\mathbb{R},\ x^2-25=0\}$, $B=\{3x/\ x\ge 1\}$

$C=\{x/\ x^2+6x+8=0\}$, $D=\{x/\ \sqrt{x}\ \ge 5\wedge x\in\mathbb{R}\}$

ដូចនេះ នាំឲ្យសំណុំសកល $U=\left(-\infty,+\infty\right)=\mathbb{R}$ ។

២.៣. សំណុំស្មើគ្នា

និយមន័យ: សំណុំពីរស្មើគ្នាកាលណាវាមានបញ្ជីឈ្មោះធាតុដូចគ្នា ។

$$A=B \;\Leftrightarrow\; \forall x\in A \;\Rightarrow\; \forall x\in B \wedge \forall x\in B \;\Rightarrow\; \forall x\in A$$

ឧទាហរណ៍១: $A=\left\{n \,/\, n^2-9=0\right\}, \quad B=\left\{-3,\, 3\right\}$

$$\Rightarrow A=B$$

ឧទាហរណ៍២: $A=\left\{1,\,5,\,5,\,5,\,3,\,3,\,1\right\}=\left\{1,\,3,\,5\right\}=\left\{5,\,3,1\right\}$

ឧទាហរណ៍៣: រកតម្លៃ x, y ដើម្បីឲ្យសំណុំ A ស្មើនឹងសំណុំ B បើ $A=\left\{3,\,4\right\}$ និង $B=\left\{3,\,x,\,y\right\}$

$A=B \Leftrightarrow x=3\,,\; y=4$ ឬ $x=4\,,\; y=3$

២.៤. សំណុំរង: A ជាសំណុំរងនៃ B ឬ A នៅក្នុង B ឬ A ជាផ្នែកមួយនៃ B ឬ B ផ្ទុក A កាលណាគ្រប់ធាតុ x នៃ A សុទ្ធតែជាធាតុនៃ B ។ គេកំណត់សរសេរ $A\subset B$ ឬ $B\supset A$ ហើយ $Card(A)\le Card(B)$ ។

គេបាន $A\subset B \;\Leftrightarrow\; \forall x\in A \Rightarrow\; x\in B$

សម្គាល់: បើ $Card\,(A)<Card(B)$ នោះគេថា A ជាសំណុំរងផ្ទាល់នៃ B ។

បើ $Card(A)=Card(B)$ នោះគេថា A ជាសំណុំរងនៃ B ហើយច្រាសមកវិញ ។

កំណត់ចំណាំ:

1) សំណុំមួយអាចជាធាតុនៃសំណុំផ្សេងទៀត ។

ឧទាហរណ៍: $\left\{\left\{1,\,2,\,3\right\},\,a,\,\left\{a\right\},\,\left\{b,\,c\right\}\right\}$

2) សំណុំទទេខុសពីសំណុំដែលមានផ្ទុកធាតុជាសំណុំទទេ ($\varnothing\neq\left\{\varnothing\right\}$) ។

ដើម្បីរកចំនួនសំណុំរងនៃសំណុំមួយដែលមាន n ធាតុគេប្រើរូបមន្ត 2^n ដែល n ជាចំនួនធាតុនៃសំណុំ ។

សម្រាយបញ្ជាក់

តាង $A=\left\{a_1\,,\,a_2\,,\,a_3\,,\,......\,,\,a_n\right\}$ ដែល $n(A)=n$

សំណុំរងនៃ A ដែលគ្មានធាតុគឺ C_n^0

សំណុំរងនៃ A ដែលមាន 1 ធាតុគឺ C_n^1

....

សំណុំរងនៃ A ដែលមាន n ធាតុគឺ C_n^n

នាំឲ្យចំនួនសំណុំរងនៃ A ទាំងអស់គឺៈ $C_n^0+C_n^1+C_n^2+\;.....\;+C_n^n=(1+1)^n$

ព្រោះតាមទ្វេធា Newton $(x+1)^n=C_n^0\,x^n+C_n^1\,x^{n-1}+C_n^2\,x^{n-2}+\;.....\;+C_n^n$

យក $x=1$ នោះ $(1+1)^n=C_n^0+C_n^1+C_n^2+\;.....\;+C_n^n=2^n$ ពិត ។

ឧទាហរណ៍: ក) រកសំណុំរងនៃ A ដែល $A=\{1, 2, 3\}$

ខ) រកចំនួនរងនៃ A ដែល $A=\left\{n / n\in\mathbb{N},\ n^2\le 81\right\}$

ចម្លើយ

ក) សំណុំរងនៃ A ដែលមាន $2^3=8$ សំណុំរងនៃ ព្រោះ $n(A)=3$

សំណុំទាំងអស់ គឺ $\varnothing, \{1\}, \{2\}, \{3\}, \{1, 2\}, \{1, 3\}, \{2, 3\}, \{1, 2, 3\}$ ។

ខ) $A \ =\left\{n / n\in\mathbb{N},\ n^2\le 81\right\}$

$=\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$

$\Rightarrow n(A)=9$

ដូចនេះ ចំនួនសំណុំរងនៃ A គឺ $2^9=512$ សំណុំគឺៈ

1. សំណុំដែលគ្មានធាតុមាន $C_n^0=1$ សំណុំ
2. សំណុំដែលមាន 1 ធាតុមាន $C_9^1=9$ សំណុំ
3. សំណុំដែលមាន 2 ធាតុមាន $C_9^2=36$ សំណុំ
4. សំណុំដែលមាន 3 ធាតុមាន $C_9^3=84$ សំណុំ
5. សំណុំដែលមាន 4 ធាតុមាន $C_9^4=$ 126សំណុំ
6. សំណុំដែលមាន 5 ធាតុមាន $C_9^5=126$ សំណុំ
7. សំណុំដែលមាន 6 ធាតុមាន $C_9^6=84$ សំណុំ
8. សំណុំដែលមាន 7 ធាតុមាន $C_9^7=36$ សំណុំ
9. សំណុំដែលមាន 8 ធាតុមាន $C_9^8=9$ សំណុំ
10. សំណុំដែលមាន 9 ធាតុមាន $C_9^9=1$ សំណុំ

ស្វ័យសត្យ: សំណុំទទេមានតែមួយគត់ មានន័យថាបើ S និង T ជាពីរសំណុំទទេ នោះគេបាន $S=T$ ។

បើ $A=B \Leftrightarrow \left[(A\subset B)\wedge(B\subset A)\right]$ ឬ $A=B \Leftrightarrow \left\{\forall x / x\in A \Leftrightarrow x\in B\right\}$

បើ A មិនមែនជាសំណុំរងនៃ B មានន័យថាវាមាន ធាតុ A ដែលមិនមែនជាធាតុរបស់ B គេសរសេរ $A\not\subset B$ ។

$Ex:$ គេឲ្យ $A=\{1, 2, 3\}$, $B=\{1, 2, 5, 6\}$ និង $C=\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7\}$

គេបាន: $A\not\subset B$ តែ $A\subset C$, $B\subset C$

ទ្រឹស្តីបទ:

1) ចំពោះគ្រប់សំណុំ A គេបាន $\varnothing\subset A\subset U$ (ដែល U ជាសំណុំសកល) ។
2) ចំពោះគ្រប់សំណុំ A គេបាន $A\subset A$
3) បើ $A\subset B$ និង $B\subset C$ នោះគេបាន $A\subset C$
4) $A=B \Leftrightarrow \left[(A\subset B)\wedge(B\subset A)\right]$ ។

សម្រាយបញ្ជាក់

1) ចំពោះ $\forall$ សំណុំ A គេមាន $\forall x: x\in\varnothing \Rightarrow x\in A$ ពិតព្រោះ $\forall x: x\in\varnothing$ ជាសំណើមិនពិត

ចំពោះ $\forall$ សំណុំ A គេមាន $\forall x: x\in A \Rightarrow x\in U$ (U ជាសំណុំសកល)

ដូចនេះ $\forall$ សំណុំ A គេបាន $\varnothing\subset A\subset U$ ។

2) ចំពោះ $\forall$ សំណុំ A គេមាន $\forall x: x\in A \Rightarrow x\in A$

ដូចនេះ ចំពោះ $\forall$ សំណុំ A គេបាន $A\subset A$ ។

3) គេមាន:

$$\left.\begin{array}{l}\forall x: x\in A\\ A\subset B\end{array}\right| \Rightarrow x\in B$$

ហើយ $B\subset C \Rightarrow x\in C$

ដូចនេះ បើ $A\subset B$ និង $B\subset C$ នោះ $A\subset C$ ។

4) $A=B \Leftrightarrow \left[(A\subset B)\wedge(B\subset A)\right]$

$A=B \Leftrightarrow \forall x\in A \Rightarrow x\in B$ និង $\forall x\in B \Rightarrow x\in A$

$\Leftrightarrow (A\subset B)\wedge(B\subset A)$

សម្គាល់: បើ $A\subset B$ ប៉ុន្តែ $A\neq B$ គេថា A ជាសំណុំរង ***Proper*** នៃ B (A is a proper subset of B)។

ឧទាហរណ៍: គេឲ្យ $A=\{1, 3\}$, $B=\{1, 2, 3\}$ និង $C=\{1, 2, 3\}$ ។

គេបាន A, B សុទ្ធតែជាសំណុំរងនៃ C ហើយ A ជាសំណុំរង Proper នៃ C ចំណែក B មិនមែនជាសំណុំរង Proper នៃ C ទេព្រោះ $B=C$ ។

ចំណាំ: បើ A ជាសំណុំរងនៃ B នោះ $n(A)\le n(B)$ តែបើ $n(A)\le n(B)$ នោះ A អាចជាសំណុំរង នៃ B ឬ A មិនអាចជាសំណុំរងនៃ B ។

ឧទាហរណ៍: បើ $A=\{1, 2, 3\}$ និង $B=\{1, 2, 3, 4\}$

គេបាន $n(A)=3\le 4=n(B)$

$\Rightarrow A\subset B$ ពិត

បើ $A=\{1,2, 5\}$ និង $B=\{1, 2, 3, 4\}$

គេបាន $n(A)=3\le 4=n(B)$ តែ $A\not\subset B$ ទេ ។

២.៥. ដ្យាក្រាមវិន (VENN DIAGRAMS)

២.៥.១.ដ្យាក្រាមវិន ឬ ដ្យាក្រាមសំណុំ គឺជារូបភាពតាងឲ្យសំណុំ ដោយសំណុំចំណុចក្នុងប្លង់ ឬ ជាដ្យាក្រាមដែលបង្ហាញពីទំនាក់ទនង Logic ដែលអាចកើតមានរវាងការប្រមូលផ្តុំសំណុំកំណត់ផ្សេងៗ ។

ដ្យាក្រាមវិនត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅចន្លោះឆ្នាំ 1880 ដោយលោក John Venn។ ដ្យាក្រាមទាំងនេះត្រូវបានគេប្រើដើម្បីបង្រៀន Element set theory ហើយនឹងប្រើដើម្បីបកស្រាយទំនាក់ទំនងសាមញ្ញៗ នៃទំនាក់ទនងរវាងសំណុំតាង Probability, Logic , Statistics, Linguistics និង Computer Science ។

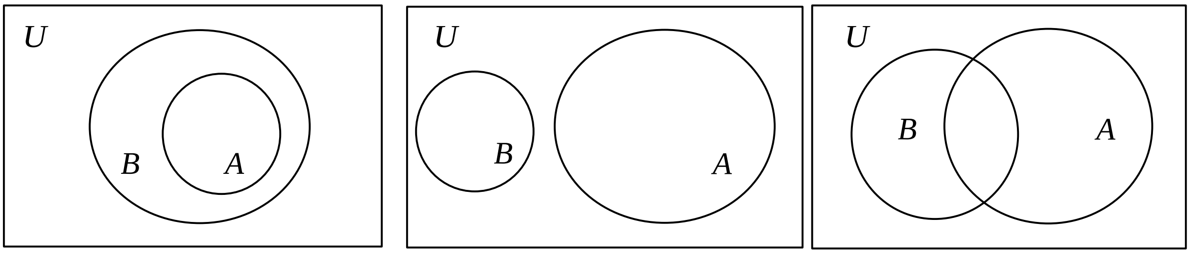

(1) $A\subset B$ (2) A និង B ជាសំណុំដាច់គ្នា (3) A និង B មានធាតុរួម

២.៥.២.Russell's Paradox

តាងសំណុំ S ជាសំណុំនៃធាតុទាំងឡាយដែលមានធាតុមិនមែនជាខ្លួនឯក ។

$$S=\{S'/\ S'\notin S'\}$$

ឧទាហរណ៍: ជាងកាត់សក់អាចកាត់សក់ កោរសក់ឲ្យមនុស្សគ្រប់គ្នាបាន ប៉ុន្តែជាងកាត់សក់ខ្លួនឯង មិនអាចកាត់សក់ កោសក់គេឲ្យខ្លួនឯងបានទេ ។

៣. ប្រមាណវិធីលើសំណុំ

៣.១. ប្រសព្វនៃពីរឬច្រើនសំណុំ

ជាសំណុំមួយ ដែលមានធាតុជាធាតុរួមគ្នានៃសំណុំទាំងនោះ ។ សំណុំ A ប្រសព្វ B កំនត់សរសេរដោយ: $A\cap B=\{x/x\in A,\wedge x\in B\}$ ប្រសព្វនៃសំណុំ A និងសំណុំ B ។

ឧទាហរណ៍:

$$A=\{1,2,3,4,5,6\}$$
$$B=\{2n/n\geq 1\}$$
$$C=\{n^2/n\geq 3\}$$

យើងបាន

$A\cap B=\{2,4,6\}$ និង $A\cap C=\varnothing$ ។

ប្រសព្វច្រើនសំណុំ

$$A_1\cap A_2\cap A_3\ldots\cap A_n=\{x/x\in A_1\wedge A_2\wedge\ldots A_n\}=\bigcap_{i=1}^{n}A_i$$

លក្ខខណ្ឌប្រសព្វ

1. $A\cap A=A$
2. $A\cap\overline{A}=\varnothing$
3. $A\cap\varnothing=\varnothing$
4. $A\cap B=B\cap A$
5. $A\cap(B\cap C)=(A\cap B)\cap C$
6. $[(A\cap B)\subset A]\wedge[(A\cap B)\subset B]$
7. $A\cap B=A\Leftrightarrow A\subset B$ ។

៣.២. ប្រជុំនៃពីរឬច្រើនសំណុំគឺជាសំណុំមួយដែលមានធាតុនៅក្នុងសំណុំទីមួយឬសំណុំបន្ទាប់។

សំណុំ A ប្រជុំសំណុំ B កំនត់សរសេរដោយ $A\cup B=\{x/x\in A\vee x\in B\}$ ប្រជុំនៃសំណុំ A និង សំណុំ B ។

ឧទាហរណ៍: $A=\{1,2,3,4,5,6,7\}$ $B=\{1,3,5,7\}$ $C=\mathbb{N}$

យើងបាន $A\cup B=\{1,2,3,4,5,6,7\}$

$A\cup C=\{1,2,3,4,\ldots\}=\mathbb{N}$

$B\cup C=\{1,2,3,4,5,6,\ldots\}=\mathbb{N}$

ប្រជុំច្រើនសំណុំ

$$A_1\cup A_2\cup\ldots A_n=\{x/x\in A_1\vee A_2\vee\ldots\vee A_n\}=\bigcup_{i=1}^{n}A_i$$

លក្ខណនៃប្រជុំ

1. $A\cup A=A$
2. $A\cup\overline{A}=U$
3. $A\cup\varnothing=A$
4. $A\cup B=B\cup A$
5. $(A\cup B)\cup C=A\cup(B\cup C)$
6. $A\subset A\cup B\wedge B\subset A\cup B$
7. $A\cup B=B\Leftrightarrow A\subset B$ ។

៣.៣. សំណុំរងបំពេញ

សំណុំរងបំពេញនៃសំណុំណាមួយគឺជាសំណុំដែលមានធាតុមិនមែនជាសំណុំនោះតែធាតុនោះជាធាតុនៃសំណុំសកល។បើជា $\overline{A}$ សំណុំរងបំពេញនៃ A ក្នុ U យើងកំណត់សរសេរ

$\overline{A}=\{x/x\in U\wedge x\notin A\}$ ឬ $\overline{A}=\complement_U A=A'$

$\overline{\overline{A}}=A$

៣.៤. ទំនាក់ទំនងរវាងប្រសព្វនិងប្រជុំ

1. $\overline{A\cap B}=\overline{A}\cup\overline{B}$
2. $\overline{A\cup B}=\overline{A}\cap\overline{B}$
3. $A\cap(B\cup C)=(A\cap B)\cup(A\cap C)$
4. $A\cup(B\cap C)=(A\cup B)\cap(A\cup C)$ ។

៣.៥. ភាពទូទៅនៃប្រសព្វនិងប្រជុំ

និយមន័យទី១

គេឱ្យℑជាគ្រួសារនៃសំណុំ។គេបាន៖

$$\bigcap \Im = \{x / x \in A, x \in \Im\}$$

ម្យ៉ាងទៀត

$$\Im = \{A_i / i \in I\}$$

គេបានផងដែរ

$$\bigcap \Im = \bigcup_{i \in I} A_i = \{x / x \in A_i, i \in I\}$$

និយមន័យទី២

គេឱ្យជាℑគ្រួសារនៃសំណុំ។គេបាន $\bigcap \Im = \{x / x \in A, A \in F\}$

ម្យ៉ាងទៀត $\Im = \{A_i / i \in I\}$ គេបានផងដែរ $\bigcap \Im = \bigcap_{i \in I} A_i = \{x / x \in A_i, \forall i \in I\}$ ។

ឧទាហរណ៍: គេឱ្យ $\Im = \{A_i / i \in I\} = \{\{1,2,3\},\{2,3,4\}\{3,4,5\}\}$ ។គេបាន៖

1) $\bigcup \Im = \{1,2,3,4,5\}$ 2) $\bigcap \Im = \{3\}$

ឧទាហរណ៍: គេឱ្យ $\Im = \{A_i / i \in I\} = \{A_i / i \in \mathbb{Z}\}$ ។គេបាន៖

1. $A_2 \cup A_3 \cup A_4 \cup A_5 = \bigcup_{i=2}^{5} A_i$
2. $A_7 \cap A_8 \cap A_9 \cap \ldots = \bigcap_{i=7}^{\infty} A_i$
3. $A_6 \cap A_8 \cap A_{10} \ldots = \bigcap_{i=0}^{\infty} A_{2i+6}$ ។

ទ្រឹស្តីបទ

គេឱ្យ $\{A_i / i \in I\}$ ជាគ្រួសារនៃសំណុំ។ ចំពោះសំណុំ ណាមួយគេបាន៖

1. $B \cup \bigcap_{i \in I} A_i = \bigcap_{i \in I} (B \cup A_i)$
2. $B \cap \bigcup_{i \in I} A_i = \bigcup_{i \in I} (B \cap A_i)$

សម្រាយបញ្ជាក់

យើងបង្ហាញថា $B \cup \bigcap_{i \in I} A_i = \bigcap_{i \in I} (B \cap A_i)$?

$$x \in B \cup \bigcap_{i \in I} A_i \Leftrightarrow x \in B \vee x \in \bigcap_{i \in I} A_i$$

$$\Leftrightarrow x \in B \vee (\forall i \in I)(x \in A_i)$$

$$\Leftrightarrow (\forall i \in I)(\forall x \in B \vee x \in A)$$

$$\Leftrightarrow (\forall i \in I)(x \in A \cup B)$$

$$\Leftrightarrow x \in \bigcap_{i \in I} B \cup A_i$$

ដូចនេះ $B \cup \bigcap_{i \in I} A_i = \bigcap_{i \in I} (B \cup A_i)$ ។

ទ្រឹស្តីបទ

គេឱ្យ $\{A_i / i \in I\}$ ជាគ្រួសារនៃសំណុំ។គេបាន៖

1. $\overline{\bigcap_{i\in I} A_i} = \bigcup_{i\in I} \overline{A_i}$

2. $\overline{\bigcup_{i\in I} A_i} = \bigcap_{i\in I} \overline{A_i}$ ។

ទ្រឹស្តីបទ

គេឱ្យ $\{A_i / i \in I\}$ ជាគ្រួសារនៃសំណុំហើយ $I \subseteq J$ ។គេបាន

1. $\bigcup_{i\in I} A_i \subseteq \bigcup_{j\in J} A_j$

2. $\bigcap_{i\in J} A_i \subseteq \bigcap_{i\in I} A_i$ ។

សម្រាយបញ្ជាក់

1. យើងបង្ហាញថា $\bigcup_{i\in I} A_i \subseteq \bigcup_{j\in J} A_j$

យើងបាន $x \in \bigcup_{i\in I} A_i \Rightarrow x \in A_j$ ចំពោះ $j \in I$

តែ $I \subseteq J$ នោះ $j \in I \Rightarrow j \in J$

ដូចនេះ $x \in \bigcup_{i\in J} A_i$ មានន័យថា $\bigcup_{i\in I} A_i \subseteq \bigcup_{i\in J} A_j$ ។

និយមន័យទី៣៖

សំណុំ $A_i, i \in I$ ហៅថាគម្របនៃសំណុំ F ដែលជាផ្នែកមួយនៃ E លុះត្រាតែ $F \subset \bigcup_{i\in I} A_i$ ។

និយមន័យទី៤៖

គេហៅថា(Partitio) បំណែកនៃសំណុំ E គឺជាគម្របដែលធាតុទាំងអស់របស់វាមិនមែនទទេហើយពីរៗដាច់ពីគ្នាព្រមទាំងប្រជុំរបស់វាស្មើ E មានន័យថា៖

$$\begin{cases} \bigcup_{i\in I} A_i = E \\ \forall i, j \in I, i \notin j \Rightarrow A_i \cap A_j = \varnothing \end{cases}$$

ឧទាហរណ៍: បើ $E = \{1,2,3,4,5\}$,$E_1 = \{1,2\}$,$E_2 = \{5\}$,$E_3 = \{3,4\}$ នោះគេបាន ៖

- គម្រប $\Re = \{E_1, E_2, E_3\}$ ព្រោះ $E \subseteq \bigcup_{i\in I} E_i, I = \{1,2,3\}$
- បំណែក $\mathrm{P} = \{E_1, E_2, E_3\}$ ព្រោះ $E_1 \neq \varnothing; E_2 \neq \varnothing; E_3 \neq \varnothing$

ហើយ $E_1 \cap E_2 = \varnothing; E_1 \cap E_3 = \varnothing; E_2 \cap E_3 = \varnothing$ និង $E = \bigcup_{i\in I} E_i, I = \{1,2,3\}$

ដូចនេះ $\Re = \mathrm{P}$ ។

៣.៦. ចំនួនធាតុនៃសំណុំ

ចំនួនធាតុនៃសំណុ A តាងដោ $n(A)$ ឬ $\#(A)$ ឬ $|A|$ ឬ $Card(A)$ ។

ឧទាហរណ៍: $A=\{a,b,c,d,e\}$ សំណុំ A មានចំនួនធាតុ5 ។

លក្ខណ:នៃចំនួនធាតុ

- $n(A\cap U)=n(A)$
- $n(A\cap\varnothing)=0$
- $n(A\cap B)\le n(A)$
- $n(A\cap\overline{A})=0$
- $n(A)=n(U)-n(\overline{A})$
- $n(A\cup B)=n(A)+n(B)-n(A\cap B)$
- $n(A\cup B)=n(A)+n(B)\ ,A\cap B=\varnothing$ ឯងឋិ
- $n(A\cup B\cup C)=n(A)+n(B)+n(C)-n(A\cap B)-n(A\cap C)-n(B\cap C)+n(A\cap B\cap C)$
- $n(A\times B)=n(A)\times n(B)$
- $n\left(\prod_{i=1}^{n}A_i\right)=n(A_1)\times n(A_2)\times\ldots\times n(A_n)$

ឧទាហរណ៍: គ្រួសារមួយមានសមាជិក៨ នាក់ចូលចិត្តសម្លរកកូរ ៣នាក់ចូលចិត្តឆា ២នាក់ទៀតចូលចិត្តទាំងពីរមុខនេះ ហើយ ២ នាក់ទៀតមិនចូលចិត្តទាំងពីរមុខនេះ។ តើក្នុងគ្រួសារនេះមានសមាជិកប៉ុន្មាននាក់ ?

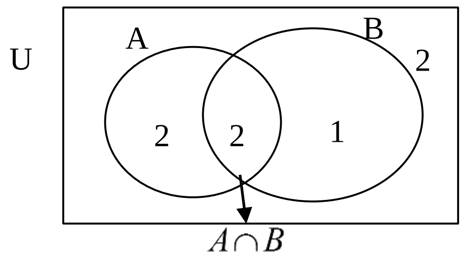

ចម្លើយ:

រកសមាជិកគ្រួសារ

តាង U ជាសំណុំនៃសមាជិកគ្រួសារ

A ជាសំណុំនាក់ចូលចិត្តសម្លរកកូរ

B ជាសំណុំនាក់ចូលចិត្តឆា

$A\cap B$ ជាសំណុំនាក់ចូលចិត្តទាំងពីរមុខ

គេបាន

$$n(U)=n(A)+n(B)-n(A\cap B)+2$$
$$=4+3-2+2=5$$

ដូច្នេះ ក្នុងគ្រួសារនេះមានសមាជិក 5 នាក់ ។

៣.៧. ផលសងរវាងពីរសំណុំ

និយមន័យ: គេឲ្យពីរសំណុំ A និង B ។ ផលសងរវាង A និង B កំណត់សរសេរ $A\setminus B$ គឺជាសំណុំនៃធាតុ x ទាំងឡាយ ដែល x ជាធាតុរបស់ A និង x មិនមែនជាធាតុរបស់ B ។

$A\setminus B=\{x: x\in A\wedge x\notin B\}$

$\forall x: x\in A\setminus B \Leftrightarrow x\in A\wedge x\notin B$

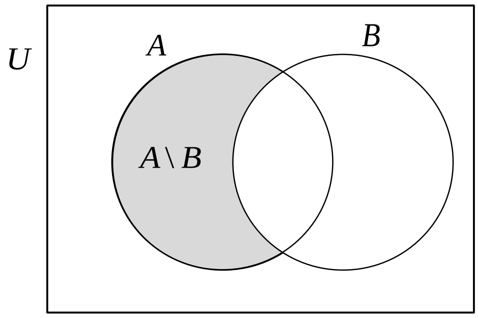

លក្ខណ: $A\setminus B=A\cap\overline{B}$

ស្រាយ:

គេមាន $\forall x\in A\setminus B \Leftrightarrow x\in A\wedge x\notin B$

$\Leftrightarrow x\in A\wedge x\in\overline{B}$

$\Leftrightarrow x\in A\cap\overline{B}$

ដូចនេះ $A\setminus B=A\cap\overline{B}$ ។

ឧទាហរណ៍: គេដឹងថា៖ $n(A)=17, n(B)=24, n(A\cup B)=35$

គណនា៖ $n(A\cap B), n(A\setminus B), n(B\setminus A)$

ចម្លើយ

គណនា

- $n(A\cup B)=n(A)+n(B)-n(A\cap B)\Rightarrow n(A\cap B)=n(A)+n(B)-n(A\cup B)$

  $n(A\cup B)=17+24-35=6$
- $n(A\setminus B)=n(A)-n(A\cap B)=17-6=11$
- $n(B\setminus A)=n(B)-n(A\cap B)=24-6=18$

៣.៨. ផលសងឆ្លុះរវាងពីរសំណុំ

និយមន័យ: គេឲ្យពីរសំណុំ A និង B ។ ផលសងឆ្លុះរវាង A និង B កំណត់សរសេរ $A\Delta B$ គឺ ជាសំណុំនៃ x ទាំងឡាយណា ដែល x ជាធាតុរបស់ A និង x មិនមែនជាធាតុរបស់ B ឬ x ជាធាតុរបស់ B និង x មិនមែនជាធាតុរបស់ A ។

$A\Delta B=\{x:(x\in A\wedge x\notin B)\vee(x\in B\wedge x\notin A)\}$

$\forall x: x\in A\Delta B \Leftrightarrow (x\in A\wedge x\notin B)\vee(x\in B\wedge x\notin A)$

លក្ខណ:

i $A\Delta B=(A\setminus B)\cup(B\setminus A)$

ii $A\Delta B=(A\cap\overline{B})\cup(B\cap\overline{A})$

iii $A\Delta B=(A\cup B)\setminus(B\cap A)$

ស្រាយ:

i គេមាន $\forall x: x\in A\Delta B\Leftrightarrow(x\in A\wedge x\notin B)\vee(x\in B\wedge x\notin A)$

$\Leftrightarrow x\in A\setminus B\vee x\in B\setminus A$

$\Leftrightarrow x\in(A\setminus B)\cup(B\setminus A)$

ដូចនេះគេបាន $A\Delta B=(A\setminus B)\cup(B\setminus A)$ ។

ii គេមាន $A\setminus B=(A\cap\overline{B})$ និង $B\setminus A=(B\cap\overline{A})$
តាម i គេមាន $A\Delta B=(A\setminus B)\cup(B\setminus A)$ $\Rightarrow A\Delta B=(A\cap\overline{B})\cup(B\cap\overline{A})$

iii គេមាន $A\Delta B=(A\cap\overline{B})\cup(B\cap\overline{A})$

$$=\left[(A\cap\overline{B})\cup B\right]\cap\left[(A\cap\overline{B})\cup\overline{A}\right]$$

$$=\left[(A\cup B)\cap(\overline{B}\cup B)\right]\cap\left[(A\cup\overline{A})\cap(\overline{B}\cup\overline{A})\right]$$

$$=\left[(A\cup B)\cap U\right]\cap\left[U\cap(\overline{A\cap B})\right]$$

$$=(A\cup B)\cap(\overline{A\cap B})$$

$$=(A\cup B)\setminus(B\cap A)$$

ដូចនេះ គេបាន $A\Delta B=(A\cup B)\setminus(B\cap A)$ ។

៣.៩. ឌុយអាលីតេ: (DUALITY)

ឧបមាថា E ជាសមភាពពីជគណិតនៃសំណុំ ។ គេបាន Dual នៃ E កំណត់សរសេរដោយ E^{*} គឺជាសមភាពដែលបានដោយប្តូររៀងគ្នា $\cup,\ \cap, U$ និង $\varnothing$ ក្នុង E ដោយ$\cap,\cup,\varnothing$ និង U ។

ឧទាហរណ៍: Dual នៃ $(U\cap A)\cup(B\cap A)=A$ គឺ $(\varnothing\cup A)\cap(B\cup A)=A$ ។

៣.១០. សំណុំរាប់អស់, គោលការណ៍រាប់ (FINITE SET, COUNTING PRINCIPLE)

និយមន័យ: គេថាសំណុំមួយ ជាសំណុំរាប់អស់ (ឬកំណត់) កាលណាសំណុំនេះមាន m ធាតុផ្សេងគ្នា ដែលជាចំនួនគត់មិនអវិជ្ជមាន ។ បើមិនដូចនេះ គេថា ជាសំណុំមិនកំណត់ ។

ឧទាហរណ៍: សំណុំទទេជាសំណុំរាប់អស់

សំណុំនៃស្រះខ្មែរជាសំណុំរាប់អស់

សំណុំនៃចំនួនគត់វិជ្ជមានគូ $A=\{2,4,6,\ ...\}$

- បើ A ជាសំណុំរាប់អស់ គេតាង $n(A)$ ជាចំនួនធាតុនៃសំណុំ A ។

Lemma: បើ A និង B ជាពីរសំណុំដាច់គ្នា និង រាប់អស់គេបាន $A\cup B$ ជាសំណុំរាប់អស់ ហើយ $n(A\cup B)=n(A)+n(B)$ ។

ទ្រឹស្តីបទ: បើ A និង B ជាពីរសំណុំរាប់អស់ គេបាន $A\cup B$ និង $A\cap B$ ជាសំណុំរាប់អស់ ហើយ $n(A\cup B)=n(A)+n(B)-n(A\cap B)$ ។

ស្រាយ:

គេមាន $A\cup B=(A\setminus B)\cup B$ និង $(A\setminus B)\cap B=\varnothing$

គេបាន $n(A\cup B)=n\left[(A\setminus B)\cup B\right]=n(A\setminus B)+n(B)$ (1)

គេមាន $A=(A\setminus B)\cup(A\cap B)$ និង $(A\setminus B)\cap(A\cap B)=\varnothing$

គេបាន $n(A)=n\left[(A\setminus B)\cup(A\cap B)\right]=n(A\setminus B)+n(A\cap B)$

$$\Rightarrow\ n(A\setminus B)=n(A)-n(A\cap B)\qquad(2)$$

តាម (1) និង (2) គេបាន $n(A\cup B)=n(A)+n(B)-(A\cap B)$ ។

Corollary: បើ A, B និង C ជាបីសំណុំរាប់អស់ គេបាន $A\cup B\cup C$ ជាសំណុំរាប់អស់ ហើយ $n(A\cup B\cup C)=n(A)+n(B)+n(C)-n(A\cap B)-n(A\cap C)-n(B\cap C)+n(A\cap B\cap C)$

គេមាន $n(A\cup B\cup C)=n\left[(A\cup B)\cup C\right]$

$=n(A\cup B)+n(C)-n\left[(A\cup B)\cap C\right]$

$=\left[n(A)+n(B)-n(A\cap B)\right]+n(C)-n\left[(A\cap C)\cup(B\cap C)\right]$

$=\left[n(A)+n(B)-n(A\cap B)\right]+n(C)-\left\{n(A\cap C)+n(B\cap C-n\left[(A\cap C)\cap(B\cap C)\right]\right\}$

$=n(A)+n(B)+n(C)-n(A\cap B)-n(A\cap C)-n(A\cap C)+n(A\cap B\cap C)$

ដូចនេះ $n(A\cup B\cup C)=n(A)+n(B)+n(C)-n(A\cap B)-n(A\cap C)-n(B\cap C)+n(A\cap B\cap C)$ ។

៣.១១.ផលគុណនៃសំណុំ (PRODUCT OF SET)

យើងបញ្ចូលប្រមាណវិធីមួយដែលពីគណិតវត្ថុពីរ a និង b រៀបក្នុងលំដាប់នេះបង្កើតបានគណិតវត្ថុទី៣ ដែលគេសរសេរ (a, b) និង គេហៅថាគូមានលំដាប់ (a, b) ហើយផ្ទៀងផ្ទាត់លក្ខខណ្ឌ:

i បើ $a\neq b$ គេបាន $(a, b)\neq(b, a)$

ii $(a, b)=(c, d) \Leftrightarrow a=c$ and $b=d$

- z ហៅថាគូលុះត្រាតែមាន a និង b ដែល $z=(a, b)$

  a ហៅថាចំណោលទី1 $a=pro_1(a, b)$

  b ហៅថាចំណោលទី2 $b=pro_2(a, b)$

និយមន័យ: គេឲ្យពីរសំណុំ A និង B គេហៅថាផលគុណ ឬផលគុណដេកាត នៃពីរសំណុំ A និង B កំណត់សរសេរដោយ $A\times B$ គឺជាសំណុំនៃគូមានលំដាប់ (a, b) ទាំងអស់ដែល $a\in A$ និង $b\in B$ ។

តាមនិយមន័យគេបាន: $A\times B=\{(a,\ b): \mathrm{a}\in A\wedge b\in B\ \}$

ឧទាហរណ៍: គេឲ្យ $A=\{1, 2\}$ និង $B=\{a, b,\ c\}$ នោះ

$A\times B=\{(1,\ a), (1, b), (1, c), (2, a), (2, b), (2, c)\}$

$B\times A=\{(a, 1), (a, 2), (b, 1), (b, 2), (c, 1), (c, 2)\}$

$A\times A=\{(1, 1), (1, 2), (2, 1), (2, 2)\}$

លក្ខណ:

i. $(A\subset X\wedge B\subset Y) \Rightarrow A\times B\subset X\times Y$

ii. $A\times B=\varnothing \Leftrightarrow A=\varnothing\vee B=\varnothing$

iii. $A\times(B\cup C)=(A\times B)\cup(A\times C)$

iv. $A\times(B\cap C)=(A\times B)\cap(A\times C)$

v. $(A\neq\varnothing\wedge A\times B=A\times C) \Rightarrow B=C$

សម្រាយបញ្ជាក់

i. គេមាន $\forall(x,\ y)\in A\times B \Leftrightarrow x\in A\wedge x\in B$

ដោយ $A\subset X\wedge B\subset Y$

$\Rightarrow x\in X\wedge y\in Y\Rightarrow A\times B\subset X\times Y$ ។

ii. បើ $A\times B=\varnothing$ ស្រាយថា $A=\varnothing\vee B=\varnothing$

ឧបមាថា $A\neq\varnothing\wedge B\neq\varnothing \Rightarrow \exists x\in A\wedge\exists x\in B \Rightarrow \exists(x,\, y)\in A\times B \Rightarrow A\times B\neq\varnothing$

(ផ្ទុយពីសម្មតិកម្ម)$\Rightarrow A=\varnothing\vee B=\varnothing$

បើ $A=\varnothing\vee B=\varnothing$ ស្រាយថា $A\times B=\varnothing$

ឧបមាថា $A\times B\neq\varnothing \Rightarrow \exists(x,\, y)\in A\times B \Rightarrow \exists x\in A\wedge\exists x\in B \Rightarrow A\neq\varnothing\wedge B\neq\varnothing$

$\Rightarrow A\times B=\varnothing$

ដូចនេះ $A\times B=\varnothing \Leftrightarrow A=\varnothing\vee B=\varnothing$ ។

iii. គេមាន $\forall(x,\, y)\in A\times(B\cup C) \Leftrightarrow x\in A\wedge y\in B\cup C$

$\Leftrightarrow x\in A\wedge(y\in B\vee y\in C)$

$\Leftrightarrow (x\in A\wedge y\in B)\vee(x\in A\wedge y\in C)$

$\Leftrightarrow (x,\, y)\in(A\times B)\cup(A\times C)$

ដូចនេះ គេបាន $A\times(B\cup C)=(A\times B)\cup(A\times C)$ ។

iv. គេមាន $\forall(x,\, y)\in A\times(B\cap C) \Leftrightarrow x\in A\wedge y\in B\cup C$

$\Leftrightarrow x\in A\wedge(y\in B\wedge y\in C)$

$\Leftrightarrow (x\in A\wedge y\in B)\wedge(x\in A\wedge y\in C)$

$\Leftrightarrow (x,\, y)\in A\times B\wedge(x,\, y)\in A\times C$

$\Leftrightarrow (x,\, y)\in(A\times B)\cap(A\times C)$

ដូចនេះ $A\times(B\cap C)=(A\times B)\cap(A\times C)$ ។

v. គេមាន $\forall y\in B$

ដោយ $A\neq\varnothing \Rightarrow \exists x\in A \Rightarrow (x,\, y)\in A\times B$ តែ $A\times B=A\times C$

$\Rightarrow (x,\, y)\in(A\times C) \Leftrightarrow x\in A\wedge y\in C \Rightarrow y\in C$

គេមាន $\forall y\in C$ ដោយ $A\neq\varnothing \Rightarrow \exists x\in A$

$\Rightarrow (x,\, y)\in A\times C$

តែ $A\times B=A\times C$

$\Rightarrow (x,\, y)\in A\times B \Leftrightarrow x\in A\wedge y\in B \Rightarrow y\in B$

$\Rightarrow C\subset B$

ដូចនេះ គេបាន $A\neq\varnothing\wedge A\times B=A\times C \Rightarrow B=C$ ។

លំហាត់

១. គេឲ្យសំណុំ $A=\{a,b,c\}$,$B=P(A)-\{\varnothing,A\}$ និង $C=\{D\subset A/n(D)=2\vee n(D)=3\}$ ។
គណនា $n(A\cup B\cup C)$ ។

២. គេឲ្យ $n(A\cup B\cup C)=46, n(A\cup B)=37$,$n(B\cup C)=39, n(A\cup C)=38$ និង
$n(A\cap B\cap C)=4$ ។គណនា $n(A)+n(B)+n(C)$ ។

៣. គេឲ្យ $A=\{\varnothing,\{\varnothing\},\{\{\varnothing\}\},\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\}$ និង $X=\{\{\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\}\}, Y=\{\varnothing,\{\varnothing\}\}$ ។
ចូរពិចារណាសំណើខាងក្រោម:
ក) $X\subset P(P(A))$ ដែល $P(A)$ ជាសំណុំរងនៃសំណុំ A
ខ) $n(P(P(X\cap Y)))=16$
តើល្បះខាងក្រោមមួយណាត្រឹមត្រូវ ?
១. ក និង ខ ត្រូវទាំងពីរ ២. ក ត្រូវ និង ខ ខុស ៣. ខ ត្រូវនិង ក ខុស ៤ .ខុសទាំងពីរ

៤ . គេឲ្យ A,B,C ជាសំណុំដែល $A\cup B=[-1,8]$, $B-C=(3,8]$ and $A-B=[-1,1)$
ប្រសិនបើ $B\cap C=[a,b]$ ។គណនា$b-a$ ។

៥. គេឲ្យសំណើខាងក្រោម:
ក) បើ $A=\{x/x\in R\wedge 2x^4+x^2-x-2=0\}$ និង $\{\{1\}\}\in P(P(A))$
ខ) បើ $B=\{0,\{0\}\}$ ហើយ $n(P(B)-B)=2$
តើល្បះខាងក្រោមមួយណាត្រឹមត្រូវ ?
១.ក និង ខ ត្រូវ ២. ក ប៉ុណ្ណោះត្រូវ ៣. ខ ប៉ុណ្ណោះត្រូវ ៤. កនិងខ ខុស

៦. គេឲ្យ A,B,C ជាសំណុំដែល $A\cap B\subset B\cap C$ ។ បើ $n(A)=25, n(C)=23, n(B\cap C)=7,$
$n(A\cap C)=10, n(A\cup B\cup C)=49$ ។គណនា $n(B)$ ។

៧. គេឲ្យសំណុំសកល $U=\{1,2,3,4,5\}$ ហើយ A,B,C ជាសំណុំដែលមានទំនាក់ទំនង
$n(A)=n(B)=n(C)=3$ និង $n(A\cap B)=n(B\cap C)=n(A\cap C)=2$ ។
ប្រសិនបើ $A\cup B\cup C=U$ តើល្បះខាងក្រោមមួយណាខុស ?
១. $n(A\cup B)=4$ ២. $n(A\cup(B\cap C))=3$ ៣. $n(A\cap(B\cup C))=2$ ៤. $n(A\cap B\cap C)=1$

៨. នៅក្នុងសំណុំ R, E, F, G, H ជាសំណុំដែលកំណត់ដូចខាងក្រោម:
$E=\{x\in R/x+5>0\}$, $F=\{x\in R/x-2>0\}$
$G=\{x\in R/x+5<0\}, H=\{x\in R/x-2<0\}$
ចូររកសំណុំ $A=\{x\in R/(x+5)(x-2)>0\}$ ដោយស្គាល់ E,F,G និង H ។

៩ . A, B, C ជាសំណុំមិនទទេ គេពិនិត្យលក្ខខណ្ឌពីរ
១. $A\cap B=A\cap C$ ២. $A\cup B=A\cup C$
ក) តើលក្ខខណ្ឌទី១អាចអោយគេសន្និដ្ឋានបានថា $B=C$ ឬ ទេ?
ខ) តើលក្ខខណ្ឌទី២អាចអោយគេសន្និដ្ឋានបានថា $B=C$ ឬ ទេ?

១០. $E=\{a,b\}$ និង $F=\{1,2\}$

1. រកសំណុំ $E\times F$ 2. រកសំណុំ $P(E,F)$

១១. បើ $A=\{\varnothing,0,1,\{0\},\{0,1\}\}$ ហើយ $P(A)$ គឺជាសំណុំរងនៃ A

តើសំណុំ $P(\mathrm{A})-\mathrm{A}$ មានចំនួនធាតុស្មើប៉ុន្មាន ?

១២. បើ $A=\{1,2,3,4,\ldots\}$ ហើយ $B=\{\{1,2\},\{3,4,5\},6,7,8,\ldots\}$

តើ $(A-B)\cup(B-A)$ មានចំនួនធាតុស្មើប៉ុន្មាន ?

១៣. បើ $A=\{1,2,3,\ldots,9\}$ ហើយ $S=\{B/B\subset A,(1\in B,9\in B)\}$

តើចំនួនធាតុរបស់ S ស្មើប៉ុន្មាន ?

១៤. គេកំណត់ A,B ដោយ $n(A)=a,n(B)=b$

បើ $n\left[(A-B)\cup(B-A)\right]=7$ ហើយ $n(A\times B)=40$

$n\left(\{C/C\subseteq A\cup B,n(C)\le 2\}\right)=?$

១៥. បើ $A=\{\varnothing,0,1,\{0,1\}\}$ ហើយ $B=\{\varnothing,\{\varnothing\},\{0,\{0,1\}\},\{0,\{1\}\}\}$

ហើយសំណុំ $P(A)-B$ មានចំនួនធាតុស្មើប៉ុន្មាន ?

១៦. គេអោយ $A=\{0,\pm1,\pm2,\ldots,\pm20\}$ ហើយ $B=\{x\in A\,|\,\sqrt{x}\,|$ ជាចំនួនគត់$\}$

តើចំនួនធាតុរបស់ $\{C\subset B/0\in C,1\notin C\}$ ស្មើប៉ុន្មាន ?

១៧. គេអោយ A,B,C ជាសំណុំដែល $n(A-B)=42,n(A-C)=7,n(C-A)=18$ ហើយ

$n(C-B)=35$

តើចំនួនធាតុរបស់ $n\left((B\cap C)-A\right)$ ស្មើប៉ុន្មាន ?

១៨. គេអោយ U ហើយជាសំណុំចំនួនគត់ចាប់ពី 100 ដល់ 1000

ហើយគេអោយ $A_i=\{x\in U/$ ក្នុងល័ក្ខខណ្ឌ i រាប់ចេញពីផ្នែកខាងឆ្វេងបំផុតរបស់ x ដែលមាន តម្លៃស្មើ i នៅពេលដែល $i=1,2,3$ តើចំនួនធាតុរបស់សំណុំ $A_1\cup A_2\cup A_3$ ស្មើប៉ុន្មាន ?

ចម្លើយ

១. គណនា $n(A\cup B\cup C)$

ដោយ $A=\{a,b,c\}$

យើងបាន $P(A)=\{\varnothing,\{a\},\{b\},\{c\},\{a,b\},\{a,c\},\{b,c\},A\}$ ហើយ $B=P(A)-\{\varnothing,A\}$

$B=\{\{a\},\{b\},\{c\},\{a,b\},\{a,c\},\{\mathrm{b},c\}\}$ និង $C=\{D\subset A/\,n(D)=2,n(D)=3\}$

$C=\{\{a,b\},\{a,c\},\{b,c\},\{a,b,c\}\}$

នាំឲ្យ $A\cup B\cup C=\{a,b,c,\{a\},\{b\},\{c\},\{a,b\},\{a,c\},\{b,c\},\{a,b,c\}\}$

$n(\mathrm{A}\cup B\cup C)=10$

២. គណនា $n(A)+n(B)+n(C)$

ដោយ $n(\mathrm{A}\cup\mathrm{B})=n(\mathrm{A})+n(\mathrm{B})-n(\mathrm{A}\cap\mathrm{B})$

$37=n(\mathrm{A})+n(\mathrm{B})-n(\mathrm{A}\cap\mathrm{B})$ (1)

ហើយ $n(B\cup C)=n(\mathrm{B})+n(\mathrm{C})-n(\mathrm{B}\cap\mathrm{C})$

$39=n(B)+n(C)-n(B\cap C)$ (2)

និង $n(A\cup C)=n(A)+n(C)-n(A\cap C)$

$38=n(A)+n(\mathrm{C})-n(\mathrm{A}\cap\mathrm{C})$ (3)

យក (1) +(2)+ (3)គេបាន $114=2n(A)+2n(\mathrm{B})+2n(\mathrm{C})-n(\mathrm{A}\cap\mathrm{B})-n(\mathrm{B}\cap\mathrm{C})-n(\mathrm{A}\cap\mathrm{C})$

$n(A\cap B)+n(B\cap C)+n(\mathrm{A}\cap\mathrm{C})=2n(\mathrm{A})+2n(B)+2n(c)-114$

តែ $n(A\cup B\cup C)=n(A)+n(B)+n(C)-n(\mathrm{A}\cap\mathrm{B})-n(\mathrm{B}\cap\mathrm{C})-n(\mathrm{A}\cap\mathrm{C})+n(\mathrm{A}\cap B\cap C)$

$46=n(A)+n(B)+n(C)-(2n(A)-2n(\mathrm{B})-2n(\mathrm{C})-114)+4$

$\Rightarrow n(A)+n(B)+n(C)=114+4-46=72$ ។

៣. ដោយ $A=\{\varnothing,\{\varnothing\},\{\{\varnothing\}\},\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\}\Rightarrow n(A)=4$

$X=\{\{\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\}\}\Rightarrow n(X)=1$

$Y=\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\Rightarrow n(Y)=2$

ចម្លើយ: ក) ត្រឹមត្រូវ ព្រោះ $\varnothing$ និង $\{\varnothing\}$ ជាធាតុនៃសំណុំA ។

$\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\subset A$

$\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\in P(A)$

$\{\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\}\subset P(A)$

$\{\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\}\in P(\mathrm{P(A)})$

$\{\{\{\varnothing,\{\varnothing\}\}\}\}\subset P(P(A))$

$X\subset P(\mathrm{P(A)})$

ខ. ខុស ព្រោះ $X\cap Y=\varnothing\Rightarrow n(P(X\cap Y))=1$

ហើយ $n(P(P(X\cap Y)))=2$

៤. គណនា $b-a$

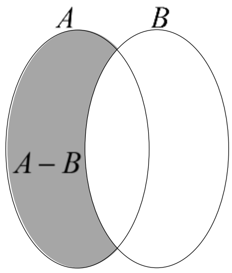

$A\cup B=[-1,8]$

$B-C=(3,8]$

$A-B=[-1,1)$

$B\cap C=?$

$B=(A\cup B)-(A-B)$

$=[-1,8]-[-1,1)$

$=[1,8]$

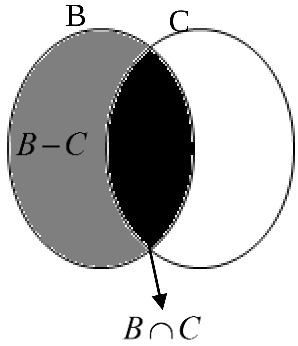

$B\cap C=B-(B-C)$

$=[1,8]-(3,8]$

$=[1,3]$

$B\cap C=[a,b]$

គេបាន $a=1,b=3\Rightarrow b-a=2$ ។

៥. ក) ត្រូវព្រោះ

$\{\{1\}\}\in P(P(A))$

$\{\{1\}\}\subset P(A)$

$\{1\}\in P(A)$

$\{1\}\subset A$

$1\in A$

តាមសមីការ $2x^4+x^2-x-2=0$ ហើយ A ជាសំណុំចម្លើយ

បើ $x=1:2(1^4)+^2-1-2=0$

$x=1\Rightarrow 1\in A$

នោះ $\{\{1\}\}\in P(P(A))$

$B=\{0,\{0\}\}$

$P(B)=\{\varnothing,\{0\},\{\{0\}\},\{0,\{0\}\}\}$

$P(B)-B=\{\varnothing,\{\{0\}\},\{0,\{0\}\}\}$

$n(P(B)-B)=3$

៦. គណនា $n(B)$

$n(A\cup B\cup C)=49$

$15+(10-x)+x+y+7-x+6+x=49$

$38+y=49\Rightarrow y=11$

$n(B)=x+(7-x)+y+11=18$

ដូចនេះ $n(B)=18$ ។

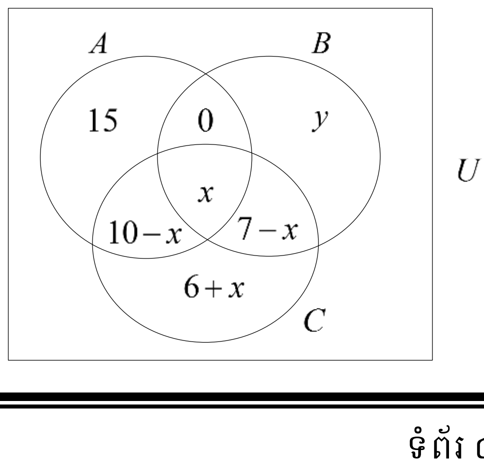

៧.	ដោយ $U=\{1,2,3,4,5\} \Rightarrow n(U)=5$

ហើយ $n(A\cap B)=n(B\cap C)=n(A\cap C)=2$

យក $n(A\cap B\cap C)=x$

តាមដ្យាក្រាមវិន យើងបាន

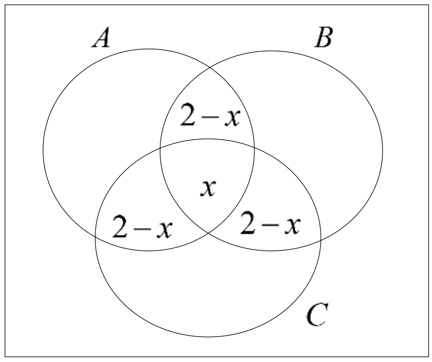

ដោយ $n(A)=n(B)=n(C)=3$

យើងពិភាក្សាតម្លៃ x តាមករណីនីមួយៗខាងក្រោម

ករណីទី១: បើ $x=0$ នោះ $n(A)\geq 4$ មិនផ្ទៀងផ្ទាត់

ករណីទី២: បើសិន $x=1$ នោះ $n(A)=n(B)=n(C)=3$ ផ្ទៀងផ្ទាត់ $\Rightarrow n(A\cup B\cup C)=4$

ដូចនេះ ករណីនេះមិនអាចមានព្រោះ $n(A\cup B\cup C)=n(U)=5$ ។

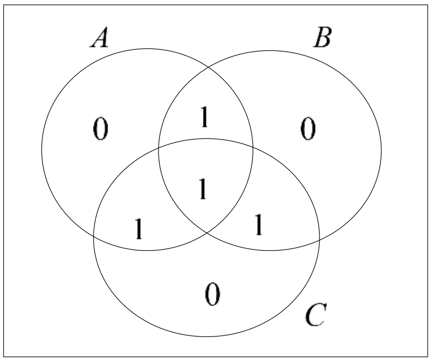

ករណីទី៣:បើ $x=2$ តាមលក្ខខណ្ឌដែលអោយ $n(A)=n(B)=n(C)=3$

ហើយ $A\cup B\cup C=U$

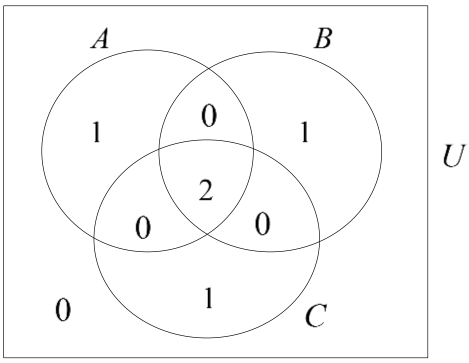

តាមករណីនេះផ្ទៀងផ្ទាត់ចម្លើយតាមដ្យាក្រាមវិន

ករណីទី៤: បើ $x>2$ មិនអាចមានព្រោះ $2-x$ ជាចំនួនអវិជ្ជមាន

តាមដ្យាក្រាមក្នុងករណីទី៣យើងបានលទ្ធផលដូចតទៅនេះ

1. $n(A\cup B)=4$	2. $n(A\cup(B\cap C))=3$

3. $n(A\cap(B\cup C))=2$	4. $n(A\cap B\cap C)=2$

ដូចនេះ ចម្លើយដែលខុសគឺលេខ៤ ។

៨. រកសំណុំ $A=\{x\in R/(x+5)(x-2)>0\}$ ដោយស្គាល់ E,F,G និង H

$E=\{x\in R/x+5>0\}$ $\quad G=\{x\in R/x+5<0\}$

$F=\{x\in R/x-2>0\}$ $\quad H=\{x\in R/x-2<0\}$

$A=\{x\in R/(x+5)(x-2)>0\}=(E\cap F)\cup(G\cap H)\Rightarrow A=(E\cap F)\cup(G\cap H)$

៩. $A\cap B=A\cap C\Rightarrow B=C?$

លក្ខខណ្ឌ: $A\cap B=A\cap C$ មិននាំឲ្យ $B=C$ ទេជាទូទៅ

$Ex:$ $A=\{a,b,c,d,e,f\}$

$B=\{a,\mathrm{d},\mathrm{e},\mathrm{g},\mathrm{h},\mathrm{i}\}$

$C=\{a,d,e,k,\mathrm{l}\}$

$\Rightarrow A\cap B=\{a,d,e\}$, $A\cap C=\{a,d,e\}$

ដូចនេះ $A\cap B=A\cap C$ តែ $B\neq C$ ។

លក្ខខណ្ឌ: $A\cup B=A\cup C\Rightarrow B=C?$

លក្ខខណ្ឌ $A\cup B=A\cup C$ មិននាំឲ្យ $B=C$ ទេជាទូទៅ

$A=\{a,b,c,d,e,f\}$

$B=\{a,d,\mathrm{e},\mathrm{g},\mathrm{h},\mathrm{i}\}$

$C=\{a,g,h,i\}$

យើងបាន $A\cup B=A\cup C=\{a,b,c,d,e,f,g,h,i\}$ តែ $B\neq C$ ។

១០. 1). រកសំណុំ $E\times F$

$E=\{a,b\}$, $F=\{1,2\}\Rightarrow E\times F=\{(a,1);(a,2);(\mathrm{b},1);(\mathrm{b},2)\}$ ។

2). រកសំណុំ $P(E\times F)$

$$P(E\times F)=\left\{\begin{array}{l}\{\varnothing\};\{(a,1)\};\{(a,2)\};\{(b,1)\};\{(b,2)\}\\ ;\{(a,1);(a,2)\};\{(\mathrm{a},1);(b,1)\};\{(a,2);(b,1)\}\\ ;\{(a,1);(b,2)\};\{(a,2);(\mathrm{b},2)\};\{(a,1);(\mathrm{b},1);(\mathrm{a},2)\}\\ ;\{(a,1);(\mathrm{a},2);(\mathrm{b},2)\};\{(a,1);(b,1);(b,2)\};\{(a,2);(b,1);(\mathrm{b},2)\}\\ ;\{(a,1);(a,2);(b,1);(b,2)\}\end{array}\right\}$$

១១. គេមាន $A=\{\varnothing,0,1,\{0\},\{0,1\}\}$

អ្វីដែលយើងត្រូវរកគឺចំនួនធាតុរបស់ $P(A)-A$ ដើម្បីអោយយើងឃើញរូបភាពច្បាស់លាស់ ដូចបង្ហាញដូចរូបខាងក្រោម

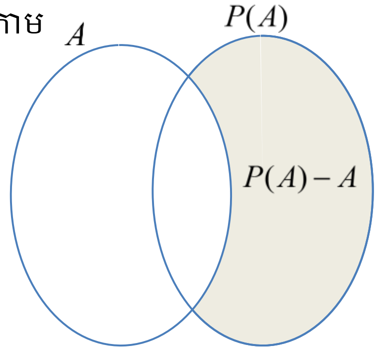

នោះចំនួនធាតុដែលយើងចង់រក $=n(P(A))-n(P(A)\cap A)$

ព្រោះ $n(A)=5$ នោះ $n(P(A))=2^5$ ………(1)

តទៅយើងត្រូវពិចារណាថាចំនួនធាតុនីមួយៗនៅក្នុងសំណុំ A មានតួណាខ្លះនៅក្នុង $P(A)$ តាមលំដាប់ដូចតទៅនេះ

តាមលក្ខខណ្ឌ $X\subset A$ ហើយ $X\in P(A)$

ចំនួនធាតុក្នុងA	មូលហេតុ	ផល
$\varnothing$	$\varnothing\subset A$	$\varnothing\in P(A)$
0	$0\not\subset A$	$0\notin P(A)$
1	$1\not\subset A$	$1\notin P(A)$
$\{0\}$	$\{0\}\subset A$	$\{0\}\in P(A)$
$\{0,1\}$	$\{0,1\}\subset A$	$\{0,1\}\in P(A)$

សរុបមកចំនួនធាតុដែលនៅទាំងក្នុងសំណុំAនិងP(A) មានទាំងអស់3តួ….(2)

តាម(1)និង(2)ចំនួនធាតុដែលត្រូវ $=2^5-3=29$ តួ ។

១២. តាម $A=\{1,2,3,4,...\}$ និង $B=\{\{1,2\},\{3,4,5\},6,7,8,...\}$

យើងគួរតែសរសេរចំនួនធាតុនៃសំណុំ A ឲ្យច្រើនជាងនេះដើម្បីឲ្យបានឃើញកាន់តែច្បាស់

$A=\{1,2,3,4,5,6,7,8,...\}$

$\Rightarrow A-B=\{1,2,3,4,5\}$ នោះ $B-A=\{\{1,2\},\{3,4,5\}\}$

ដូចនេះ $(A-B)\cup(\mathrm{B}-\mathrm{A})=\{1,2,3,4,5,\{1,2\},\{3,4,5\}\}$ នេះបញ្ជាក់ថា $(A-B)\cup(B-A)$ មានចំនួនធាតុ 7 តួ ។

១៣. ដោយ $A=\{1,2,3,4,...,9\}$

$S=\{B/B\subset A$ និង $(1\in \mathrm{B}$ ឬ $9\in B)\}$

យើងត្រូវការរកចំនួនធាតុរបស់សំណុំSនោះគឺត្រូវរកចំនួនធាតុសំណុំBបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌដែលឲ្យតែការពិចារណាលើលក្ខខណ្ឌ $1\in B$ រឺ $9\in B$

ត្រូវចំណាយពេលគិតដល់3ករណីដែលយើងចំណាយពេលអស់ច្រើន($1\in B$ តែ $9\notin B$, $1\notin B$ តែ $9\in B$, $1\in B$ តែ $9\in B$)ដូចនោះយើងគួរគិតវិធីដែលងាយជាងគឺចំនួនសំណុំរងរបស់សំណុំ A ទាំងអស់ដកចេញចំនួនសំណុំរងនៃសំណុំ A ដែលមិនមាន1និង9ជាចំនួនធាតុ ។

វិធីរកដោយចំនួននៃ A មាន9តួ

១. ចំនួនសំណុំរងនៃ A ទាំងអស់មាន 2^9 សំណុំ

២. រកសំណុំរងនៃ A ដែលមិនមាន1និង9ជាធាតុ

ដូចនេះសំណុំរងដែលលើកឡើងជាសំណុំរងរបស់ $\{2,3,4,...,8\}$ ចំនួនសំណុំរងទាំងអស់នេះមាន 2^7 ជារួមមកសំណុំ B និងមានធាតុទាំងអស់ 2^9-2^7=384 ។

១៤. បើយក $n(A)=a, n(B)=b$ ហើយ $n(A\times B)=40$

នោះ $ab=40$ ....(1)

បើយក $n\left[(A-B)\cup(B-A)\right]=7$

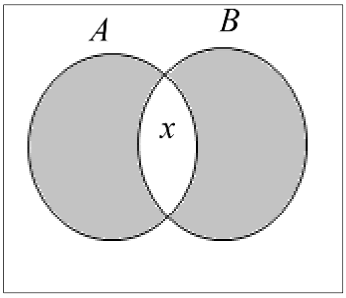

ពិភាក្សាក្នុង 4 ករណីនៃសមីការ (1)

ករណីទី1: $(0+x)(7+x)=40$

ករណីទី2: $(1+x)(6+x)=40$

ករណីទី3: $(2+x)(5+x)=40$

ករណីទី4: $(3+x)(4+x)=40$

ក្នុង 4 ករណីគេឃើញមានតែ 3 ករណីទេដែលមានចំនួនពិត x គឺធ្វើឲ្យ $x=3$ សមីការពិត

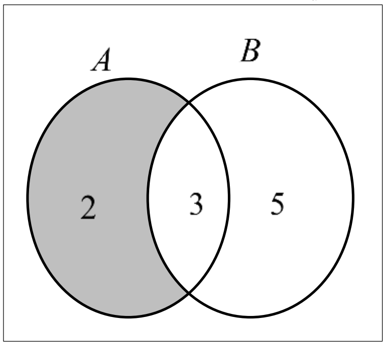

សរុបចំនួនធាតុនៃសំណុំ $A\cup B$ នឹងមានតម្លៃស្មើ10នោះសំណុំចំនួនធាតុនៃ $A\cup B$ ដោយ

មានចំនួនធាតុក្នុងរងខាងលើ ≤ 2 នឹងមានចំនួនធាតុ

ស្មើផលបូករបស់ចំនួនសំណុំរងដែលមានធាតុ 0 និង 2 នោះគឺ

$C_{10,0}+C_{10,1}+C_{10,2}=1+10+45=56$

ដូចនេះ $n(\{C / C\subseteq A\cup B$ ហើយ $n(C)\le 2\})$ មានតម្លៃស្មើ56 ។

១៥. ដើម្បីឲ្យឃើញពីអ្វីត្រូវរកឲ្យអ្នកសិក្សាគូសរូបជំនួយ

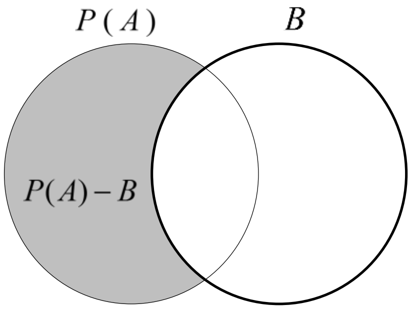

វិធីរក (1) រកចំនួនធាតុនៃP(A)

(2) រកចំនួនធាតុនៃ $P(A)\cap B$

(3) រកចំនួនធាតុនៃ $P(A)-B$ បានមកពី $(1)-(2)$

តាម $A=\{\varnothing,0,1,\{0,1\}\}$

យើងបាន A មានចំនួនធាតុ 4

ដូចនេះP(A)នឹងមានចំនួនធាតុ $2^4=16$ ។

តទៅរកចំនួនធាតុនៅក្នុង $P(A)\cap B$ ដោយគិតពីចំនួនធាតុនៃBធាតុណាដែលជាធាតុនៃP(A)

ធាតុក្នុងB	ហេតុ	ផល
$\varnothing$	$\varnothing\subset A$	$\varnothing\in P(A)$
$\{\varnothing\}$	$\{\varnothing\}\subset A$	$\{\varnothing\}\in P(A)$
$\{0,\{0,1\}\}$	$\{0,\{0,1\}\}\subset A$	$\{0,\{0,1\}\}\in P(A)$
$\{0,\{1\}\}$	$\{0,\{1\}\}\not\subset A$	$\{0,\{1\}\}\notin P(A)$

សរុបធាតុដែលនៅក្នុង B នឹងនៅក្នុងP(A)មាន 3 ធាតុគឺ $\varnothing,\{\varnothing\},\{0,\{0,1\}\}$

នោះចំនួនធាតុនៃ $P(A)\cap$B មាន 3 ធាតុ……..(2)

ដូចនេះ តាម(1)និង(2)យើងបាន $P(A)-B$ មាន16-3=13ធាតុ ។

១៦. តាម $A=\{0,\pm1,\pm2,\pm3,..,\pm20\}$

$B=\{x\in A\sqrt{|x|}$ ចំនួនធម្មជាតិ$\}$

សរឲ្យឃើញថាធាតុដែលនៅក្នុង B ជាធាតុដែលនៅក្នុងAហើយធ្វើឲ្យ $\sqrt{|x|}$ ជាចំនួនធម្មជាតិ

យើងបាន

$\sqrt{|0|}=0,\sqrt{|1|}=1,\sqrt{|4|}=2,\sqrt{|9|}=3,\sqrt{|16|}=4,\sqrt{|-1|}=1,\sqrt{|-4|}=2,$

$\sqrt{|-9|}=3,\sqrt{|-16|}=4$

នោះគឺ $B=\{0,1,-1,4,-4,9,-9,16,-16\}$

ត្រូវរកCដែល $C\subset B$ ហើយ $0\in C$ តែ $1\notin C$

ដូចនោះលក្ខណ:សំណុំCដែលអាចកើតមានគឺ

$C=\{0\}$ មាន $C_{7,0}$ សំណុំ

$C=\{0,-\}$ មាន $C_{7,1}$ សំណុំ

$C=\{0,-,-\}$ មាន $C_{7,2}$ សំណុំ

$C=\{0,-,-,-\}$ មាន $C_{7,3}$ សំណុំ

$C=\{0,-,-,-,-\}$ មាន $C_{7,4}$ សំណុំ

$C=\{0,-,-,-,-,-\}$ មាន $C_{7,5}$ សំណុំ

$C=\{0,-,-,-,-,-,-\}$ មាន $C_{7,6}$ សំណុំ

$C=\{0,-,-,-,-,-,-,-\}$ មាន $C_{7,7}$ សំណុំ

ដូចនេះ ចំនួនធាតុមានទាំងអស់ $C_{7,0}+C_{7,1}+C_{7,2}+C_{7,3}+C_{7,4}+C_{7,5}+C_{7,6}+C_{7,7}=2^7=128$ សំណុំ ។

១៧. តាមលក្ខខណ្ឌដែលឲ្យនិងសំណុំដ្យាក្រាមនោះ

ដោយ $n(A-B)=42\Rightarrow a+b=42\ldots(1)$

$n(C-A)=18\Rightarrow e+d=18\ldots(3)$

$n(C-B)=35\Rightarrow b+d=35\ldots(4)$

....

$n(B\cap C)=?\Rightarrow e=?$

....

$(1)-(2)\Rightarrow b-c=35\ldots\ldots\ldots(5)$

$(4)-(5)\Rightarrow c+d=0$

យើងបាន $c=0$ នឹង $d=0$

យក $d=0$ ជំនួស (3) យើងបាន $e=18$ ។

១៨. $U=\{100,101,102,\ldots,1000\}$

ដោយ $A_i=\{x\in U$ / តាមលក្ខខណ្ឌ i រាប់ពីឆ្វេងបំផុតរបស់ x ដែលមានតម្លៃស្មើ i

យើងបាន $A_1=\{100,101,102,\ldots,199\}\cup\{1000\}$

$$A_2=\{120,121,122,\ldots,129$$
$$220,221,222,\ldots,229$$
$$\vdots$$
$$920,921,922,\ldots,929\}$$

$$A_3=\{103,113,123,\ldots,193$$
$$203,213,223,\ldots,293$$
$$\vdots$$
$$903,913,923,\ldots,993\}$$

យើងបាន $n(A_1)=101$

$n(A_2)=90$

$n(A_3)=90$

តាម $A_1\cap A_2=\{120,121,122,\ldots129\}$

យើងបាន $n(A_1\cap A_2)=10$

តាម $A_1\cap A_3=\{103,113,123,\ldots,193\}$

យើងបាន $n(A_1\cap A_3)=10$

តាម $A_2\cap A_3=\{123,223,323,\ldots,923\}$

យើងបាន $n(A_2\cap A_3)=9$

តាម $A_1\cap A_2\cap A_3=\{123\}$

យើងបាន $n(A_1\cap A_2\cap A_3)=1$

ដូចនេះ $n(A_1\cap A_2\cap A_3)=101+90+90-10-10-9+1=253$ ។

ជំពូក៣ ចំនួន

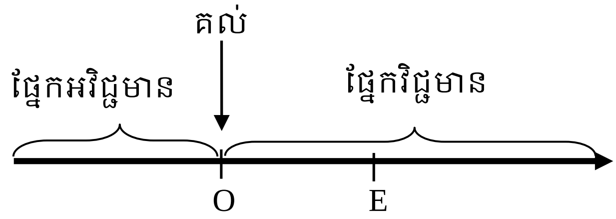

១. ចំនួនគត់គូ ចំនួនគត់សេស និងលក្ខណៈ

១.១. ចំនួនគត់គូ

- ***ចំនួនគត់គូ ឬ ចំនួនគូ*** ជាចំនួនដែលមានរាង $2k$ ដែល k ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប ។
- ***ចំនួនគូ*** ជាចំនួនដែលចែកដាច់នឹង 2 ។

ឧទាហរណ៍: ចំនួន $\cdots,-6,-4,-2,0,2,4,6,8,10,12,14,\cdots$ ជាចំនួនគូ ។

១.២. ចំនួនគត់សេស

- ***ចំនួនគត់សេស*** ជាចំនួនដែលមានរាង $2k+1$ ដែល k ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប ។
- ***ចំនួនគូ*** ជាចំនួនដែលចែកមិនដាច់នឹង 2 ។

ឧទាហរណ៍: ចំនួន $\cdots,-5,-3,-1,1,3,5,7,9,11,13,15,\cdots$ ជាចំនួនគត់សេស ។

១.៣. លក្ខណៈ

1) ផលបូករវាងពីរចំនួនគត់សេស ជាចំនួនគត់គូ ។
2) ផលបូករវាងពីរចំនួនគត់គូ ជាចំនួនគត់គូ ។
3) ផលបូករវាងចំនួនគត់គូ និងចំនួនគត់សេស ជាចំនួនគត់សេស ។
4) ផលគុណរវាងពីរចំនួនគត់សេស ជាចំនួនគត់សេស ។
5) ផលគុណរវាងពីរចំនួនគត់ ជាចំនួនគត់គូលុះត្រាតែមានចំនួនគត់មួយយ៉ាងតិចជាចំនួនគត់គូ ។

សម្រាយបញ្ជាក់:

1) ផលបូករវាងពីរចំនួនគត់សេស ជាចំនួនគត់គូ

តាង $a=2k_1+1, b=2k_2+1, k_1,k_2\in\mathbb{Z}, (k_1\neq k_2)$

គេបាន $a+b=(2k_1+1)+(2k_2+1)$

$=2(k_1+k_2+1)$

$=2k, (k=k_1+k_2+1)\in\mathbb{Z}$ ជាចំនួនគត់គូ ។

2) ផលបូករវាងពីរចំនួនគត់គូ ជាចំនួនគត់គូ

តាង $a=2k_1, b=2k_2, k_1,k_2\in\mathbb{Z}, (k_1\neq k_2)$

គេបាន $a+b=2k_1+2k_2$

$=2(k_1+k_2) \quad =2k, (k=k_1+k_2)\in\mathbb{Z}$ ជាចំនួនគត់គូ ។

3) ផលបូករវាងចំនួនគត់គូ និងចំនួនគត់សេស ជាចំនួនគត់សេស

តាង $a=2k_1, b=2k_2+1, k_1,k_2\in\mathbb{Z}$

គេបាន $a+b=2k_1+(2k_2+1)$

$=2(k_1+k_2)+1$

$=2k+1,(k=k_1+k_2)\in\mathbb{Z}$ ជាចំនួនគត់សេស ។

4) ផលគុណរវាងពីរចំនួនគត់សេស ជាចំនួនគត់សេស

តាង $a=2k_1+1, b=2k_2+1, k_1,k_2\in\mathbb{Z}$

គេបាន $a\times b=(2k_1+1)(2k_2+1)$

$=2(2k_1k_2+k_1+k_2)+1$

$=2k+1,(k=2k_1k_2+k_1+k_2)\in\mathbb{Z}$ ជាចំនួនគត់សេស ។

5) ផលគុណរវាងពីរចំនួនគត់ជា ចំនួនគត់គូលុះត្រាតែមានចំនួនគត់មួយយ៉ាងតិចជាចំនួនគត់គូ

យើងនឹងបង្ហាញតាមពីរករណីដូចខាងក្រោម:

- ករណីទី១: តាង $a=2k_1, b=2k_2+1, k_1,k_2\in\mathbb{Z}$

  គេបាន $a\times b=2k_1(2k_2+1)$

  $=2(2k_1k_2+k_1)$

  $=2k,(k=2k_1k_2+k_1)\in\mathbb{Z}$ ជាចំនួនគត់គូ ។

- ករណីទី២: តាង $a=2k_1, b=2k_2, k_1,k_2\in\mathbb{Z}$

  គេបាន $a\times b=(2k_1)(2k_2)$

  $=2(2k_1k_2)$

  $=2k,(k=2k_1k_2)\in\mathbb{Z}$ ជាចំនួនគត់គូ ។

២. ចំនួនបឋម

និយមន័យ: ចំនួនគត់ធម្មជាតិ n ជាចំនួនបឋមលុះត្រាតែ $n>1$ ហើយ n មានតួចែកតែពីរគត់គឺ 1 នឹង n ខ្លួនឯង ។ ករណីផ្សេងពីនេះ គេហៅថាចំនួនមិនបឋម(ចំនួនពហុគុណ) ។

ឧទាហរណ៍: • $2,3,5,7,11,13,17,19,\cdots$ ជាចំនួនបឋម

• $4,6,8,10,12,14,16,18,\cdots$ ជាចំនួនមិនបឋម ។

ចំណាំ:

- 1 មិនមែនជាចំនួនបឋម ហើយក៏មិនមែនជាចំនួនមិនបឋមដែរ ។
- 2 ជាចំនួនបឋមគូតែមួយគត់ ហើយ 2 និង 3 ជាចំនួនគត់តគ្នា ដែលបឋមទាំងពីរ ។

៣. ចំនួន ការេ និង គូប

- **ចំនួនការេ** ជាចំនួនដែលមានរាង $k^2, k \in \mathbb{Z}$ ។
- **ចំនួនគូប** ជាចំនួនដែលមានរាង $k^3, k \in \mathbb{Z}$ ។

ឧទាហរណ៍: - 121 ជាចំនួនការេ ព្រោះ $121 = (-11)^2$ ឬ $121 = 11^2$ ។

- 125 ជាចំនួនគូប ព្រោះ $125 = 5^3$ ។

ចំណាំ:

➢ ចំនួនការេមាន $0, 1, 4, 9, 16, 25, 36, 49, 64, 81, 100, 121, 144, 169, 196, 225, 256, 289, 324, 361, 400, 441, 484, 529, 576, 625, \cdots$ ជាចំនួនការេ ឬចំនួនការេប្រាកដ។

➢ ចំនួនគូបមាន $\cdots, -125, -64, -27, -1, 0, 1, 27, 64, 125, 216, 343, 512, 729, 1000, 1331, 1728, 2197, 2744, 3375, \cdots$ ជាចំនួនគូប ។

៤. លក្ខណៈនៃស្វ័យគុណ

បើ a និង b ជាចំនួនវិជ្ជមាន ដែល $a \neq 1, b \neq 1$ និង $m, n \in \mathbb{R}$ គេបាន

1) $a^m \times a^n = a^{m+n}$

2) $\dfrac{a^m}{a^n} = a^{m-n}$

3) $(a^m)^n = a^{m\times n}$

4) $(a\times b)^n = a^n \times b^n$

5) $(\dfrac{a}{b})^n = \dfrac{a^n}{b^n}$

6) $a^0 = 1$

7) $\dfrac{1}{a^{-n}} = a^n$

8) $a^{-n} = \dfrac{1}{a^n}$

9) $\sqrt{a} = a^{\frac{1}{2}}$

10) $\sqrt[n]{a^m} = a^{\frac{m}{n}}, n \geq 2$

11) $\sqrt[n]{a} = a^{\frac{1}{n}}, n \geq 2$

12) $a^{-\frac{m}{n}} = \dfrac{1}{a^{\frac{m}{n}}} = \dfrac{1}{\sqrt[n]{a^m}}, n \geq 2$

13) $\sqrt[n]{a\times b} = \sqrt[n]{a} \times \sqrt[n]{b}, n \geq 2$

14) $\sqrt[n]{\sqrt[m]{a}} = \sqrt[m\times n]{a}, m \geq 2, n \geq 2$

15) $\sqrt[nk]{a^{mk}} = \sqrt[n]{a^m}, n \geq 2, k > 0$

16) $\dfrac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}} = \sqrt[n]{\dfrac{a}{b}}, n \geq 2$

សម្រាយបញ្ជាក់:

1) $a^m \times a^n = a^{m+n}$

គេមាន

$$a^m \times a^n = (\underbrace{a\times a\times\cdots\times a}_{m})\times(\underbrace{a\times a\times\cdots\times a}_{n}) = (\underbrace{a\times a\times\cdots\times a\times a\times\cdots\times a}_{m+n}) = a^{m+n} \text{ ។}$$

2) $\dfrac{a^m}{a^n} = a^{m-n}$

គេមាន

$$\frac{a^m}{a^n} = \frac{\underbrace{\cancel{a}\times\cancel{a}\times\cdots\times a}_{m}}{\underbrace{\cancel{a}\times\cancel{a}\times\cdots\times a}_{n}} = \underbrace{a\times a\times\cdots\times a}_{m-n} = a^{m-n} \text{ ។}$$

3) $(a^m)^n = a^{m\times n}$

គេមាន

$$(a^m)^n = (\underbrace{a^m \times a^m \times \cdots \times a^m}_{n}) = a^{\overbrace{m+m+\cdots+m}^{n}} = a^{m\times n} \text{ ។}$$

4) $(a\times b)^n = a^n \times b^n$

គេមាន

$$(a\times b)^n = \underbrace{(a\times b)(a\times b)\cdots(a\times b)}_{n} = (\underbrace{a\times a\times\cdots\times a}_{n})(\underbrace{b\times b\times\cdots\times b}_{n}) = a^n \times b^n \text{ ។}$$

5) $(\frac{a}{b})^n = \frac{a^n}{b^n}$

គេមាន

$$(\frac{a}{b})^n = \underbrace{(\frac{a}{b})(\frac{a}{b})\cdots(\frac{a}{b})}_{n} = \frac{\overbrace{a\times a\times\cdots\times a}^{n}}{\underbrace{b\times b\times\cdots\times b}_{n}} = \frac{a^n}{b^n} \text{ ។}$$

6) $a^0 = 1$

គេមាន

$\frac{a^n}{a^n} = 1$ និង $\frac{a^n}{a^n} = a^{n-n} = a^0$ នាំឲ្យ $a^0 = 1$ ។

7) $\frac{1}{a^{-n}} = a^n$

គេមាន

$$\frac{1}{a^{-n}} = \frac{a^0}{a^{-n}} = a^{0-(-n)} = a^n \text{ ។}$$

8) $a^{-n} = \frac{1}{a^n}$

គេមាន

$$a^{-n} = \frac{a^{-n}\times a^n}{a^n} = \frac{a^{-n+n}}{a^n} = \frac{a^0}{a^n} = \frac{1}{a^n} \text{ ។}$$

9) $\sqrt{a} = a^{\frac{1}{2}}$

គេមាន

$\sqrt{a}\times\sqrt{a} = (\sqrt{a})^2 = a = a^{\frac{1}{2}}\times a^{\frac{1}{2}} \Leftrightarrow \sqrt{a}\times\sqrt{a} = a^{\frac{1}{2}}\times a^{\frac{1}{2}}$ ផ្ទឹមកត្តានឹងកត្តានៃអង្គទាំងពីររបស់សមភាព នាំឲ្យ $\sqrt{a} = a^{\frac{1}{2}}$ ។

10) $\sqrt[n]{a^m}=a^{\frac{m}{n}},n\geq 2$

គេមាន

$$\underbrace{a^{\frac{m}{n}}\times a^{\frac{m}{n}}\times\cdots\times a^{\frac{m}{n}}}_{n}=a^{\underbrace{\frac{m}{n}+\frac{m}{n}+\cdots+\frac{m}{n}}_{n}}=a^m=(\sqrt[n]{a^m})^n=\underbrace{(\sqrt[n]{a^m})(\sqrt[n]{a^m})\cdots(\sqrt[n]{a^m})}_{n}$$

$\Leftrightarrow \underbrace{(\sqrt[n]{a^m})(\sqrt[n]{a^m})\cdots(\sqrt[n]{a^m})}_{n}=\underbrace{a^{\frac{m}{n}}\times a^{\frac{m}{n}}\times\cdots\times a^{\frac{m}{n}}}_{n}$ ផ្ទឹមកត្តានឹងកត្តានៃអង្គទាំងពីររបស់

សមភាពនាំឲ្យ $\sqrt[n]{a^m}=a^{\frac{m}{n}}$ ។

11) $\sqrt[n]{a}=a^{\frac{1}{n}},n\geq 2$

តាមលក្ខណៈទី (10) បើ $m=1$ នាំឲ្យ $\sqrt[n]{a^m}=a^{\frac{m}{n}}$ ទៅជា $\sqrt[n]{a}=a^{\frac{1}{n}}$ ។

12) $a^{-\frac{m}{n}}=\dfrac{1}{a^{\frac{m}{n}}}=\dfrac{1}{\sqrt[n]{a^m}},n\geq 2$

គេមាន

$a^{-\frac{m}{n}}=\dfrac{1}{a^{\frac{m}{n}}}$ តាមលក្ខណៈ(8) និង $\dfrac{1}{a^{\frac{m}{n}}}=\dfrac{1}{\sqrt[n]{a^m}}$ តាមលក្ខណៈ(10) នាំឲ្យ $a^{-\frac{m}{n}}=\dfrac{1}{a^{\frac{m}{n}}}=\dfrac{1}{\sqrt[n]{a^m}}$ ។

13) $\sqrt[n]{a\times b}=\sqrt[n]{a}\times\sqrt[n]{b},n\geq 2$

គេមាន

$\sqrt[n]{a\times b}=(a\times b)^{\frac{1}{n}}=a^{\frac{1}{n}}\times b^{\frac{1}{n}}=\sqrt[n]{a}\times\sqrt[n]{b}$ តាមលក្ខណៈ$(4),(11)$ នាំឲ្យ $\sqrt[n]{a\times b}=\sqrt[n]{a}\times\sqrt[n]{b}$ ។

14) $\sqrt[n]{\sqrt[m]{a}}=\sqrt[m\times n]{a},m\geq 2,n\geq 2$

គេមាន

$\sqrt[n]{\sqrt[m]{a}}=\left(\sqrt[m]{a}\right)^{\frac{1}{n}}=\left(a^{\frac{1}{m}}\right)^{\frac{1}{n}}=a^{\frac{1}{m}\times\frac{1}{n}}=a^{\frac{1}{mn}}=\sqrt[mn]{a}$ តាមលក្ខណៈ$(3),(11)$ នាំឲ្យ $\sqrt[n]{\sqrt[m]{a}}=\sqrt[m\times n]{a}$ ។

15) $\sqrt[nk]{a^{mk}}=\sqrt[n]{a^m},n\geq 2,k>0$

គេមាន

$\sqrt[nk]{a^{mk}}=a^{\frac{mk}{nk}}=a^{\frac{m}{n}}=\sqrt[n]{a^m}$ នាំឲ្យ $\sqrt[nk]{a^{mk}}=\sqrt[n]{a^m}$ ។

16) $\dfrac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}}=\sqrt[n]{\dfrac{a}{b}},n\geq 2$

គេមាន

$\dfrac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}}=\dfrac{a^{\frac{1}{n}}}{b^{\frac{1}{n}}}=\left(\dfrac{a}{b}\right)^{\frac{1}{n}}=\sqrt[n]{\dfrac{a}{b}}$ នាំឲ្យ $\dfrac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}}=\sqrt[n]{\dfrac{a}{b}}$ ។

ឧទាហរណ៍: សម្រួលកន្សោម $\dfrac{\sqrt[3]{a^4}+\sqrt[3]{a^2b^2}+\sqrt[3]{b^4}}{\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{ab}+\sqrt[3]{b^2}}$

គេមាន

$$\begin{aligned}\frac{\sqrt[3]{a^4}+\sqrt[3]{a^2b^2}+\sqrt[3]{b^4}}{\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{ab}+\sqrt[3]{b^2}} &= \frac{(\sqrt[3]{a^2})^2+2\sqrt[3]{a^2b^2}+(\sqrt[3]{b^2})^2-\sqrt[3]{a^2b^2}}{\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{ab}+\sqrt[3]{b^2}}\\ &= \frac{(\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{b^2})^2-(\sqrt[3]{ab})^2}{(\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{ab}+\sqrt[3]{b^2})}\\ &= \frac{(\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{b^2}-\sqrt[3]{ab})(\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{b^2}+\sqrt[3]{ab})}{(\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{b^2}+\sqrt[3]{ab})}\\ &= (\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{b^2}-\sqrt[3]{ab})\end{aligned}$$

ដូច្នេះ $\dfrac{\sqrt[3]{a^4}+\sqrt[3]{a^2b^2}+\sqrt[3]{b^4}}{\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{ab}+\sqrt[3]{b^2}}=(\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{b^2}-\sqrt[3]{ab})$ ។

៥. គោលការណ៍នៃប្រព័ន្ធរាប់

៥.១. និយមន័យ(Definition)

ប្រព័ន្ធរាប់ ជាសំណុំនៃការសន្មតទាំងអស់ដែលសម្រាប់សរសេរចំនួនគត់ ។ គេនឹងសិក្សាអំពីតារាងចំនួនគត់ធម្មជាតិ ដោយចំនួនរាប់អស់នៃសញ្ញា ដែលហៅថា *លេខ* ។

៥.២.គោល(Base)

៥.២.១. និយមន័យ(Definition)

គោល នៃប្រព័ន្ធរាប់ជាចំនួនលេខដែលប្រើក្នុងប្រព័ន្ធនោះ ។ ក្នុងប្រព័ន្ធរាប់គោល x ដែល x ជាចំនួនគត់ធំជាង 1 គេប្រើ x លេខ គឺ $0,1,2,3,4,\cdots,x-1$ ។

សម្គាល់: គេតាងចំនួនគត់ធម្មជាតិដែលតូចជាងគោលដោយលេខតែមួយគត់ ។

- *ប្រព័ន្ធរាប់គោលពីរ:* ប្រើលេខ 0 និង 1 ដែលតាងឲ្យចំនួន សូន្យ និង មួយ ។
- *ប្រព័ន្ធរាប់គោលដប់:* ប្រើលេខ 0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 ដែលតាងឲ្យចំនួន សូន្យ មួយ ពីរ បី បួន ប្រាំ ប្រាំមួយ ប្រាំពីរ ប្រាំបី ប្រាំបួន ។
- *ប្រព័ន្ធរាប់គោលដប់ពីរ:* ប្រើលេខ $0,1,2,3,4,5,6,7,8,9,A,B$ ដែលតាងឲ្យចំនួន សូន្យ មួយ ពីរ បី បួន ប្រាំ ប្រាំមួយ ប្រាំពីរ ប្រាំបី ប្រាំបួន ដប់ ដប់មួយ ។

៥.២.២. ការសរសេរមួយចំនួននៅក្នុងប្រព័ន្ធគោល X

អត្ថិភាព: ក្នុងប្រព័ន្ធរាប់គោល x គេប្រើលេខ $0,1,2,3,4,\cdots,x-1$ ដែល $0<1<2<\cdots<x-1$ ។

គេឲ្យ N ជាចំនួនគត់ធម្មជាតិ ៖

- បើ $N<x$ នោះ N តាងលេខមួយក្នុងបណ្តាលេខខាងលើ ។
- បើ $N\ge x$ គេចែក N និង x គេបាន $\begin{cases}N=xq_1+r_0\\ 0\le r_0<x\end{cases}$ និង $q_1\ge 1$
- បើ $q_1<x$ នោះ q_1 តាងឲ្យចំនួនមួយក្នុងបណ្តាចំនួនខាងលើ ហើយសន្មតសរសេរ N ដោយ $N=\overline{q_1r_0}$

- បើ $q_1 \ge x$ គេចែក q_1 និង x គេបាន $\begin{cases} q_1 = xq_2 + r_1 \\ 0 \le r_1 < x \end{cases}$ និង $q_2 \ge 1$
- បើ $q_2 < x$ នោះ q_2 តាងឲ្យចំនួនមួយក្នុងបណ្តាចំនួនខាងលើ ហើយសន្មតសរសេរ N ដោយ $N = \overline{q_1 r_1 r_0}$
- បើ $q_2 \ge x$ គេធ្វើរបៀបនេះដដែលៗ គេបាន

$$\left.\begin{array}{l} N = xq_1 + r_0 \quad , \quad 0 \le r_0 < x \ , \quad q_1 \ge x \\ q_1 = xq_2 + r_1 \quad , \quad 0 \le r_1 < x \quad , \quad q_2 \ge x \\ q_2 = xq_3 + r_2 \quad , \quad 0 \le r_2 < x \quad , \quad q_3 \ge x \\ \dots\dots\dots\dots\dots\dots \\ \dots\dots\dots\dots\dots\dots \\ q_{n-1} = xq_n + r_{n-1}, 0 \le r_{n-1} < x, 1 \le q_{n-1} < x \end{array}\right\} + \begin{array}{l} N = xq_1 + r_0 \quad , \quad 0 \le r_0 < x \quad , \quad q_1 \ge x \\ xq_1 = x^2 q_2 + xr_1 \quad , \quad 0 \le r_1 < x \quad , \quad q_2 \ge x \\ x^2 q_2 = x^3 q_3 + x^2 r_2 \quad , \quad 0 \le r_2 < x \quad , \quad q_3 \ge x \\ \dots\dots\dots\dots\dots\dots \\ \dots\dots\dots\dots\dots\dots \\ x^{n-1} q_{n-1} = x^n q_n + x^{n-1} r_{n-1}, 0 \le r_{n-1} < x, 1 \le q_{n-1} < x \\ \hline N = q_n x^n + r_{n-1} x^{n-1} + \cdots + r_2 x^2 + r_1 x + r_0 \end{array}$$

គេសន្មតសរសេរ $N = q_n x^n + r_{n-1} x^{n-1} + \cdots + r_2 x^2 + r_1 x + r_0$ ដោយ $N = \overline{q_n r_{n-1} r_{n-2} \cdots r_2 r_1 r_0}$ ដែល n សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 ។

សម្គាល់: បើគ្មានការច្រឡំនឹងវិធីគុណ គេអាចសរសេរ N ដោយ $N = q_n r_{n-1} r_{n-2} \cdots r_2 r_1 r_0$ ។

ឧទាហរណ៍១: ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 10 ចំនួន $2135 = 2 \times 10^3 + 1 \times 10^2 + 3 \times 10 + 5$ ។

ឧទាហរណ៍២: ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 ចំនួន

$$1101001 = 1 \times 2^6 + 1 \times 2^5 + 0 \times 2^4 + 1 \times 2^3 + 0 \times 2^2 + 0 \times 2 + 1 \text{ ។}$$

៥.២.៣.ស្វ័យគុណគោល x :

គេមាន $x^1 = 1 \times x + 0 = \overline{10}$

$x^2 = 1 \times x^2 + 0 \times x + 0 = \overline{100}$

$x^3 = 1 \times x^3 + 0 \times x^2 + 0 \times x + 0 = \overline{1000}$

……………………………………………

ជាទូទៅ: $x^n = 1 \times x^n + 0 \times x^{n-1} + 0 \times x^{n-2} + \cdots + 0 \times x + 0 = 1\underbrace{00 \cdots 0}_{n}$ ។

សម្គាល់: គេសរសេរ $(N)_x$ តាងឲ្យចំនួន N ដែលសរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល x ហើយ x សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 ។ ក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 គេអាចមិនបាច់សរសេរគោលក៏បាន ។

៥.២.៤. ចំណោទ និង ឧទាហរណ៍:

i. សរសេរមួយចំនួនពីប្រព័ន្ធគោល x ទៅជាចំនួននៃប្រព័ន្ធគោល10:

ឧទាហរណ៍១: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 នូវចំនួន $N = (25107)_8$

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 គេបាន $N = 2 \times 8^4 + 5 \times 8^3 + 1 \times 8^2 + 0 \times 8 + 7 = 10823$ ។

ឧទាហរណ៍២: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 នូវចំនួន $N = (2E3D0A)_{16}$

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 គេបាន $N = 2 \times 16^5 + E \times 16^4 + 3 \times 16^3 + D \times 16^2 + 0 \times 16 + A$

$N = 2 \times 16^5 + 14 \times 16^4 + 3 \times 16^3 + 13 \times 16^2 + 0 \times 16 + 10 = 3030282$ ។

ii. សរសេរមួយចំនួនពីប្រព័ន្ធគោល 10 ទៅជាចំនួននៃប្រព័ន្ធគោល x :

ឧទាហរណ៍១: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 នូវចំនួន $N = 25$

គេមាន

$$\begin{array}{rrrrr} 25 & \underline{\vert\ 2} & & & \\ 1 & \vert\ 12 & \underline{\vert\ 2} & & \\ & 0 & \vert\ 6 & \underline{\vert\ 2} & \\ & & 0 & \vert\ 3 & \underline{\vert\ 2} \\ & & & 1 & \vert\ 1 \end{array}$$

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 គេបាន $N = (11001)_2$ ។

ឧទាហរណ៍២: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល 8 នូវចំនួន $N = 2748$

គេមាន

គោល 10	តួចែក	សំណល់
2748	8	4
343	8	7
42	8	2
5	8	5
0		

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 8 គេបាន $N = (5274)_8$ ។

iii. សរសេរមួយចំនួនពីប្រព័ន្ធគោល x ទៅជាចំនួននៃប្រព័ន្ធគោល x' :

គេត្រូវសរសេរចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល x ទៅជាចំនួនក្នុងនៃប្រព័ន្ធគោល 10 សិន រួចទើបបន្តសរសេរចំនួននេះក្នុងប្រព័ន្ធ x' ។

ឧទាហរណ៍១: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 នូវចំនួន $N = (37)_8$

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 10 គេបាន $N = 3 \times 8 + 7 = 31$

គេមាន

$$\begin{array}{rrrrr} 31 & \underline{\vert\ 2} & & & \\ 1 & \vert\ 15 & \underline{\vert\ 2} & & \\ & 1 & \vert\ 7 & \underline{\vert\ 2} & \\ & & 1 & \vert\ 3 & \underline{\vert\ 2} \\ & & & 1 & \vert\ 1 \end{array}$$

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 គេបាន $N = (11111)_2$ ។

ឧទាហរណ៍២: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល 8 នូវចំនួន $N = (ABC)_{16}$

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 10 គេបាន $N = A \times 16^2 + B \times 16 + C = 10 \times 16^2 + 11 \times 16 + 12 = 2748$

គេមាន

$$\begin{array}{rrrr} 2748 & \underline{\vert\ 8} & & \\ 4 & \vert\ 343 & \underline{\vert\ 8} & \\ & 7 & \vert\ 42 & \underline{\vert\ 8} \\ & & 2 & \vert\ 5 \end{array}$$

ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 8 គេបាន $N = (5274)_8$ ។

iv. វិធីងាយដើម្បីបំលែងចំនួនពីប្រព័ន្ធគោល២ទៅជាប្រព័ន្ធគោល៨

ដោយ $8=2^3$ គេអាចប្រើតារាងខាងក្រោមដើម្បីបំលែងពីចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 ទៅជាចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល 8 :

គោល2 (Binary Number)	គោល8 (Octal Number)
000	0
001	1
010	2
011	3
100	4
101	5
110	6
111	7

ជំហានទី១: ចែកបណ្តុំលេខរបស់ Binary Number ជាក្រុមដែលមានបីលេខ ពីស្តាំទៅឆ្វេង ។

ជំហានទី២: ប្រើការបំបែកតាមតារាងខាងលើ ។

ឧទាហរណ៍: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល 8 នូវចំនួន $N=(110011111010)_2$

គេចែក N ជាក្រុមដែលមាន 3 លេខ $\underbrace{110}_{6}\ \underbrace{011}_{3}\ \underbrace{111}_{7}\ \underbrace{010}_{2}$

គេបាន $N=(6372)_8$ ។

v. វិធីងាយដើម្បីបំលែងចំនួនពីប្រព័ន្ធរបាប់គោល៨ទៅជាប្រព័ន្ធរបាប់គោល២

ដោយ $8=2^3$ គេអាចប្រើតារាខាងលើដើម្បីបំលែងពីចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល 8 ទៅជាចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 ។

ឧទាហរណ៍: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 នូវចំនួន $N=(5321)_8$

គេបំលែងលេខនៃ N ជាក្រុមដែលមាន 3 លេខក្នុងប្រព័ន្ធគោល២: $\underbrace{5}_{101}\ \underbrace{3}_{011}\ \underbrace{2}_{010}\ \underbrace{1}_{001}$

គេបាន $N=(101011010001)_2$ ។

vi. វិធីងាយដើម្បីបំលែងចំនួនពីប្រព័ន្ធរបាប់គោល២ទៅប្រព័ន្ធរបាប់គោល១៦

ដោយ $16=2^4$ គេអាចប្រើតារាងខាងក្រោមដើម្បីបំលែងពីចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 ទៅជាចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល 16

គោល២ (BinaryNumber)	គោល១៦ (HexadecimalNumber)	គោល២ (BinaryNumber)	គោល១៦ (Hexadecimal Number)
0000	0	1000	8
0001	1	1001	9
0010	2	1010	A
0011	3	1011	B
0100	4	1100	C
0101	5	1101	D
0110	6	1110	E
0111	7	1111	F

ជំហានទី១: ចែកបណ្តុំលេខរបស់ Binary Number ជាក្រុមដែលមានបួនលេខ ពីស្តាំទៅឆ្វេង ។

ជំហានទី២: ប្រើការបំលែងតាមតារាងខាងលើ ។

ឧទាហរណ៍: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល16 នូវចំនួន $N=(11001111101011)_2$

គេចែក N ជាក្រុមដែលមាន 4 លេខ: $\underbrace{11}_{3}\ \underbrace{0011}_{3}\ \underbrace{1110}_{E}\ \underbrace{1011}_{B}$ គេបាន $N=(33EB)_{16}$ ។

vii. វិធីងាយដើម្បីបំលែងចំនួនពីប្រព័ន្ធរបាប់គោល១៦ទៅប្រព័ន្ធរបាប់គោល២

ដោយ $16=2^4$ គេអាចប្រើតារាងខាងលើដើម្បីបំលែងពីចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល16 ទៅជាចំនួនក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 ។

ឧទាហរណ៍: សរសេរក្នុងប្រព័ន្ធគោល 2 នូវចំនួន $N=(5AE9)_{16}$

គេបំលែងលេខនៃ N ជាក្រុមដែលមាន 4 លេខក្នុងប្រព័ន្ធគោល២: $\underbrace{5}_{101}\ \underbrace{A}_{1010}\ \underbrace{E}_{1110}\ \underbrace{9}_{1001}$

គេបាន $N=(101101011101001)_2$ ។

៥.២.៥-ប្រមាណវិធី

ចំពោះគ្រប់ប្រព័ន្ធគោល x គេធ្វើប្រមាណវិធីដូចក្នុងប្រព័ន្ធគោល10 ដែរ ដោយប្រើតារាងនៃប្រមាណវិធីបូកនិងប្រមាណវិធីគុណក្នុងគោល x នេះ ។

ឧទាហរណ៍: ក្នុងប្រព័ន្ធគោល 5 គេធ្វើប្រមាណវិធីដោយផ្អែកលើតារាងដោយប្រើតារាងនៃប្រមាណវិធីបូក និងប្រមាណវិធីគុណដូចខាងក្រោម:

+	0	1	2	3	4
0	0	1	2	3	4
1	1	2	3	4	10
2	2	3	4	10	11
3	3	4	10	11	12
4	4	10	11	12	13

×	0	1	2	3	4
0	0	0	0	0	0
1	0	1	2	3	4
2	0	2	4	11	13
3	0	3	11	14	22
4	0	4	13	22	31

៦. ភាពចែកដាច់ក្នុង $\mathbb{Z}$

៦.១. និយមន័យ(Definition):

គេឲ្យពីរចំនួនគត់ a និង b ,$b\neq 0$ ។ គេថា a ចែកដាច់នឹង b មាននិមិត្តសញ្ញា $a\vdots b$ លុះត្រាតែមានចំនួនគត់ k ដែល $a=bk$ នោះគេថា a ជាពហុគុណនៃ b ឬ គេថា b ជាតួចែកនៃ a ឬ b ចែកដាច់ a ។

គេកំណត់សរសេរ $b|a$ អានថា b ចែកដាច់ a ។

៦.២. លក្ខណៈចែកដាច់

តាង a,b និង c ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប ។គេមានលក្ខណៈគ្រឹះដូចខាងក្រោម៖

1) $a|a$ ។
2) បើ $b|a$ និង $a|c$ នោះ $b|c$ ។
3) បើ $b|a$ និង $a\neq 0$ នោះ $|a|\geq|b|$ ។
4) បើ $b|a$ និង $b|c$ នោះ $b|a\alpha+c\beta$ គ្រប់ចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប α,β ។
5) បើ $b|a$ និង $b|a\pm c$ នោះ $b|c$ ។
6) បើ $b|a$ និង $a|b$ នោះ $|a|=|b|$ ។

7) បើ $b|a$ និង $a\neq 0$ នោះ $\frac{a}{b}|a$ ។

8) បើ $c\neq 0, b|a$ លុះត្រាតែ $bc|ac$ ។

សម្រាយបញ្ជាក់:

1) $a|a$

$\forall a\in\mathbb{Z}: a|a$ ព្រោះ $\forall a\in\mathbb{Z}, \exists k=1\in\mathbb{Z}: a=ka \Leftrightarrow a|a$ ។

2) បើ $b|a$ និង $a|c$ នោះ $b|c$

បើ $b|a$ និង $a|c$ នាំឲ្យយើងមាន $k_1, k_2\in\mathbb{Z}$ ដែល $a=bk_1$ និង $c=ak_2$

គេបាន $c=bk_1k_2 \Rightarrow b|c$ ។

ដូច្នេះ $b|a$ និង $a|c$ នោះ $b|c$ ។

3) បើ $b|a$ និង $a\neq 0$ នោះ $|a|\geq|b|$

បើ $b|a$ នាំឲ្យយើងមាន $k\in\mathbb{Z}$ ដែល $a=bk$ ហើយដោយសារតែ $a\neq 0$ នោះ $|k|\geq 1$

នាំឲ្យ $|a|=|bk|=|b|\cdot|k|\geq|b|$ ។

ដូច្នេះ $b|a$ និង $a\neq 0$ នោះ $|a|\geq|b|$ ។

4) បើ $b|a$ និង $b|c$ នោះ $b|a\alpha+c\beta$ គ្រប់ចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប α,β

បើ $b|a$ និង $a|c$ នាំឲ្យយើងមាន $k_1, k_2\in\mathbb{Z}$ ដែល $a=bk_1$ និង $c=bk_2, \forall\alpha,\beta\in\mathbb{Z}$

គេបាន $a\alpha+c\beta=bk_1\alpha+bk_2\beta$

$$=b(\alpha k_1+\beta k_2)$$

ដូច្នេះ $b|a$ និង $b|c$ នោះ $b|a\alpha+c\beta$ គ្រប់ចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប α,β ។

5) បើ $b|a$ និង $b|a\pm c$ នោះ $b|c$

បើ $b|a$ និង $b|a\pm c$ នាំឲ្យយើងមាន $k_1, k_2\in\mathbb{Z}$ ដែល $a=bk_1$ និង $a\pm c=bk_2$

គេបាន $a\pm c=bk_2 \Rightarrow \pm c=bk_2-a$

$$=bk_2-bk_1$$

$$=b(k_2-k_1)$$

ដូច្នេះ $b|a$ និង $b|a\pm c$ នោះ $b|c$ ។

6) បើ $b|a$ និង $a|b$ នោះ $|a|=|b|$

បើ $b|a$ នោះ $|a|\geq|b|$ និង $a|b$ នោះ $|b|\geq|a| \Rightarrow |a|\geq|b|\geq|a| \Rightarrow |a|=|b|$ ។

ដូច្នេះ $b|a$ និង $a|b$ នោះ $|a|=|b|$ ។

7) បើ $b|a$ និង $a\neq 0$ នោះ $\frac{a}{b}|a$

បើ $b|a$ នាំឲ្យយើងមាន $k\in\mathbb{Z}$ និង $k\neq 0$ ដែល $a=bk \Rightarrow \frac{a}{b}=k$ ហើយ $k|a \Rightarrow \frac{a}{b}|a$ ។

ដូច្នេះ $b|a$ និង $a\neq 0$ នោះ $\frac{a}{b}|a$ ។

8) ចំពោះ $c\neq 0, b|a$ លុះត្រាតែ $bc|ac$

ដោយ $c\neq 0, a\neq 0 \Rightarrow ac\neq 0$

បើ $b|a$ នាំឲ្យយើងមាន $k\in\mathbb{Z}, k\neq 0$ ដែល $a=bk \Leftrightarrow ac=bck \Rightarrow ac|bc$ ។

បើ $bc|ac$ នាំឲ្យយើងមាន $k'\in\mathbb{Z}, K'\neq 0$ ដែល $ac=k'bc \Rightarrow a=k'b$ នាំឲ្យ $b|a$ ។

ដូច្នេះ ចំពោះ $c\neq 0, b|a$ លុះត្រាតែ $ac|bc$ ។

៧. វិធីចែកបែបអឺគ្លីត

៧.១. និយមន័យ(Definition)

ឧទាហរណ៍: - ចំនួន $65\times 22<1473<65\times 23$ គេឃើញថា $1473=65\times 22+43$ នេះមានន័យថា ការចែក 1473 និង 65 ឲ្យផលចែក 22 និង សំណល់ 43 ។

- ចំនួន $65\times(-23)<-1473<65(-22)$ គេឃើញថា $-1473=65\times(-23)+22$ នេះមានន័យថា ការចែក -1473 និង 65 ឲ្យផលចែក -23 និង សំណល់ 22 ។ វិធីចែករបៀបនេះ ហៅថា ***វិធីចែកបែបអឺគ្លីត*** ។

និយមន័យ: ធ្វើវិធីចែកបែបអឺគ្លីតនៃចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប a និងចំនួនគត់ធម្មជាតិ b គឺកំណត់ចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប q និងចំនួនគត់ធម្មជាតិ r ដែល $a=bq+r$ ដោយ $0\leq r<b$ ។ a ហៅថា តំណាំងចែក b ហៅថា តួចែក q ហៅថា ផលចែក និង r ហៅថាសំណល់។

សម្គាល់:

- បើ $0\leq a<b$ នោះ $q=0$ និង $r=a$ ។
- បើ $r=0$ នោះ a ជាពហុគុណនៃ b ឬ b ចែកដាច់ a ហើយ q ជាផលចែកប្រាកដនៃ a និង b ។

ឧទាហរណ៍: រកផលចែក q និងសំណល់ r ក្នុងវិធីចែកបែបអឺគ្លីតនៃ a និង b ដូចខាងក្រោម:

ក) $a=569, b=7$ ខ) $a=-671, b=6$

ចម្លើយ:

ក) ដោយ $569=7\times 81+2$ នាំឲ្យ $q=81$ និង $r=2$

ខ) ដោយ $-671=6\times(-111)+5$ នាំឲ្យ $q=-81$ និង $r=5$ ។

ទ្រឹស្តីបទ: បើ a ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប និង b ជាចំនួនគត់ធម្មជាតិ នោះមានចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីប q តែមួយគត់ និងចំនួនគត់ធម្មជាតិ r តែមួយគត់ដែល $a=bq+r$ ដោយ $0\leq r<b$ ។

សម្រាយបញ្ជាក់:

បង្ហាញអត្ថិភាពនៃ q និង r

- បើ a ជាពហុគុណនៃ b ក្នុង $\mathbb{Z}$ នោះគេបាន

$a=bq+0, r=0$

- បើ a មិនមែនជាពហុគុណនៃ b ក្នុង $\mathbb{Z}$ នោះមានពហុគុណនៃ b ដែលតូចជាង a និងពហុគុណផ្សេងទៀតនៃ b ដែលធំជាង a ។

បើ bq និង $b(q+1)$ ដែលតូចជាង និង ធំជាង a នោះគេបាន $bq<a<b(q+1)$ ឬ $0<a-bq<b$

តាង $r=a-bq$ គេបាន $a=bq+r$ ដែល $0\le r<b$ ។

- បង្ហាញពីភាពមានតែមួយគត់នៃ q និង r

បង្ហាញថាមាន q,r តែមួយគត់ ដែល $a=bq+r, 0\le r<b$

ឧបមាថាមាន q,r និង q',r' ,$(q\ne q', r\ne r')$ ដែល $a=bq+r,(0\le r<b)$ និង

$a=bq'+r',(0\le r'<b)$

ឧបមាថា $r<r'$

យើងមាន $a=bq+r$ នាំឲ្យ $r=a-bq$ និង $a=bq'+r'$ នាំឲ្យ $r'=a-bq'$ នោះគេបាន

$r'-r=b(q-q')$ ។

ដោយ $r'>r$ គេបាន $r'-r>0$ ជាពហុគុណនៃ b ដែលជាករណីមិនអាចមានព្រោះ $0\le r<r'<b$ ។

ឧទាហរណ៍: ចូររកផលចែក និងសំណល់នៃវិធីចែកបែបអឺគ្លីតរវាង -122 នឹង 19 ។

គេមាន $122=19\times 6+8$

ឬ $-122=-19\times 6-8$

$=-6\times 19-19+11$

$=-7\times 19+11$

ដូច្នេះ -122 ចែកនឹង 19 បានផលចែក -7 និង សំណល់ 11 ។

៨. ភាពសមមូល (Modular Arithmetic)

៨.១. និយមន័យ(Definition)

គេយក a,b និង r ជាចំនួនគត់ដែល $b\ne 0$ ។ គេកំណត់សរសេរ $a\equiv r \pmod b$ អានថា a សមមូល r តាម b មានន័យថា $b|a-r$ (b ចែកដាច់ $a-r$ ឬ មានន័យម្យ៉ាងទៀតថា a និង r មានសំណល់ដូចគ្នាពេលចែកជាមួយ b ។

សម្គាល់:

- បើ $a-r$ ចែកមិនដាច់នឹង b នោះគេកំណត់សរសេរ $a\not\equiv r \pmod b$
- បើ $a\equiv r \pmod b$ កាលណា r ជាសំណល់នៃវិធីចែករវាង a និង b ។

ឧទាហរណ៍: ក. $25\equiv 3 \pmod{11}$ ព្រោះ $25=11\times 2+3$

ខ. $17\equiv 2 \pmod{19}$ ព្រោះ $17=19\times 1-2$ ។

៨.២. លក្ខណៈគ្រឹះ

i. $a\equiv a \pmod b$

ii. $a\equiv r \pmod b$ និង $r\equiv s \pmod b$ នោះ $a\equiv s \pmod b$

iii. $a\equiv r \pmod b$ នោះ $r\equiv a \pmod b$

iv. បើ $a\equiv r \pmod b$ នោះគ្រប់ចំនួនគត់ λ គេបាន $\lambda a\equiv \lambda r \pmod b$

v. បើ $a_1\equiv r_1 \pmod b$ និង $a_2\equiv r_2 \pmod b$ នោះ $a_1a_2\equiv r_1r_2 \pmod b$

vi. បើ $b\ne 0$ គេបាន $a\equiv r \pmod b \Leftrightarrow a$ និង r មានសំណល់ស្មើគ្នាក្នុងវិធីចែកបែបអឺគ្លីតនឹង b

vii. បើ $a\equiv r \pmod b$ នោះគ្រប់ចំនួនគត់ $k\ge 1$ គេបាន $a^k\equiv r^k \pmod b$

viii. បើ $a_1 \equiv r_1 \pmod b$ និង $a_2 \equiv r_2 \pmod b$ នោះ $a_1 + a_2 \equiv r_1 + r_2 \pmod b$

ix. បើ $a_1 \equiv r_1 \pmod b$ និង $a_2 \equiv r_2 \pmod b$ នោះ $a_1 - a_2 \equiv r_1 - r_2 \pmod b$ ។

សម្រាយបញ្ជាក់:

i. $a \equiv a \pmod b$

ចំពោះ $\forall a \in \mathbb{Z}, \exists k = 0$ ដែល $a - a = bk \Leftrightarrow b \mid a - a \Rightarrow a \equiv a \pmod b$ ។

ii. $a \equiv r \pmod b$ និង $r \equiv s \pmod b$ នោះ $a \equiv s \pmod b$

ចំពោះ $a \equiv r \pmod b, \exists k \in \mathbb{Z}$ ដែល $a = bk_1 + r$ និង $r \equiv s \pmod b, \exists k_2 \in \mathbb{Z}$ ដែល $r = bk_2 + s$ ។ គេបាន

$$a = bk_1 + bk_2 + s$$
$$= b(k_1 + k_2) + s$$
$$a = bk + s \ , k = (k_1 + k_2) \in \mathbb{Z}$$
$$\Rightarrow a \equiv s \pmod b$$ ។

iii. $a \equiv r \pmod b$ នោះ $r \equiv a \pmod b$

ចំពោះ $a \equiv r \pmod b, \exists k \in \mathbb{Z}$ ដែល $a = bk + r \Rightarrow r = -bk + a$

យក $k' = -k \Leftrightarrow r = bk' + a \Rightarrow r \equiv a \pmod b$ ។

iv. បើ $a \equiv r \pmod b$ នោះគ្រប់ចំនួនគត់ λ គេបាន

ចំពោះ $a \equiv r \pmod b, \exists k \in \mathbb{Z}$ ដែល $a = bk + r$ គុណអង្គទាំងពីរនឹង $\lambda \in \mathbb{Z}$ គេបាន $\lambda a = \lambda(bk + r) \Leftrightarrow \lambda a = b\lambda k + \lambda r$ យក $k' = \lambda k \in \mathbb{Z}$

$\Rightarrow \lambda a = bk' + \lambda r \Rightarrow \lambda a \equiv \lambda r \pmod b$ ។

v. បើ $a_1 \equiv r_1 \pmod b$ និង $a_2 \equiv r_2 \pmod b$ នោះ $a_1 a_2 \equiv r_1 r_2 \pmod b$

ចំពោះ $a_1 \equiv r_1 \pmod b, \exists k_1 \in \mathbb{Z}: a_1 = bk_1 + r_1$ និង $a_2 \equiv r_2 \pmod b$, $\exists k_2 \in \mathbb{Z}$ ដែល $a_2 = bk_2 + r_2$

$$\Rightarrow a_1 a_2 = (bk_1 + r_1)(bk_2 + r_2)$$
$$= b^2 k_1 k_2 + bk_1 r_2 + bk_2 r_1 + r_1 r_2$$
$$= b(bk_1 k_2 + k_1 r_2 + k_2 r_1) + r_1 r_2$$ យក $k = (bk_1 k_2 + k_1 r_2 + k_2 r_1) \in \mathbb{Z}$

$\Rightarrow a_1 a_2 = bk + r_1 r_2 \Rightarrow a_1 a_2 \equiv r_1 r_2 \pmod b$ ។

vi. បើ $b \neq 0$ គេបាន $a \equiv r \pmod b \Leftrightarrow a$ និង r មានសំណល់ស្មើគ្នានៅក្នុងវិធីចែកបែបអឺគ្លីតនឹង b ចំពោះ $a \equiv r \pmod b$, $\exists k_1 \in \mathbb{Z}: a = bk_1 + r$ ។ យើងធ្វើវិធីចែកបែបអឺគ្លីតរវាង r និង b គេបាន $r = bk_2 + s$ ដោយ $0 \le s < b$ ដែល $k_2 \in \mathbb{Z}$ ។ យើងបាន

$$a = bk_1 + bk_2 + s$$
$$a = b(k_1 + k_2) + s$$
$$= bk + s \ , \ k = (k_1 + k_2) \in \mathbb{Z}$$

$\Rightarrow a$ និង r មានសំណល់ស្មើគ្នា s ក្នុងវិធីចែកបែបអឺគ្លីតនឹង b (1)

បើ a និង r មានសំណល់ស្មើគ្នា s ក្នុងវិធីចែកបែបអឺគ្លីតនឹង b នោះ $a\equiv r\ (\mathrm{mod}\,b)$

ឧបមាថា $\begin{cases} a=bk_1+s \\ r=bk_2+s \end{cases} \Rightarrow a-r=b(k_1-k_2)$ យក $k=(k_1+k_2)\in\mathbb{Z}\Rightarrow a-r=bk$

$\Rightarrow a=bk+r\Rightarrow a\equiv r\ (\mathrm{mod}\,b)\quad (2)$

តាម (1) និង (2) ពិត ។

vii. បើ $a\equiv r(\mathrm{mod}\,b)$ នោះគ្រប់ចំនួនគត់ $n\geq 1$ គេបាន $a^n\equiv r^n(\mathrm{mod}\,b)$

ចំពោះ $a\equiv r(\mathrm{mod}\,b)\,,\exists k'\in\mathbb{Z}:a=bk'+r$ ។ យើងបាន

$$a^n=(bk'+r)^n$$

$$a^n=b^nk'^n+C_n^1b^{n-1}k'^{n-1}r+C_n^2b^{n-2}k'^{n-2}r^2+\cdots+C_n^{n-1}bk'r^{n-1}+r^n$$

$$=b(b^{n-1}k'^n+C_n^1b^{n-2}k'^{n-1}r+C_n^2b^{n-3}k'^{n-2}r^2+\cdots+C_n^{n-1}k'r^{n-1})+r^n$$

យក $k=(b^{n-1}k'^n+C_n^1b^{n-2}k'^{n-1}r+C_n^2b^{n-3}k'^{n-2}r^2+\cdots+C_n^{n-1}k'r^{n-1})\in\mathbb{Z}$

$\Rightarrow a^n=bk+r^n\ \Rightarrow a^n\equiv r^n\ (\mathrm{mod}\,b)$ ។

viii. បើ $a_1\equiv r_1(\mathrm{mod}\,b)$ និង $a_2\equiv r_2(\mathrm{mod}\,b)$ នោះ $a_1+a_2\equiv r_1+r_2(\mathrm{mod}\,b)$

ចំពោះ $a_1\equiv r_1(\mathrm{mod}\,b)\,,\exists k_1\in\mathbb{Z}:a_1=bk_1+r_1$ និង $a_2\equiv r_2(\mathrm{mod}\,b)\,,\exists k_2\in\mathbb{Z}$ ដែល

$a_2=bk_2+r_2$

$\Rightarrow a_1+a_2=(bk_1+r_1)+(bk_2+r_2)$

$\qquad =b(k_1+k_2)+(r_1+r_2)$ យក $k=(k_1+k_2)\in\mathbb{Z}$

$\Rightarrow a_1+a_2=bk+(r_1+r_2)\Rightarrow a_1+a_2\equiv r_1+r_2(\mathrm{mod}\,b)$ ។

ix. បើ $a_1\equiv r_1(\mathrm{mod}\,b)$ និង $a_2\equiv r_2(\mathrm{mod}\,b)$ នោះ $a_1-a_2\equiv r_1-r_2(\mathrm{mod}\,b)$

ចំពោះ $a_1\equiv r_1(\mathrm{mod}\,b)\,,\exists k_1\in\mathbb{Z}:a_1=bk_1+r_1$ និង $a_2\equiv r_2(\mathrm{mod}\,b)\,,\exists k_2\in\mathbb{Z}$ ដែល

$a_2=bk_2+r_2$

ចំពោះ $a_1\equiv r_1(\mathrm{mod}\,b)\,,\exists k_1\in\mathbb{Z}:a_1=bk_1+r_1$ និង $a_2\equiv r_2(\mathrm{mod}\,b)\,,\exists k_2\in\mathbb{Z}$ ដែល

$a_2=bk_2+r_2$

$\Rightarrow a_1-a_2=(bk_1+r_1)-(bk_2+r_2)$

$\qquad =b(k_1-k_2)+(r_1-r_2)$ យក $k=(k_1-k_2)\in\mathbb{Z}$

$\Rightarrow a_1-a_2=bk+(r_1-r_2)\Rightarrow a_1-a_2\equiv r_1-r_2(\mathrm{mod}\,b)$ ។

៩. តួចែករួមធំបំផុត និង ពហុគុណរួមតូចបំផុត

៩.១. តួចែករួមធំបំផុត

ឧទាហរណ៍: គណនាតួចែករួមនៃ 12 និង 18 ។

តួចែករបស់ 12 មាន $\{2,3,4,6,12\}$ និងតួចែករបស់ 18 មាន $\{2,3,6,9,18\}$ ។ ដូចនេះ 12 និង 18 មានតួចែករួម $\{2,3,6\}$ ។ ក្នុងចំណោមតួចែករួមទាំងនេះ តួចែករួមដែលធំជាងគេគឺ 6 ។ យើងនិយាយថា តួចែករួមរវាង 12 និង 18 ស្មើ 6 ។

និយមន័យ: បើ $a,b\in\mathbb{Z}$ មិនសូន្យទាំងពីរព្រមគ្នា នោះចំនួនគត់ធំបំផុត ដែលចែក a,b ដាច់ទាំងពីរហៅថា ***តួចែករួមធំបំផុត***របស់ a និង b ។គេតាងដោយ (a,b) ឬ $PGCD(a,b)$ ឬ $GCD(a,b)$ ។

លក្ខណ:

i. បើ $d\,|\,a$ និង $d\,|\,b$ នោះ $d\,|\,PGCD(a,b)$

ii. បើ $PGCD(a,b)=1$ នោះគេថា a និង b ជាចំនួនបឋមរវាងគ្នា

សម្គាល់: $PGCD$ គឺជាផលគុណកត្តាបឋមរួមដែលមាននិទស្សន្ត៍តូចជាងគេ ។

ឧទាហរណ៍: គណនា $PGCD$ នៃ 30 និង 45

យើងមាន

$$\frac{30=2^0\times3^2\times5^1}{45=2^1\times3^1\times5^1}\Rightarrow PGCD(30,45)=2^0\times3^1\times5^1=15$$

៩.២. ពហុគុណរួមតូចបំផុត

ឧទាហរណ៍: គណនាពហុគុណរួមនៃ 2 និង 3

យើងមាន

ពហុគុណនៃ 2 មាន $2,4,6,8,10,12,14,16,18,20,\cdots$

ពហុគុណនៃ 8 មាន $3,6,9,12,15,18,21,24,27,\cdots$

គេបាន ពហុគុណរួមនៃ 2 និង 3 មាន $6,12,18,\cdots$ មានច្រើនរាប់មិនអស់ ។ តែពហុគុណរួមដែលតូចជាងគេគឺ 6 ។

ដូចនេះ ពហុគុណរួមតូចបំផុតនៃ 2 និង 3 ស្មើ 6 ។

និយមន័យ: បើ $a,b\in\mathbb{Z}$ មិនសូន្យទាំងពីរព្រមគ្នានោះចំនួនគត់វិជ្ជមានតូចបំផុតដែលជាពហុគុណនៃ a ផងនិង b ផង ហៅថា *ពហុគុណរួមតូចបំផុត* នៃ a និង b ។ គេតាងដោយ $[a,b]$ ឬ $PPCM(a,b)$ ឬ $LCM(a,b)$ ។

លក្ខណ: បើ $a\,|\,c$ និង $b\,|\,c$ នោះ $PPCM(a,b)\,|\,c$ ។

សម្គាល់: $PPCM$ គឺជាផលគុណកត្តាបឋមរួម និងមិនរួមដែលមាននិទស្សន្ត៍ធំជាងគេ ។

ឧទាហរណ៍: គណនាពហុគុណរួមតូចបំផុតនៃ 90 និង 100

យើងមាន

$$\frac{90=2^1\times3^2\times5^1}{100=2^2\times3^0\times5^2}\Rightarrow PPCM(90,100)=2^2\times3^2\times5^2=900$$

ដូចនេះ $PPCM(90,100)=900$ ។

លំហាត់

១. ចូរបង្ហាញថា $7^{2n}-1$ ចែកដាច់នឹង 8 ចំពោះគ្រប់ $n\in\mathbb{N}$ ។

២. ក) បង្ហាញថា 2^n-9^n និង 11^n-4^n ចែកដាច់នឹង 7 ចំពោះគ្រប់ $n\in\mathbb{N}$ ។

ខ) ទាញបញ្ជាក់ថា $2009\times 11^n-2010\times 9^n-2009\times 4^n+2010\times 2^n$ ចែកដាច់នឹង 7 ។

៣. គេឲ្យ $A=n^4+n^2+1$ ដែល n ជាចំនួនគត់រ៉ឺឡាទីបវិជ្ជមាន ។

ក) តើ A អាចជាចំនួនបឋមឬទេ?

ខ) សរសេរ A ជាផលគុណនៃពីរកត្តាដឺក្រេទី 2 នៃ n ។

គ) ចូរបង្ហាញថាកត្តាដឺក្រេទី 2 ទាំងពីរនៃ A មានតួចែករួមតែមួយគត់គឺ 1 ។

៤. គេមាន $(a,b)=1$ ។ចូរបង្ហាញថា $(a^k,b^k)=1$ ចំពោះគ្រប់ $k\in\mathbb{N}$ ។

៥. គេឲ្យ $a,b,m\in\mathbb{N}$ និង $(a,b)=d$ ។ចូរគណនា (a^m,b^m) ជាអនុគមន៍នៃ d និង m ។

៦. ចូរបង្ហាញថា $(n,2n+1)=1$ ចំពោះគ្រប់ $n\in\mathbb{N}$ ។

៧. ចូរបង្ហាញថា $(a,b)=(a,a^2+b)=(a+b,3a+2b)$ ។

៨. គេឲ្យសមីការ $5x+3y=1$ នៅក្នុង $\mathbb{Z}$ ។

ក) រកគូ (x_0,y_0) មួយដែលជាគូចម្លើយនៃសមីការ ។

ខ) រកគ្រប់គូ $(x,y)\in\mathbb{Z}^2$ ដែលជាចម្លើយនៃសមីការ ។

៩. រក $x,y,z\in\mathbb{Z}$ ដែល $315x+189y+357z=21$ ។

១០. ចូរបង្ហាញថាចំនួនការេមានរាង $4k$ ឬ $4k+1$ ។

១១. ចូរបង្ហាញថា គ្មានចំនួនគត់នៅក្នុងស្វ៊ីត $11,111,1111,\cdots$ ជាចំនួនការេទេ ។

១២. ចូរបង្ហាញថា ក្នុងប្រព័ន្ធរាប់ទាំងអស់ 4.41 សុទ្ធតែជាចំនួនការេនៃចំនួនសនិទាន ។

១៣. ចូរបង្ហាញថា បើ n សេសនោះ x^n+y^n ចែកដាច់នឹង $(x+y)$ ។

១៤. ចូរបង្ហាញថា 1001 ចែកដាច់ $1^{1993}+2^{1993}+3^{1993}+\cdots+1000^{1993}$ ។

១៥. ចូរបង្ហាញថាចំពោះចំនួនគត់ធម្មជាតិ n មួយគេមានចំនួនគត់ធម្មជាតិ x មួយទៀត ដែលតួនីមួយៗរបស់ស្វ៊ីត $x+1,x^x+1,x^{x^x}+1,\cdots$ ចែកដាច់នឹង n ។

១៦. គណនាគ្រប់ចំនួនគត់វិជ្ជមាន n ដែល $n+1$ ចែកដាច់ n^2+1 ។

១៧. បើ 7 ចែកដាច់ $3x+2$ ។ចូរបង្ហាញថា 7 ចែកដាច់ $15x^2-11x-14$ ។

១៨. ចូរបង្ហាញថា ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់ n

ក) n^3-n ចែកដាច់នឹង 3 ។

ខ) n^5-n ចែកដាច់នឹង 5 ។

គ) n^7-n ចែកដាច់នឹង 7 ។

១៩. តាង r ជាសំណល់នៃវិធីចែក $1059,1417\ ,2312$ នឹង $d>1$ ។គណនា $d-r$ ។

២០. គណនាសំណល់ពេលចែក $9\times 99\times 999\times\cdots\times\underbrace{99\cdots 9}_{999}$ នឹង 1000 ។

២១. ចូរបង្ហាញថា បើ 2^n-1 ជាចំនួនបឋមនោះ n ក៏ជាចំនួនបឋមដែរ ។

២២. ចូរកំណត់គ្រប់ចំនួនបឋមដែលមានរាង n^3-1 ចំពោះចំនួនគត់ $n>1$ ។

២៣. ចូរកំណត់គ្រប់ចំនួន $n\geq 1$ ដែល n^4+4^n ជាចំនួនបឋម ។

២៤. ចូរបង្ហាញថាចំពោះ $x=1, x=2, x=3$ ប្រភាគ $\dfrac{36x+25}{20x}$ ជាប្រភាគសម្រួលមិនបាន ។

២៥. រកចំនួនគត់ធម្មជាតិ n ដែលនាំឲ្យប្រភាគ $\dfrac{n^2+n+6}{n+1}$ ក្លាយទៅជាចំនួនគត់វិជ្ជមាន ។

ចម្លើយ

១. បង្ហាញថា $7^{2n}-1$ ចែកដាច់នឹង 8

របៀបទី១:

យើងមាន

$$7^{2n}-1=(7^2)^n-1=49^n-1, \forall n\in\mathbb{N}$$

តាមរូបមន្ត $a^n-1=(a-1)(a^{n-1}+a^{n-2}+\cdots+1)$

គេបាន $49^n-1=(49-1)(49^{n-1}+49^{n-2}+\cdots+1)$

$49^n-1=48k$ ដែល $k=49^{n-1}+49^{n-2}+\cdots+1$

ដោយ $48k$ ចែកដាច់នឹង 8 ឬ $8\,|\,48k$

ដូចនេះ $7^{2n}-1$ ចែកដាច់នឹង $8, \forall n\in\mathbb{N}$ ។

របៀបទី២:

ចំពោះ $n=1$ គេបាន $7^2-1=49-1=48=8\times6$ (ចែកដាច់នឹង 8)ពិត

ឧបមាថាវាពិតរហូតដល់ $n=k$ គេបាន $7^{2k}-1$ ចែកដាច់នឹង 8 បានន័យថាមាន $q\in\mathbb{N}$ ដែល $7^{2k}-1=8q$

យើងនឹងបង្ហាញថា វាពិតរហូតដល់ $n=k+1$ គេបាន

$$7^{2(k+1)}-1=7^{2k+2}-1=7^27^{2k}-1=49\times7^{2k}-1=48\times7^{2k}+7^{2k}-1$$

$7^{2(k+1)}-1=8\times6\times7^{2k}+8q$ ព្រោះ $7^{2k}-1=8q$

$7^{2(k+1)}-1=8(6\times7^{2k}+q)$ នេះបញ្ជាក់ថា $7^{2(k+1)}-1$ ចែកដាច់នឹង 8

ដូចនេះ $7^{2n}-1$ ចែកដាច់នឹង $8, \forall n\in\mathbb{N}$ ។

២. ក) បង្ហាញថា 2^n-9^n និង 11^n-4^n ចែកដាច់នឹង 7 ចំពោះគ្រប់ $n\in\mathbb{N}$

- ចំពោះ 2^n-9^n

តាមរូបមន្ត $a^n-b^n=(a-b)(a^{n-1}+a^{n-2}b+a^{n-3}b^2+\cdots+b^{n-1})$

គេបាន $2^n-9^n=(2-9)(2^{n-1}+2^{n-2}9+2^{n-3}9^2+\cdots+9^{n-1})$

$$=-7\times q, q=(2^{n-1}+2^{n-2}9+2^{n-3}9^2+\cdots+9^{n-1})$$

$$2^n-9^n=-7q \qquad (1)$$

- ចំពោះ 11^n-4^n

យើងបាន

$$11^n-4^n=(11-4)(11^{n-1}+11^{n-2}4+11^{n-3}4^2+\cdots+4^{n-1})$$

$=7\times q'$ ដែល $q'=11^{n-1}+11^{n-2}4+11^{n-3}4^2+\cdots+4^{n-1}$

$$11^n-4^n=7\times q' \qquad (2)$$

តាម (1) និង (2) នាំឲ្យ 2^n-9^n និង 11^n-4^n ចែកដាច់នឹង 7 ។

ដូចនេះ 2^n-9^n និង 11^n-4^n ចែកដាច់នឹង 7 ចំពោះគ្រប់ $n\in\mathbb{N}$ ។

ខ) ទាញបញ្ជាក់ថា $2009\times 11^n-2010\times 9^n-2009\times 4^n+2010\times 2^n$ ចែកដាច់នឹង 7

របៀបទី១: យើងមាន

$$2009\times 11^n-2010\times 9^n-2009\times 4^n+2010\times 2^n$$
$$=(2010\times 2^n-2010\times 9^n)+(2009\times 11^n-2009\times 4^n)$$
$$=2010(2^n-9^n)+2009(11^n-4^n)$$

ដោយ 2^n-9^n ចែកដាច់នឹង 7 នោះ $2010(2^n-9^n)$ ចែកដាច់នឹង 7 (i)

11^n-4^n ចែកដាច់នឹង 7 នោះ $2009(11^n-4^n)$ ចែកដាច់នឹង 7 (ii)

តាម (i) និង (ii) : $2009\times 11^n-2010\times 9^n-2009\times 4^n+2010\times 2^n$ ចែកដាច់នឹង 7

ដូចនេះ 2^n-9^n និង 11^n-4^n ចែកដាច់នឹង 7 ចំពោះគ្រប់ $n\in\mathbb{N}$ ។

របៀបទី២: យើងមាន

$7\,|\,(2^n-9^n)\Rightarrow 7\,|\,2010(2^n-9^n)$ និង $7\,|\,(11^n-4^n)\Rightarrow 7\,|\,2009(11^n-4^n)$ គេទាញបាន

$$7\,|\,(2010\times 2^n-2010\times 9^n+2009\times 11^n-2009\times 4^n)$$

$$7\,|\,(2009\times 11^n-2010\times 9^n-2009\times 4^n+2010\times 2^n)$$

ដូចនេះ 2^n-9^n និង 11^n-4^n ចែកដាច់នឹង 7 ចំពោះគ្រប់ $n\in\mathbb{N}$ ។

៣. ក) តើ A អាចជាចំនួនបឋមដែរ ឬទេ?

យើងមាន

$$A=n^4+n^2+1$$

ចំពោះ $n=1$ នោះ $A=1^4+1^2+1=3$ ជាចំនួនបឋម

ដូចនេះ A អាចជាចំនួនបឋម ។

ខ) សរសេរ A ជាផលគុណនៃពីរកត្តាដឺក្រេទី 2 នៃ n

យើងមាន

$$\begin{aligned}A&=n^4+n^2+1\\&=n^4-n^3+n^2+n^3-n^2+n+n^2-n+1\\&=(n^4-n^3+n^2)+(n^3-n^2+n)+(n^2-n+1)\\&=n^2(n^2-n+1)+n(n^2-n+1)+(n^2-n+1)\end{aligned}$$

$$A=(n^2-n+1)(n^2+n+1)$$

ដូចនេះ $A=(n^2-n+1)(n^2+n+1)$ ។

គ) បង្ហាញថាកត្តាទាំងពីរនៃ A មានតួចែករួមតែមួយគត់គឺ 1

យើងមាន

$$A=(n^2-n+1)(n^2+n+1)$$

តាង d ជាតួចែករួមនៃ $(n^2-n+1)(n^2+n+1)$ គេបាន

$$\left.\begin{array}{l}d\,|\,(n^2+n+1)\\ d\,|\,(n^2-n+1)\end{array}\right\}\Rightarrow d\,|\,((n^2+n+1)-(n^2-n+1))$$

$d \mid (\cancel{n^2} + n + \cancel{1} - \cancel{n^2} + n - \cancel{1}) \Rightarrow d \mid 2n$

ដោយ $n^2 + n + 1 = n(n+1) + 1$ ជាចំនួនគត់សេស តែ $2n$ ជាចំនួនគូ

ម្យ៉ាងទៀត:

- $d \mid (n^2 + n + 1)$ តែ $(n^2 + n + 1)$ ជាចំនួនសេស នាំឲ្យ $d \neq 2$
- $d \mid 2n$ តែ $d \neq 2$ នាំឲ្យ $d \mid n$ នោះ $d \mid n^2$

ដោយ $d \mid n^2$ និង $d \mid n$ នាំឲ្យ $d \mid (n^2 + n)$

គេបាន $d \mid (\cancel{n^2} + \cancel{n} + 1 - \cancel{n^2} - \cancel{n}) = 1 \Rightarrow d = 1$ ។

ដូចនេះ កត្តា $(n^2 - n + 1)$ និង $(n^2 + n + 1)$ មានតួចែកតែមួយគត់គឺ1 ។

៤. បង្ហាញថា $(a^k, b^k) = 1$ ចំពោះគ្រប់ $k \in \mathbb{N}$

យើងមាន

$(a,b) = 1 \Rightarrow (a^k, b) = 1, \forall k \in \mathbb{N}$

គេបាន $(b^k, a) = 1 \Rightarrow (a^k, b^k) = 1, \forall k \in \mathbb{N}$

ដូចនេះ $(a,b) = 1$ នាំឲ្យ $(a^k, b^k) = 1$ ។

៥. គណនា (a^m, b^m) ជាអនុគមន៍ d និង m

យើងមាន

$(a,b) = d$ គេបាន $a = dq$ និង $b = dk$ ដែល $(q,k) = 1$

នាំឲ្យ $a^m = d^m q^m$ និង $b^m = d^m k^m$

តែ $(q,k) = 1 \Rightarrow (q^m, k^m) = 1$

គេទាញបាន $(a^m, b^m) = (d^m q^m, d^m k^m) = d^m (q^m, k^m) = d^m$

ដូចនេះ $(a^m, b^m) = d^m$ ។

៦. បង្ហាញថា $(n, 2n+1) = 1$ ចំពោះគ្រប់ $n \in \mathbb{N}$

តាង d ជាតួចែករួមនៃ n និង $2n+1$

គេបាន $d \mid n$ និង $d \mid 2n+1$

ដោយ $d \mid n \Rightarrow d \mid 2n$ និង $d \mid (2n+1)$ នាំឲ្យ $d \mid (2n+1-2n) = 1$

ដូចនេះ $(n, 2n+1) = 1$ ។

៧. បង្ហាញថា $(a,b) = (a, a^2 + b) = (a+b, 3a+2b)$

តាង $\alpha = (a,b)$ និង $\beta = (a, a^2 + b)$

គេបាន $\alpha \mid a$ និង $\alpha \mid b$ ដោយ $\alpha \mid a \Rightarrow \alpha \mid a^2$ ហើយ $\alpha \mid b \Rightarrow \alpha \mid (a^2 + b)$

នាំឲ្យ $\alpha \mid \beta$ (1) ព្រោះ $\beta \mid a, \beta \mid (a^2 + b)$

ម្យ៉ាងទៀត $\beta \mid a$ និង $\beta \mid (a^2 + b)$

ដោយ $\beta \mid a \Rightarrow \beta \mid a^2$

គេបាន

$$\left.\begin{array}{r}\beta \mid (a^2+b)\\ \beta \mid a^2\end{array}\right\} \Rightarrow \beta \mid (a^2+b-a^2)=b$$

ដោយ $\left.\begin{array}{l}\beta \mid a\\ \beta \mid b\end{array}\right\} \Rightarrow \beta \mid \alpha$ (2)

តាម (1) និង (2) គេបាន $\alpha=\beta$ មានន័យថា $(a,b)=(a,a^2+b)$ ។

យើងនិងបង្ហាញបន្តថា $(a,b)=(a+b,3a+2b)$

តាង $\delta=(a+b,3a+2b)$

យើងមាន $\alpha=(a,b)\Rightarrow \alpha \mid a$ និង $\alpha \mid b \Rightarrow \alpha \mid (a+b)$

តែ $\left.\begin{array}{l}\alpha \mid a \Rightarrow \alpha \mid 3a\\ \alpha \mid b \Rightarrow \alpha \mid 2b\end{array}\right\} \Rightarrow \alpha \mid (3a+2b)$

គេបាន $\alpha \mid \delta$ (3)

ម្យ៉ាងទៀត

- $\delta \mid (a+b) \Rightarrow \delta \mid 2(a+b) \Leftrightarrow \delta \mid (2a+2b)$ និង $\delta \mid (3a+2b)$

  នាំឲ្យ $\delta \mid (3a+2b-2a-2b)=a$
- $\delta \mid (a+b) \Rightarrow \delta \mid 3(a+b) \Leftrightarrow \delta \mid (3a+3b) \Rightarrow \delta \mid (3a+3b-3a-2b)=b$

គេបាន $\delta \mid a$ និង $\delta \mid b$ នោះ $\delta \mid \alpha$ (4)

តាម (3) និង (4) គេបាន $\alpha=\delta$ មានន័យថា $(a,b)=(a+b,3a+2b)$

សរុបមក $\alpha=\beta=\delta$ មានន័យថា $(a,b)=(a,a^2+b)=(a+b,3a+2b)$ ។

ដូចនេះ $(a,b)=(a,a^2+b)=(a+b,3a+2b)$ ។

៨. ក) រកគូ (x_0,y_0) ដែលជាគូចម្លើយ:

យើងមាន

$5x+3y=1$ យក $x=2, y=-3$ គេបាន

$5\times 2+3(-3)=1 \Leftrightarrow 1=1$ ពិត

ដូចនេះ $(x_0=2, y_0=-3)$ ជាចម្លើយមួយនៃសមីការ ។

❖**បញ្ជាក់:**ចំពោះសមីការទម្រង់បែបនេះឲ្យចម្លើយយ៉ាងណាឲ្យតែផ្ទៀងផ្ទាត់ ។

ខ) រកចម្លើយទូទៅនៃសមីការ

យើងមាន

$$\begin{array}{rl} & 5x+3y=1\\ - & \\ & 5\times 2+3(-3)=1\\ \hline & 5(x-2)+3(y+3)=0\end{array}$$

$$5(x-2)=-3(y+3)$$

$$5(x-2)=3(-y-3)$$

តាមសមភាពនោះគេទាញបាន

$$\left.\begin{array}{r}5\,|\,3(-y-3)\\(3,5)=1\end{array}\right\}\Rightarrow 5\,|\,(-y-3)$$

គេបាន $-y-3=5k\Rightarrow y=-5k-3,k\in\mathbb{Z}$

ម្យ៉ាងទៀត $3|5(x-2)\Rightarrow 3|(x-2)\Rightarrow x-2=3k\Rightarrow x=3k+2,k\in\mathbb{Z}$ ។

ដូចនេះ ចម្លើយទូទៅគឺ $(x=3k+2,y=-5k-3),k\in\mathbb{Z}$ ។

៩. រក x,y,z

យើងមាន

$$315x+189y+357z=21$$

$15x+9y+17z=1$ (ចែកអង្គទាំងពីរនឹង 21)

$$9y+17z=1-15x$$

តាង $x=t,t\in\mathbb{Z}$ គេបាន $9y+17z=1-15t$ (1)

ចំពោះ $y=2+4t\Rightarrow z=-1-3t$

គេបាន

$$9(2+4t)+17(-1-3t)=1-15t$$
$$18+36t-17-51t=1-15t$$
$$1-15t=1-15t \qquad (2)$$

យក $(1)-(2)$: គេបាន

$$9(y-2-4t)+17(z+1+3t)=0$$
$$9(y-2-4t)=-17(z+1+3t)$$
$$9(-y+2+4t)=17(-z-1-3t)$$

គេទាញបាន

$$\left.\begin{array}{r}9\,|\,17(z+1+3t)\\(9,17)=1\end{array}\right\}\Rightarrow z+1+3t=9k\Rightarrow z=9k-3t-1,k\in\mathbb{Z}$$

និង $17\,|\,9(-y+2+4t)\Rightarrow -y+2+4t=17r\Rightarrow y=-17r+4t+2,r\in\mathbb{Z}$

ដូចនេះ $x=t,y=-17r+4t+2,z=9k-3t-1,(t,k,r)\in\mathbb{Z}^3$ ។

១០. បង្ហាញថា ចំនួនការេមានរាង $4k$ ឬ $4k+1$

ចំនួនគត់ទាំងអស់អាចមានរាងមួយក្នុងចំនោម $2n$ និង $2n+1$ ។ដោយលើកវាជាការេយើងទាញបាន

$$(2n)^2=4n^2=4k,k=n^2$$
$$(2n+1)^2=4n^2+4n+1=4(n^2+n)+1=4k+1,k=n^2+n$$

ដូចនេះ ចំនួនការេមានរាង $4k$ ឬ $4k+1$ ។

១១. បង្ហាញថា គ្មានចំនួនគត់នៅក្នុងស៊ីត $11, 111, 1111, \cdots$ ជាចំនួនការេទេ

ការេនៃចំនួនគត់មួយមានរាង $4k$ ឬ $4k+1$ ។គ្រប់ចំនួនតួទាំងអស់នៅក្នុងស៊ីតនេះមានរាង

$4k-1$

គេបាន

$$11 = 4\times 3 - 1$$
$$111 = 4\times 28 - 1$$
$$1111 = 4\times 278 - 1$$

....

ដូចនេះ វាមិនអាចជាការេនៃចំនួនគត់ណាមួយទេ ។

១២. បង្ហាញថា ក្នុងប្រព័ន្ធរបាប់ទាំងអស់ 4.41 សុទ្ធតែជាការេនៃចំនួនសនិទាន

យើងមាន 4.41 នៅក្នុងគោល r កំណត់ដោយ

$$4.41 = 4 + \frac{4}{r} + \frac{1}{r^2} = (2 + \frac{1}{r})^2$$

ដូចនេះ ក្នុងប្រព័ន្ធរបាប់ទាំងអស់ 4.41 សុទ្ធតែជាការេនៃចំនួនសនិទាន ។

១៣. បង្ហាញថា បើ n សេស នោះ $x^n + y^n$ ចែកដាច់នឹង $x+y$

យើងមាន $x^n - y^n = (x-y)(x^{n-1} + x^{n-2}y + x^{n-3}y^2 + \cdots + xy^{n-2} + y^{n-1}) \qquad (1)$

ជំនួស y ដោយ $(-y)$ ទៅក្នុង (1) ហើយដោយដឹងថា $(-y)^n = -y^n$ ព្រោះ n ជាចំនួនសេស ។

គេបាន

$$x^n - (-y)^n = (x-(-y))(x^{n-1} + x^{n-2}(-y) + x^{n-3}(-y)^2 + \cdots + x(-y)^{n-2} + (-y)^{n-1})$$
$$x^n + y^n = (x+y)(x^{n-1} - x^{n-2}y + x^{n-3}y^2 - \cdots - xy^{n-2} + y^{n-1})$$
$$\Rightarrow (x+y) \mid (x^n + y^n)$$

ដូចនេះ បើ n សេស នោះ $x^n + y^n$ ចែកដាច់នឹង $x+y$ ។

១៤. បង្ហាញថា 1001 ចែកដាច់ $1^{1993} + 2^{1993} + 3^{1993} + \cdots + 1000^{1993}$

យើងមាន

$$1^{1993} + 1000^{1993} = (1+1000)(1 - 1000 + 1000^2 - \cdots - 1000^{1992})$$
$$= 1001(1 - 1000 + 1000^2 - \cdots - 1000^{1992})$$
$$2^{1993} + 999^{1993} = (2+999)(2^{1992} - 2^{1991}999^1 + 2^{1990}999^2 - \cdots - 2^1 999^{1991} + 999^{1992})$$
$$= 1001(2^{1992} - 2^{1991}999^1 + 2^{1990}999^2 - \cdots - 2^1 999^{1991} + 999^{1992})$$

$$3^{1993} + 998^{1993} = (3+998)(3^{1992} - 3^{1991}998^1 + 3^{1990}998^2 - \cdots - 3^1 998^{1991} + 998^{1992})$$
$$= 1001(3^{1992} - 3^{1991}998^1 + 3^{1990}998^2 - \cdots - 3^1 998^{1991} + 998^{1992})$$

....

....

$$500^{1993} + 501^{1993} = (500+501)(500^{1992} - 500^{1991}501^1 + \cdots - 500^1 501^{1991} + 501^{1992})$$
$$= 1001(500^{1992} - 500^{1991}501^1 + \cdots - 500^1 501^{1991} + 501^{1992})$$

បូកអង្គនឹងអង្គ គេបាន

$$\begin{aligned}1^{1993}+2^{1993}+3^{1993}+\cdots+1000^{1993} &= 1001(1-1000+1000^2-\cdots-1000^{1992}+\cdots+500^{1992}\\ &\quad -500^{1991}501^1+\cdots-500^1501^{1991}+501^{1992})\\ &= 1001k\end{aligned}$$

ដែល $k=(1-1000+1000^2-\cdots-1000^{1992}+\cdots+500^{1992}-500^{1991}501^1+\cdots+501^{1992})$

នាំឲ្យ $1001 \mid 1^{1993}+2^{1993}+3^{1993}+\cdots+1000^{1993}$ ។

ដូចនេះ 1001 ចែកដាច់ $1^{1993}+2^{1993}+3^{1993}+\cdots+1000^{1993}$ ។

១៥. យើងយក $x=2n-1$ នោះ x ជាចំនួនសេស

គេបាន $x+1=2n$ ចែកដាច់នឹង n ។ យើងបាន

$x^x+1=(x+1)(x^{x-1}-x^{x-2}+x^{x-3}-\cdots+1)$ ចែកដាច់នឹង n

$x^{x^x}+1=(x+1)(x^{x^x-1}-x^{x^x-2}+x^{x^x-3}-\cdots+1)$ ចែកដាច់នឹង n

....

ដូចនេះ សំណើពិត ។

១៦. គណនាចំនួនគត់ n

យើងមាន

$$n^2+1=n^2-1+2=(n-1)(n+1)+2$$

ដោយ $n+1 \mid (n^2+1) \Rightarrow n+1 \mid 2 \Rightarrow n+1=1$ ឬ $n+1=2$ ។

គេបាន $n=0$ ឬ $n=1$ តែ $n\in\mathbb{N} \Rightarrow n=1$

ដូចនេះ $n=1$ ។

១៧. បង្ហាញថា 7 ចែកដាច់ $15x^2-11x-14$

យើងមាន

$$15x^2-11x-14=(3x+2)(5x-7)$$

ដោយ $7 \mid (3x+2) \Rightarrow 7 \mid (3x+2)(5x-2) \Leftrightarrow 7 \mid 15x^2-11x-14$

ដូចនេះ 7 ចែកដាច់ $15x^2-11x-14$ ។

១៨. បង្ហាញថា ចំពោះគ្រប់ចំនួនគត់ n គេបាន

ក) n^2-n ចែកដាច់នឹង 3

យើងមាន $n^2-n=(n-1)n(n+1)$ ជាបីចំនួនគត់តគ្នា។ហេតុនេះ ត្រូវតែមានកត្តាណាមួយចែកដាច់នឹង 3 ។

ដូចនេះ n^2-n ចែកដាច់នឹង 3 ។

ខ) n^5-n ចែកដាច់នឹង 5

តាង $p=n^5-n=(n-1)n(n+1)(n^2+1)$

បើ $n=5k \Rightarrow p=(n-1)(5k)(n+1)(n^2+1)\,\vdots\,5$

បើ $n=5k+1 \Rightarrow p=(5k)n(n+1)(n^2+1)\,\vdots\,5$

បើ $n=5k+2 \Rightarrow p=(n-1)n(n+1)((5k+2)^2+1)$

$$= (n-1)n(n+1)(25k^2+20k+5)$$
$$= 5(n-1)n(n+1)(5k^2+4k+1) \Rightarrow p \vdots 5$$

បើ $n = 5k+4 \Rightarrow p = (n-1)n(5k+5)((n^2+1) = 5(n-1)n(k+1)(n^2+1) \Rightarrow p \vdots 5$

ដូចនេះ $n^5 - n$ ចែកដាច់នឹង 5 ។

គ) $n^7 - n$ ចែកដាច់នឹង 7

តាង $q = n^7 - n = (n-1)n(n+1)(n^2-n+1)(n^2+n+1)$

បើ $n = 7k, 7k+1, 7k+6$ នោះមានកត្តាមួយក្នុងចំណោមកត្តាបីដំបូងគឺ $(n-1)n(n+1)$ ចែកដាច់នឹង 7 ។

បើ $n = 7k+2 \Rightarrow n^2+n+1 \equiv 4+2+1 \pmod 7 \equiv 0 \pmod 7 \Rightarrow q \vdots 7$

បើ $n = 7k+3 \Rightarrow n^2-n+1 \equiv 9-3+1 \pmod 7 \equiv 0 \pmod 7 \Rightarrow q \vdots 7$

បើ $n = 7k+4 \Rightarrow n^2+n+1 \equiv 4^2+4+1 \pmod 7 \equiv 0 \pmod 7 \Rightarrow q \vdots 7$

បើ $n = 7k+5 \Rightarrow n^2-n+1 \equiv 5^2-5+1 \pmod 7 \equiv 0 \pmod 7 \Rightarrow q \vdots 7$

ដូចនេះ $n^7 - n$ ចែកដាច់នឹង 7 ។

១៩. តាមវិធីចែកបែបអឺគ្លីត យើងបាន

$$1059 = q_1 d + r$$
$$1417 = q_2 d + r$$
$$2312 = q_3 d + r$$

ដែល $q_1, q_2, q_3 \in \mathbb{Z}$

យើងទាញបាន

$$2(179) = 358 = 1417 - 1059 = d(q_2 - q_1)$$
$$7(179) = 1253 = 2312 - 1059 = d(q_3 - q_1)$$
$$5(179) = 895 = 2312 - 1417 = d(q_3 - q_1)$$

គេបាន $d \mid 2(179), d \mid 7(179)$ និង $d \mid 5(179)$ ។ដោយ $d > 1 \Rightarrow d = 179$ ។

ម្យ៉ាងទៀត $1059 = 5(179) + 164$ នោះ $r = 164$ គេបាន $d - r = 179 - 164 = 15$

ដូចនេះ $d - r = 15$ ។

២០. គណនាសំណល់

យើងមាន

$$999 \equiv -1 \pmod{1000}$$
$$9999 \equiv -1 \pmod{1000}$$
$$\dots\dots\dots\dots\dots\dots\dots\dots\dots\dots$$
$$\underbrace{99\dots9}_{999} \equiv -1 \pmod{1000}$$

គុណអង្គនិងអង្គ គេបាន

$$\underbrace{999\times9999\times\cdots\times99...9}_{999-3+1}\equiv(-1)^{997}(\bmod 1000)$$

$$\equiv -1\ (\bmod 1000)$$

$$\Rightarrow 9\times99\times999\times9999\times\cdots\times\underset{999}{99...9}\equiv 9\times99\times(-1)\ (\bmod 1000)$$

$$\equiv -891\ (\bmod 1000)$$

$$\equiv 109\ (\bmod 1000)$$

ដូចនេះ សំណល់ដែលចង់បានគឺ109 ។

២១. បង្ហាញថា បើ 2^n-1 ជាចំនួនបឋមនោះ n ក៏ជាចំនួនបឋមដែរ

សន្មត់ថា n ជាចំនួនពហុគុណ ហើយ d ជាតួចែករបស់ n ខុសពីមួយ។យើងបាន

$n=dk$ និង $2^n-1=2^{dk}-1$

គេបាន $2^{dk}-1=(2^d)^k-1$

$$2^{dk}-1=(2^d-1)((2^d)^{k-1}+(2^d)^{k-2}+\cdots+1)$$

$$=(2^d-1)((2^{d(k-1)}+2^{d(k-2)}+\cdots+1)$$

ដោយ $2^d-1\neq1$ នោះ 2^n-1 ជាចំនួនពហុគុណ ។

ហេតុនេះបើ 2^n-1 ជាចំនួនបឋម$\Rightarrow n$ ជាចំនួនបឋម ។

ដូចនេះបើ 2^n-1 ជាចំនួនបឋមនោះ n ក៏ជាចំនួនបឋមដែរ ។

❖ **សម្គាល់:** • បើ n ជាចំនួនបឋម $\Rightarrow 2^n-1$ ជាចំនួនបឋមឬជាចំនួនមិនបឋម ។

• បើ 2^n-1 ជាចំនួនបឋម $\Rightarrow n$ ជាចំនួនបឋម ។

២២. យើងមាន $n^3-1=(n-1)(n^2+n+1)$ ជាចំនួនបឋម ។ដោយ n^2+n+1 ធំជាងមួយជានិច្ចនោះ ដើម្បីឲ្យ n^3-1 ជាចំនួនបឋម លុះត្រាតែ $n-1=1\Rightarrow n=2$ ។

ក្នុងករណី $n=2$ យើងមាន $n^3-1=7$ ជាចំនួនបឋម ។

ដូចនេះ $n=2$ ។

២៣. កំណត់គ្រប់ចំនួនគត់ $n\geq1$ ដែល n^4+4^n ជាចំនួនបឋម

បើ n^4+4^n ជាចំនួនបឋមនោះវាត្រូវតែជាចំនួនសេស ហើយនាំឲ្យ n សេស ។

ចំពោះ $n=1$ យើងមាន $n^4+4^n=5$ ជាចំនួនបឋម ។

ករណី $n\geq3$ គេបាន

$$n^4+4^n=n^4+2n^2 2^n+2^{2n}-2n^2 2^n$$

$$=(n^2+2^n)^2-(n2^{\frac{n+1}{2}})^2$$

$$=(n^2+2^n-n2^{\frac{n+1}{2}})(n^2+2^n+n2^{\frac{n+1}{2}})$$

យើងឃើញថា $n\geq3$ ជាចំនួនសេស នោះ n^4+4^n អាចបំបែកជាផលគុណនៃចំនួនគត់ពីរដែលធំជាង1 ។ហេតុនេះ វាមិនអាចជាចំនួនបឋមទេ ។

ដូចនេះ $n=1$ ។

២៤. យើងមាន ប្រភាគ $\frac{36x+25}{30x}$

ចំពោះ $x=1\Rightarrow\frac{36x+25}{30x}=\frac{36\times1+25}{30\times1}=\frac{61}{30}$ ជាប្រភាគសម្រួលមិនបាន

ចំពោះ $x=2\Rightarrow\frac{36x+25}{30x}=\frac{36\times2+25}{30\times2}=\frac{97}{60}$ ជាប្រភាគសម្រួលមិនបាន

ចំពោះ $x=3\Rightarrow\frac{36x+25}{30x}=\frac{36\times3+25}{30\times3}=\frac{133}{90}$ ជាប្រភាគសម្រួលមិនបាន

ព្រោះ $61,97,133$ ជាចំនួនបឋម ។

ដូចនេះ ចំពោះ $x=1, x=2, x=3$ ប្រភាគ $\frac{36x+25}{30x}$ ជាប្រភាគសម្រួលមិនបាន ។

២៥. រកចំនួនគត់ធម្មជាតិ n

យើងមាន $\frac{n^2+n+6}{n+1}=n+\frac{6}{n+1}$ ជាចំនួនគត់វិជ្ជមាន កាលណា $n+1|6\Rightarrow 6=(n+1)k$

នាំឲ្យ $n+1=\frac{6}{k}, k=1,2,3,6$

បើ $k=1\Rightarrow n+1=6\Rightarrow n=5$

បើ $k=2\Rightarrow n+1=3\Rightarrow n=2$

បើ $k=3\Rightarrow n+1=2\Rightarrow n=1$

បើ $k=6\Rightarrow n+1=1\Rightarrow n=0$ មិនយក

ដូចនេះ $n=\{1,2,5\}$ ។

ជំពូក៤ ការអនុវត្ត

ដើម្បីឲ្យមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការចែកលេខ ឬ បំបែកមួយចំនួនជាផលគុណកត្តា យើងអាចប្រើលក្ខណៈចែកដាច់ខ្លះៗ ដូចខាងក្រោម ។

១. លក្ខខណ្ឌនៃភាពចែកដាច់

- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 2$ បើ $a_0 = 0, 2, 4, 6, 8$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 3$ បើ $a_n + a_{n-1} + \cdots + a_1 + a_0 \vdots 3$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 4$ បើ $\overline{a_1 a_0} \vdots 4$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 5$ បើ $a_0 = 0, 5$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 6$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 2$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 3$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 7$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1} - 2a_0 \vdots 7$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 8$ បើ $\overline{a_2 a_1 a_0} \vdots 8$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 9$ បើ $a_n + a_{n-1} + \cdots + a_1 + a_0 \vdots 9$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 10$ បើ $a_0 = 0$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 11$ បើ $(a_0 + a_2 + a_4 + \cdots) - (a_1 + a_3 + a_5 + \cdots) \vdots 11$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 12$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 3$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 4$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 13$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1} + 4a_0 \vdots 13$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 14$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 2$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 7$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 15$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 3$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 5$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 16$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 4$ បានផលចែក q ហើយ $q \vdots 4$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 17$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1} - 5a_0 \vdots 17$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 18$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 2$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 9$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 19$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1} + 2a_0 \vdots 19$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 20$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 4$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 5$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 21$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 3$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 7$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 22$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 2$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 11$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 23$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1} + 7a_0 \vdots 23$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 24$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 3$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 8$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 25$ បើ $\overline{a_1 a_0} \vdots 25$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 26$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 2$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 13$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 27$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 3$ បានផលចែក q ហើយ $q \vdots 9$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 28$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 4$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 7$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0} \vdots 29$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1} + 3a_0 \vdots 29$ ។

- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,30$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,10$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,31$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-3a_0\,\vdots\,31$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,32$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,4$ បានផលចែក q ហើយ $q\,\vdots\,8$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,33$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,11$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,34$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,17$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,35$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,7$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,36$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,4$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,9$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,37$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-11a_0\,\vdots\,37$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,38$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,19$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,39$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,13$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,40$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,8$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,41$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-4a_0\,\vdots\,41$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,42$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,6$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,7$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,43$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+13a_0\,\vdots\,43$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,44$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,4$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,11$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,45$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,9$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,46$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,23$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,47$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-14a_0\,\vdots\,47$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,48$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,16$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,49$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+5a_0\,\vdots\,49$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,50$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,25$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,51$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-5a_0\,\vdots\,51$ ឬ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,17$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,52$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,4$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,13$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,53$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+16a_0\,\vdots\,53$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,54$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,47$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,55$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,11$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,56$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,7$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,8$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,57$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,19$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,58$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,29$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,59$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+6a_0\,\vdots\,59$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,60$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,12$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\,\vdots\,61$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-6a_0\,\vdots\,61$ ។

- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 62$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 31$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 63$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 7$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 9$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 64$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 8$ បានផលចែក q ហើយ $q\vdots 8$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 65$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 13$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 66$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 6$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 11$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 67$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-20a_0\vdots 67$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 68$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 4$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 17$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 69$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 23$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 70$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 7$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 10$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 71$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}-7a_0\vdots 71$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 72$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 8$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 9$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 73$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+22a_0\vdots 73$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 74$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 37$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 75$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 25$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 76$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 4$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 19$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 77$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 7$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 11$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 78$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 39$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 79$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+8a_0\vdots 79$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 80$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 16$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 81$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 9$ បានផលចែក q ហើយ $q\vdots 9$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 82$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 41$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 83$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+25a_0\vdots 83$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 84$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 4$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 21$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 85$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 5$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 17$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 86$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 43$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 87$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 29$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 88$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 8$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 11$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 89$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1}+9a_0\vdots 89$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 90$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 9$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 10$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 91$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 7$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 13$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 92$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 4$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 23$ ។
- $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 93$ បើ $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 3$ និង $\overline{a_na_{n-1}\cdots a_1a_0}\vdots 31$ ។

- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 94$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 47$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 95$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 5$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 19$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 96$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 3$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 32$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 97$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1}-29a_0\vdots 97$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 98$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 2$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 49$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 99$ បើ $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 9$ និង $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 11$ ។
- $\overline{a_n a_{n-1}\cdots a_1 a_0}\vdots 100$ បើ $\overline{a_1 a_0}\vdots 100$ ។

សន្និដ្ឋាន និង អនុសាសន៍

១. សន្និដ្ឋាន

ឆ្លងតាមរយៈការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងដោះស្រាយខាងលើយើងឃើញថាមុខវិជ្ជា ***តក្ក សំណុំ និងចំនួន*** ជាវិធីសាស្ត្រមួយដែលធ្វើឲ្យអ្នកគណិតវិទ្យាមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការវិភាគទៅលើតម្លៃភាពពិតនៃសំណើ ប្រភេទសម្រាយបញ្ជាក់ ទំនាក់ទំនងរវាងសំណុំ លក្ខណៈចែកដាច់នឹងមួយចំនួនគត់ និងការបំបែកមួយចំនួនជាផលគុណនៃកត្តាបឋម ជាដើម។

ទោះបីជាការស្រាវជ្រាវនិងចងក្រងរបស់យើងខ្ញុំ ពុំទាន់សម្រេចទៅតាមវត្ថុបំណងដ៏ល្អប្រពៃនៃការរីកចម្រើនរបស់មុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រពិតក៏ដោយ ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថារបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំនឹងបានចូលរួមចំណែកដល់ការស្រាវជ្រាវរបស់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវជំនាន់ក្រោយ ដើម្បីធ្វើការស្រាវជ្រាវបន្តទៀតផងដែរ ។

ហេតុនេះ***តក្ក សំណុំ និងចំនួន*** គឺជាវិធីសាស្ត្រពិសេសមួយនៅក្នុងការកំណត់លក្ខណៈសំណើ សំណុំ និងចំនួន ជាពិសេសភាពចែកដាច់នឹងចំនួនគត់ ដែលត្រូវបានគេយកទៅអនុវត្តន៍ក្នុងការគណនាប្រមាណវិធីចែក ការបំបែកមួយចំនួនជាផលគុណកត្តាបឋម និងប្រើប្រាស់ជាប្រូក្រាមនៅក្នុងម៉ាស៊ីនអេឡិចត្រូនិចជាដើម ។

២. អនុសាសន៍

ទន្ទឹមនឹងមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការអនុវត្តភាពចែកដាច់នឹងមួយចំនួន ក៏របាយការណ៍នេះមិនទាន់បានផ្តល់នូវលក្ខណៈងាយស្រួលនៅឡើយទេ ព្រោះការស្រាវជ្រាវរិះរកលក្ខណៈចែកដាច់នឹងចំនួនណាមួយ ពេលខ្លះមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ ។ កង្វះឯកសារ ជាឧបសគ្គមួយក្នុងការស្រាវជ្រាវ ឯកសារភាគច្រើនដែលយើងខ្ញុំបានយកមកប្រើប្រាស់ជាឯកសារបរទេស នេះជាហេតុធ្វើឲ្យការសរសេរមិនទាន់មានភាពទូលំទូលាយនៅឡើយ ។

ឯកសារយោង

1) គណិតវិទ្យាកំរិតខ្ពស់ថ្នាក់ទី១២: គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ព និងចែកផ្សាយ បោះពុម្ពលើកទី១ ឆ្នាំ២០១០ ។

2) ពីជគណិតទូទៅ:ឈីម ម៉េង ឆ្នាំ ២០១០ ។

3) ទ្រឹស្តីចំនួន: លឹម ផល្គុន និង សែន ពិសិដ្ឋ ឆ្នាំ ២០១១ ។

4) Google: www.savory.de/maths1.htm (accessed 14 December 2015, at 10:19pm) .

5) Google: arxiv.org/pdf/math/0001012 (accessed 13 March 2016, at 1:36pm) .